

Programmabegroting 2023-2026

Inleiding

In ons coalitieakkoord schreven wij: “Wij leven in een prachtige gemeente. Veel mensen in Vijfheerenlanden zijn tevreden met en genieten van hun woonomgeving. Met elkaar vormen we een diverse en vitale samenleving. Elk dorp en elke wijk is uniek en tegelijkertijd zijn we samen Vijfheerenlanden. Vijfheerenlanden als geheel is meer dan de som der delen; mede daardoor zijn we een sterke partner in de regio.”

Wij constateerden in ons coalitieakkoord echter ook al, dat er sprake is van grote opgaven. Met een deel van die opgaven is ook rekening gehouden in ons coalitieakkoord. De woningmarkt zit bijvoorbeeld op slot en doorstroming vindt onvoldoende plaats. Vijfheerenlanden zal tot en met 2040 dan ook 5.000 nieuwe woningen bouwen. Daarvan zal 40% worden gerealiseerd tot en met 2026. Dat geeft ons ook de ruimte en het vertrouwen om een bijdrage te leveren aan een nieuwe opgave als noodopvang voor vluchtelingen en de huisvesting van statushouders. De oorlog in Oekraïne en de wijze waarop Rusland energieleveranties als wapen gebruikt om andere landen onder druk te zetten, heeft ons ook laten zien dat niet alleen vanuit klimaatperspectief een succesvolle energietransitie essentieel is, maar ook vanuit economisch en sociaal perspectief. Met onze bijdrage in deze energietransitie is in ons coalitieakkoord dan ook rekening gehouden.

In mei jl. heeft het Rijk zijn stikstofplannen gepubliceerd. Los van welk inhoudelijk oordeel ook over deze plannen, kan worden geconstateerd, dat er bij de totstandkoming van deze plannen, door het Rijk onvoldoende rekening is gehouden met de opvattingen en belangen van allen die direct betrokken zijn bij de uitvoering van dit nieuwe beleid. Te gemakkelijk is door het Rijk aangenomen, dat “geld” alles wel oplost. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat bijvoorbeeld de boeren op dit moment op veel sympathie kunnen rekenen in de samenleving. Dat deze sympathie regelmatig ook op meer dan ongewenste wijze (bijvoorbeeld in de vorm van dreigementen op sociale media) wordt geuit, tekent de verharde sfeer in onze samenleving, waarbij sprake lijkt te zijn van een verwijdering tussen de overheid en een deel van de samenleving. Dat vinden wij een zeer zorgelijke ontwikkeling.

Ook de gemeente Vijfheerenlanden heeft – als deel van die overheid – hiermee te maken. Wij willen onze eigen gemeentelijke opgaven met een ruim draagvlak in onze samenleving realiseren. Dat betekent dat er misschien extra inzet benodigd is om dat draagvlak te bereiken. Maar de basis van onze bestuurlijke inzet ligt in het enthousiasme dat wij willen uitstralen en in de betrokkenheid die wij voelen voor inwoners en ondernemers van Vijfheerenlanden. Vanuit die betrokkenheid willen wij onze al zo mooie gemeente Vijfheerenlanden nog mooier en beter maken met en voor onze inwoners, nieuwe inwoners en ondernemers. Maar betrokkenheid alleen is niet genoeg. Wij willen ook een betrouwbare overheid zijn die realistisch is in het maken van afspraken. Dat is de enige manier om niet alleen draagvlak te verkrijgen bij het formuleren van ons beleid en onze doelen, maar dat draagvlak ook te behouden bij het uitvoeren van de daarvoor vereiste maatregelen.

In deze Programmabegroting 2023 staan onze resultaatafspraken verwoord en zijn de financiële middelen opgenomen die kaderstellend zijn voor de uitvoering van deze afspraken. De resultaatafspraken zijn geclusterd in zes programma's. In de Programmabegroting 2022 was nog sprake van negen programma's. Voor de nieuwe programma-indeling is gekozen omdat deze beter aansluit op bijvoorbeeld de indeling van de raadscommissies.

Ieder programma is op eenzelfde wijze ingedeeld. Allereerst worden (per thema) de beleidsdoelstellingen geformuleerd, vervolgens wordt (per thema) de inzet toegelicht die wij ontplooiën om deze beleidsdoelstellingen te realiseren en (wederom per thema) de concrete resultaten die wij in 2023 willen realiseren. Ieder programma wordt afgesloten met een kaderstellend meerjarig financieel overzicht van lasten, baten en verrekeningen met reserves.

Logischerwijze hebben wij als gemeente de verantwoordelijkheid voor het realiseren van vele doelstellingen. Deels betreft dit doelstellingen die zich richten op het goed uitvoeren van rijksbeleid. Maar het overgrote deel van onze doelstellingen betreft toch echt eigen gemeentelijk beleid. De belangrijkste van deze doelstellingen zijn in deze Programmabegroting thematisch verwoord en uitgewerkt in de zes programma's. In samengevatte vorm zijn onze bestuurlijke doelstellingen als volgt weer te geven:

Bestuur, dienstverlening en organisatie

Wijk- en dorpsgericht werken is de norm. Deze manier van werken zorgt ervoor dat de inwoners gestimuleerd worden eigen initiatieven te ontplooiën in hun buurt of wijk en daarbij, als dat nodig is, gefaciliteerd worden door de gemeente (overheidsparticipatie). We betrekken onze inwoners en ondernemers

in een zo vroeg mogelijk stadium bij onze projecten en beleidsontwikkeling (inwonersparticipatie) en zetten daarbij in op goed verwachtingenmanagement en heldere communicatie. We respecteren de verschillen tussen alle dorpen en wijken.

Wij sluiten onze dienstverlening aan op de behoefte van onze inwoners en ondernemers. Wij monitoren de tevredenheid over onze dienstverlening bij onze inwoners en richten ons in onze communicatie op de thema's die inwoners belangrijk vinden.

Beheer en gebruik openbare ruimte

Wij werken aan een veilig en prettig woon- en werkklimaat voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers. Wij zorgen voor een openbare ruimte die veilig, groen en leefbaar is, zonder achterstallig onderhoud en met een toekomstgericht beheer.

Sociaal domein

Wij willen een vitale samenleving. Inwoners moeten kunnen meedoen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Op een laagdrempelige manier geven wij vorm aan preventie. Zo heeft meedoen een positieve invloed op het persoonlijk welbevinden en versterkt het de vitale samenleving. We streven ernaar dat iedere inwoner mentaal en fysiek gezond opgroeit en een positieve gezondheid ervaart, waardoor hij/zij zo lang mogelijk kan functioneren in de samenleving. Iedere inwoner moet daarbij een kansrijke start krijgen en de mogelijkheid worden geboden om een leven lang te ontwikkelen. Iedere inwoner moet ook kunnen voorzien in de directe levensbehoeften en mee kunnen doen aan onze samenleving. We zetten daarbij in op het verminderen en voorkomen van armoede en schulden en op passende huisvesting voor inwoners en voor toekomstige inwoners. Bij dit alles moeten de beschikbare middelen zo doelmatig mogelijk worden uitgegeven, namelijk daar waar ze het hardste nodig zijn.

Ruimtelijke ontwikkeling

Wij bouwen duurzaam en met oog voor de grote landschappelijke waarden van Vijfheerenlanden. Wij bouwen tot en met 2026 circa 2.000 woningen en maken planruimte voor nog eens 3.000 woningen in de periode tot en met 2040. Door de woonbehoefte beter in beeld te brengen en de bouw daarop af te stemmen, bouwen wij niet alleen de aantallen, maar ook de soort woningen die nodig zijn. Wij bouwen daarbij voor behoefte én doorstroom. Bouwen in alle steden en dorpen, dus ook in de kleinere dorpen, heeft onze aandacht. Bij de toewijzing van woningen geven wij, waar (wettelijk) mogelijk, voorrang aan onze eigen inwoners of aan mensen die economisch of maatschappelijk verbonden zijn met Vijfheerenlanden. Bouwinitiatieven binnen wijken en/of dorpen moeten maatschappelijk breed gedragen worden, ook wat betreft de samenstelling van het te realiseren nieuwe woningaanbod.

In 2050 willen wij 95% CO2 reductie hebben bereikt ten opzichte van 1990. In 2030 gaan we uit van 49%. Dit kunnen we bereiken door een combinatie van energiebesparing, opwek van duurzame energie en compensatie van onze CO2-uitstoot. Zo gaan we klimaatverandering tegen en zorgen we ervoor dat iedereen beschikt over voldoende schone energie. In 2050 willen wij ook volledig circulair zijn. Wij willen een verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar Vijfheerenlanden, waarbij de bereikbaarheid van de bestaande wijken en dorpen is gewaarborgd en nieuwe woongebieden goed en veilig ontsloten worden door openbaar vervoer, (snel)fiets en auto.

Een gezonde lokale economie is van belang voor het welzijn en welbevinden van onze ondernemers én inwoners. Ook de leefbaarheid in en de vitaliteit van onze gemeente profiteren daarvan. Daarbij willen wij samen met alle belanghebbenden werken aan een buitengebied, waarin onder andere de agrariër zijn werk kan doen (passend in een vitale landbouwsector), er plek is voor recreatie en voldoende ruimte is voor herstel van de natuur en biodiversiteit.

Ontplooiing

Wij vinden het essentieel voor de leefbaarheid in de dorpen en wijken, dat er blijvend ruimte is voor ontmoeting. Wij willen daarom de ontmoetingsfunctie in de dorpen en wijken passend faciliteren. Het desbetreffende dorp of de kern en haar inwoners moeten hier wel nadrukkelijk een eigen verantwoordelijkheid in hebben.

Wij sluiten met ons sportbeleid "Heel Vijfheerenlanden beweegt" nauw aan bij de doelstellingen uit de Sociaal Maatschappelijke Agenda. Verenigingen spelen een belangrijke rol als ontmoetingsplaats en bij de sociale ontwikkeling van jongeren. Hier zijn wij trots op en deze maatschappelijke kracht willen wij graag behouden en versterken.

Inwoners en bezoekers van Vijfheerenlanden moeten zich thuis voelen in onze gemeente en ons gebied. Wij willen hen inspireren en verleiden om er op uit te trekken. Wij streven ernaar dat ze trots zijn op alles dat Vijfheerenlanden te bieden heeft en zich vanuit deze trots verbonden voelen met het gebied tussen Lek en Linge. Inwoners en bezoekers van Vijfheerenlanden moeten ook geraakt worden door alles wat wij op het gebied van kunst en cultuur te bieden hebben. Waar mogelijk leggen wij dan ook bij de uitvoering van ons kunst- en cultuurbeleid een inhoudelijke relatie met de economische, toeristische, duurzame en ruimtelijke ontwikkeling van onze steden, dorpen en het buitengebied.

Financiën

Vanuit een verantwoord financieel beleid zorgen wij ervoor dat onze meerjarenbegroting op orde is en wij financieel voldoende weerbaar blijven. Wij schuiven lasten niet door naar de toekomst. Daarbij blijven de gemeentelijke woonlasten op een niveau dat zich verhoudt tot die van de buurgemeenten.

A. Bestuur, dienstverlening en organisatie

Wat willen we bereiken?

De inwoner centraal

Wijk- en dorpsgericht werken is de norm. Deze manier van werken zorgt ervoor dat de inwoners gestimuleerd worden eigen initiatieven te ontplooiën in hun buurt of wijk en daarbij, als dat nodig is, gefaciliteerd worden door de gemeente (overheidsparticipatie). We betrekken onze inwoners en ondernemers in een zo vroeg mogelijk stadium bij onze projecten en beleidsontwikkeling (inwonersparticipatie) en zetten daarbij in op goed verwachtingenmanagement en heldere communicatie. We respecteren de verschillen tussen alle dorpen en wijken. Maatwerk is in alle gevallen de standaard.

Wijk- en dorpsgericht werken

We richten ons op wijk- en dorpsgericht werken conform het vastgestelde programma wijk- en dorpsgericht werken. Hierbij staat centraal een dekkend aanbod vanuit welbevinden, welzijn en zorg en - daar waar dit kan - met een "lokale inkleuring".

Dienstverlening

Wij sluiten onze dienstverlening aan op de behoefte van onze inwoners en ondernemers. Dit doen we door ons dienstverleningsconcept te vernieuwen. Tegelijk monitoren we de tevredenheid over onze dienstverlening bij onze inwoners. Wij zorgen er voor dat ontevreden inwoners op een laagdrempelige wijze een klacht kunnen indienen en dat de klacht onafhankelijk wordt behandeld.

Communicatie

Wij staan in verbinding met onze gemeenschap. We richten ons in onze communicatie op thema's die inwoners belangrijk vinden. De boodschap bepaalt daarbij de in te zetten communicatiemiddelen: "wat wil Vijfheerenlanden de inwoners laten weten of laten doen?" Hierbij willen wij niet alleen zenden maar vooral ook goed luisteren naar onze inwoners en daarbij aansluiten bij hun informatiebehoefte. Participatie en omgevingsgericht werken zijn een vast onderdeel bij het formuleren van de kernboodschap.

Organisatie

De gemeente Vijfheerenlanden werkt daarbij volgens onze vijf kernwaarden (de 'vijf van Vijfheerenlanden'), zoals deze zijn vastgesteld bij de start van Vijfheerenlanden in 2018: wendbaar, verbindend, betrouwbaar, resultaatgericht en duurzaam. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt meer integraal inzicht gegeven in de in 2023 op het gebied van organisatie en bedrijfsvoering te realiseren resultaten.

Wat gaan we hiervoor doen?

De inwoner centraal

- Wij zijn benaderbaar en zichtbaar in de dorpen en wijken met onze wijk- en dorpswethouders en de wijkambassadeurs. Dezelfde houding verwachten wij van de ambtelijke organisatie. Voorbeeldgedrag is gewenst en daarom vergadert het college bijna wekelijks op locaties in het gebied. Dezelfde dag brengen wij ook een bezoek aan initiatieven, ondernemers en bijzondere projecten.
- We beginnen met nieuwe vormen van (online) participatie, bijvoorbeeld ter ondersteuning van de dorpsagenda's. Bij geschikte vraagstukken gaan we aan de slag met een inwonerberaad.

Wijk- en dorpsgericht werken

- Wij zetten stevig in op het programma wijk- en dorpsgericht werken 2021-2024 en gaan dit inhoudelijk verder uitbouwen.
- Wij stellen de inwoner en zijn leefwereld centraal. Daarom betrekken wij bij nieuwbouwplannen uitgangspunten voor het realiseren van onderwijsvoorzieningen waardoor een stevige basis in de lokale samenleving wordt gerealiseerd.
- Iedere inwoner in Vijfheerenlanden telt voor ons mee en moet zich veilig kunnen voelen. Daarmee werken we aan een inclusieve samenleving.
- We stimuleren de kracht van de inwoners. Wij nodigen inwoners uit om met goede ideeën te komen. Hiervoor is het budget voor inwonersinitiatieven beschikbaar.

Dienstverlening

- We verbeteren onze dienstverlening door afspraken beter op te volgen en door inwoners en ondernemers te betrekken bij de oplossing.

- Wij werken bij de uitvoering van onze burgerzakentaken op termijn alleen met gecertificeerde medewerkers. Dit conform de opvatting van de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens.
- Wij gaan adequaat om met persoonsgegevens. Dit is een blijvend proces en dit vergt dan ook blijvend aandacht van zowel bestuur, management als medewerkers. In 2023 gaan we binnen de bewustwordingscampagne '5 voor veilig' verder met het trainen en bewust maken van onze medewerkers. Hierbij richten we ons op de bewustwording dat privacy en informatieveiligheid echt van ons allemaal is en niet van slechts één onderdeel van de organisatie. Specifieke aandacht is er voor het implementeren van de uitkomsten rondom de audit Wet politiegegevens. Daarnaast is bij automatisering meer aandacht voor de borging van beveiliging binnen de doorlopende werkprocessen.
- Wij hebben oog voor het feit, dat een mondige samenleving en mondige inwoners ook door kan schieten in ongewenst gedrag dat als grensoverschrijdend en bedreigend moet worden beschouwd. Wij trainen onze medewerkers hoe hiermee om te gaan, dragen altijd zorg voor nazorg en doen indien noodzakelijk altijd aangifte.

Communicatie

- Aan de hand van onderzoek bepalen we de thema's die inwoners belangrijk vinden. Uit onderzoek blijkt dat op dit moment leefbaarheid (wonen), bereikbaarheid en duurzaamheid de drie belangrijkste thema's zijn waar inwoners over geïnformeerd willen worden. Op deze thema's richten we dan ook onze communicatie.
- We communiceren daarbij in duidelijke en begrijpelijke taal. We gebruiken (een combinatie van) communicatiemiddelen die passen bij de doelgroep.
- We hanteren daarbij als uitgangspunt "digitaal waar het kan en persoonlijk waar het moet". We willen immers de dialoog met de inwoner stimuleren. Het voordeel bij online communicatie is daarbij dat de inwoner met een klik het gesprek kan aangaan, nadere informatie kan vinden, meedenken of een mening kan geven. Daarom investeren we in een sociale media strategie.
- We hebben hierbij extra aandacht voor laaggeletterden, inwoners die niet digitaal vaardig zijn en de inwoners die (nog) geen onderdeel uitmaken van de digitale omgeving en dus geen gebruik maken van de digitale informatie en mogelijkheden.
- We investeren in een nieuwe website. De huidige website is verouderd. Daarbij onderzoeken we ook hoe we verschillende, door de gemeente gemaakte, websites zo effectief mogelijk kunnen stroomlijnen. We verbeteren hiermee niet alleen de communicatie, maar ook de (digitale) dienstverlening.

Organisatie

- Wij versterken de ambtelijke organisatie om aan de nieuwe gemeentelijke taken met betrekking tot de opvang van Oekraïense vluchtelingen, beschermd wonen, huisvesting van statushouders, arbeidsmigranten, daklozen en spoedzoekers invulling te kunnen geven. Het kabinet heeft aangegeven gemeenten hierbij financieel te gaan ondersteunen. Wij gaan er van uit, dat een substantieel deel van de hieraan verbonden extra kosten door het Rijk wordt vergoed.
- In 2023 beginnen wij - in het kader van een "digitaal volwassen VHL in 2025" - met het vernieuwen van het "digitale VHL-fundament", onze digitale infrastructuur.
- Wij voeren in 2023 de vernieuwing van de planning & controlcyclus uit. Dit doen wij mede aan de hand van de eind 2022 door de raad besproken houtskoolschets.
- Wij zetten in 2023 concrete stappen op weg naar de realisering van nieuwe huisvesting voor raad, college en ambtelijke organisatie.

Concrete resultaten in 2023

De inwoner centraal

- We oormerken minimaal zes projecten als 'voorbeeldproject'. Dit zijn projecten die in goede samenwerking tot stand worden gebracht met de direct betrokkenen (inwoners, ondernemers, partners).
- Wij trainen bestuur en organisatie in vaardigheden die ons helpen om beter samen te werken met inwoners, bedrijven en partners. De focus ligt daarbij op heldere en duidelijke communicatie, verwachtingenmanagement en gespreksvaardigheden.

Wijk- en dorpsgericht werken

- Wij verbeteren de bekendheid van het budget inwonersinitiatieven. Wij vergroten de mate van inzetbaarheid van dit budget en zorgen ervoor dat het zichtbaar en gemakkelijk vindbaar is. Wij ondersteunen actief inwoners die goede ideeën hebben.
- In het vierde kwartaal van 2023 evalueren wij het wijkgericht werken in De Hagen. De resultaten brengen in beeld in hoeverre de in De Hagen toegepaste wijze van werken succesvol is geweest, gecontinueerd kan worden en eventueel toepasbaar is binnen andere delen van Vijfheerenlanden. Vervolgens nemen we een besluit over de voortzetting of eventuele uitbouw hiervan.

Dienstverlening

- Wij vernieuwen ons dienstverleningsconcept.
- We onderzoeken of de huidige werkwijze van de interne klachtenfunctionaris voldoet aan de in de unaniem aangenomen motie over de ombudsfunctie genoemde criteria over onafhankelijkheid en laagdrempeligheid.
- Alle medewerkers van de teams burgerzaken volgen in 2023 de module identiteit en identiteitsdocumenten. Dit ter uitvoering van het advies van De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens.
- Wij implementeren de nieuwe Wet politiegegevens (Wpg). Daarbij richten wij ons op de speerpunten zoals die blijken uit de uitgevoerde implementatieaudit.
- Wij intensiveren de aandacht voor de borging van beveiliging binnen de doorlopende werkprocessen. Daartoe stellen wij beheerplannen voor onze belangrijke applicaties op.
- Wij evalueren het agressieprotocol en vernieuwen dit indien nodig. Wij vergroten de bekendheid van dit protocol binnen onze organisatie en gaan actief het aantal agressiegevallen monitoren.

Communicatie

- Wij onderzoeken in 2022 de mogelijkheden van het toepassen van een 'newsroom'. Indien uit dit onderzoek blijkt dat de inrichting van een 'newsroom' aanmerkelijk bedraagt aan de kwaliteit en effectiviteit van onze communicatie en de kosten dragelijk zijn kan de eventuele inrichting ervan in 2023 plaatsvinden.
- Wij besteden de nieuwe website aan en beginnen met de inrichting hiervan.

Organisatie

- Om de toenemende, grote opgaven op het gebied van huisvesting van statushouders, asielzoekers, en ander bijzondere doelgroepen te realiseren, breiden wij de ambtelijke organisatie uit op het gebied van projectleiding, juridisch advies, RO, beleid sociaal domein (asiel en onderwijs) en communicatie. Indicatief schatten wij de kosten hiervan op een bedrag van € 1,2 miljoen. Wij gaan er van uit, dat een substantieel deel van dit bedrag door het Rijk wordt vergoed.
- Wij vervangen in 2023 belangrijke onderdelen van de gemeentelijke netwerkinfrastructuur. Dit betreft hard- en software. Ook vervangen wij een deel van de werkplekken.
- Wij hebben het Regionaal Archief Zuid Utrecht opdracht gegeven om een zogenaamd e-depot te ontwikkelen. In 2023 nemen wij actief deel aan de ontwikkeling en implementatie van dit e-depot.
- Wij vernieuwen de opzet van de Kadernota, Programmabegroting, Bestuursrapportage en Jaarstukken. Daarbij verbeteren wij de sturingsinformatie en bestuurlijke achtergrondinformatie voor raad, college en organisatie. Dit onder meer door een verbeterde opzet van programma's en paragrafen, een beter onderscheid tussen Kadernota en Programmabegroting, meer te gaan werken met kritische prestatie indicatoren en een verbreding van de wijze van bestuurlijke behandeling (in alle vakcommissies).
- Wij implementeren het eind 2022 vastgestelde vernieuwde inkoopbeleid.
- Wij werken het voorontwerp en het definitief ontwerp van het nieuwe gemeentehuis aan het Dokter Reilinghplein uit. Daarbij brengen wij ook de mogelijkheden in beeld tot huisvesting van de bibliotheek binnen het nieuwe gemeentehuis.
- Wij starten met de planontwikkeling van de twee achterblijfclocaties te Meerkerk en Vianen. Voor Meerkerk is er daarbij een sterke relatie met het opstellen van de dorpsvisie Meerkerk.
- Wij voeren het artikel 213a onderzoek naar integraliteit van beleid uit.
- Daarnaast voeren wij het artikel 213a onderzoek naar integraliteit van de uitvoering van beleid uit.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma A (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten programma A	6.036	5.122	4.746	4.814	4.818	4.822
Baten programma A	1.038	1.439	947	1.194	1.224	1.224
Saldo van baten en lasten	4.998	3.683	3.799	3.620	3.594	3.598
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	4.998	3.683	3.799	3.620	3.594	3.598

B. Beheer en gebruik openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Veiligheid

Elke dag werken wij aan een veilig en prettig woon- en werkklimaat voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers. We zijn zichtbaar aanwezig, bereikbaar en we staan in directe verbinding met hen.

Beheer openbare ruimte

De openbare ruimte is een belangrijk visitekaartje van onze gemeente. Wij zorgen voor een openbare ruimte die veilig, groen en leefbaar is. Een openbare ruimte zonder achterstallig onderhoud en met een toekomstgericht beheer. Daarmee bedoelen wij dat wij bij het beheer en de inrichting van de openbare ruimte rekening houden met maatschappelijke, economische, technologische en klimatologische ontwikkelingen. Wij streven naar een groene leefomgeving die aantrekkelijk, gezond en klimaatbestendig is. Water en groen benoemen wij als leidend principe bij de (her)inrichting van gebieden. We hebben nadrukkelijk oog voor klimaatadaptie (inclusief het voorkomen van hittestress) bij het inrichten van de openbare ruimte.

Beheer gebouwen

Wij staan voor klimaat adaptief bouwen en geven als gemeente daarin het goede voorbeeld met onze gemeentelijke en onderwijsgebouwen. Hierin volgen we de afspraken Klimaat adaptief Bouwen van de Provincie Utrecht.

Wat gaan we hiervoor doen?

Veiligheid

- Wij voeren het Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) 2023-2025 uit. Dit beleid staat centraal bij het nastreven van de doelstelling veiligheid. Dit betreft onder meer de thema's openbare orde & veiligheid, zorg & veiligheid, de bestrijding van ondermijning en cybercriminaliteit, crisisbeheersing en rampenbestrijding. Dit doen wij met diverse partners. Denk hierbij aan klassieke partners, zoals politie en brandweer, maar ook aan de Omgevingsdienst en evenementenorganisaties.
- Wij voeren de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV) en bijzondere wetten uit. Deze regelgeving geeft voorschriften op verschillende thema's die raken aan openbare orde en veiligheid, zoals evenementen en horeca(terrassen).
- Wij zetten in de openbare ruimte toezicht en handhaving in op diverse onderwerpen; van parkeren tot (hang)jeugd.
- We beginnen met nieuwe vormen van (online) participatie, bijvoorbeeld ter ondersteuning van de dorpsagenda's. Bij geschikte vraagstukken gaan we aan de slag met een inwonerberaad.

Beheer openbare ruimte

- We werken samen met onze inwoners aan een openbare ruimte waar het fijn is om te verblijven voor mens en dier.
- Wij willen voor elke woning die gebouwd wordt en voor elk kind dat geboren wordt een boom planten binnen de bebouwde omgeving. Dit doen wij bij voorkeur in het kader van nieuw te realiseren uitbreidings- en inbreidingsplannen. Binnen deze plannen planten wij een bepaalde hoeveelheid bomen aan, waarbij wij rekening houden met de 3-30-300 regeling uit het coalitieakkoord. Aanvullend hierop wijzen wij alternatieve locaties aan om de overige bomen te planten. Hierbij streven wij naar het voorkomen van hittestress en de 3-30-300 regel.
- Door de leefomgeving verder ecologisch te vergroenen werken we aan het verminderen van verharding, het voorkomen van hitteoverlast en herstel van de biodiversiteit.
- Wij zetten bij de uitvoering van het afvalbeleid in op het verminderen van de hoeveelheid restafval tot maximaal 100 kg per inwoner per jaar in 2025 en sluiten het flankerend beleid (tarieven, zwerfafval, handhaving) hier op aan.
- Wij harmoniseren het afvalbeleid in Vianen met de rest van het Waardlandengebied en beperken restafval door het invoeren van een pasjessysteem voor bestaande en nieuw te realiseren ondergrondse afvalinzamelpunten. De uitkomsten hiervan worden geëvalueerd qua kosten en het behalen van de doelstellingen. Op basis van de uitkomsten hiervan besluiten wij over de mogelijke invoering van gedifferentieerde tarieven (diftar; of andere vormen daarvan).
- Wij voeren het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) uit, ondersteund door het samenhangend duurzaamheidsbeleid. In het GRP is uitgewerkt hoe we de effecten van een veranderend klimaat op de omgeving aanpakken. Wij doen dit in combinatie met de uitvoering van het wegenbeheer- en groenbeleidsplan

Beheer gebouwen

- Vanaf 2023 actualiseren we waar nodig de energielabels van de gebouwen. Met deze informatie zijn we beter in staat om te kijken naar gemakkelijk en snel te realiseren mogelijkheden om te verduurzamen. De afgelopen jaren hebben we al diverse panden voorzien van zonnepanelen en vervangen we cv-ketels door warmtepompen.

- Wij voeren het in 2021 vastgestelde beheerplan gebouwen uit wat betreft het programma 2023. De werkzaamheden die worden uitgevoerd zijn gebaseerd op uitgevoerde inspecties conform de NEN 2767 norm en het voortschrijdend inzicht op de objecten.

Concrete resultaten in 2023

Veiligheid

- Wat betreft de aanpak van ondermijning voeren wij 20 tot 40 integrale controles uit, gericht op onder meer de agrarische sector, autobranche, garageboxen en industrieterreinen. Dit doen wij met partners in groot verband, maar ook kleinschalig waarbij slechts een enkele partij aanschuift. Daarnaast organiseren we bewonersavonden, specifiek gericht op een doelgroep waarbij we voornamelijk informatie ter preventie delen.
- Wij investeren bij de aanpak van ondermijning gericht in contacten met de horeca en toetsen op basis van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob) nieuwe of wisselende ondernemers. Indien nodig maken we hierbij gebruik van het Landelijk Bureau Bibob.
- Bij de aanpak van cybercriminaliteit zetten wij - naast preventie voor de meeste kwetsbare doelgroepen zoals jongeren (lagere school/middelbare school) en senioren - ook in op ondernemers en winkeliers. We verzorgen voorlichting op school en informatieavonden voor de andere partijen.
- Toepassing van repressie bij de aanpak van cybercriminaliteit is een nieuwe ontwikkeling. We onderzoeken de mogelijkheid om bestuurlijke maatregelen te kunnen treffen.
- We breiden in het kader van het thema zorg en veiligheid de aanpak binnen de persoonsgerichte aanpak (PGA) uit. We maken een koppeling met de Wet Aanpak Woonoverlast. De sociale zorg voor PGA klanten blijft bestaan en samen met onze partners werken we aan het versterken van nu al toegepast maatwerk.
- Het beleid Woonoverlast is in 2022 vastgesteld. In 2023 gaan wij dit in praktijk brengen. Dit betreft een uitgebreide methodiek waar ook diverse partners op aansluiten, van politie tot wooncorporaties. Wij hebben hierin de regie. We verwachten veel zaken binnen het beleid efficiënt en doelgericht af te kunnen handelen.
- Samen met handhaving, sociaal domein en onder meer politie brengen we jeugd en jeugdlocaties in kaart. Vooral locaties en jongeren die voor onrust of overlast zorgen. We zetten daarbij in op preventie (door bijvoorbeeld voorlichting op scholen) maar ook op repressie (HALT).
- Een aantal gebieden in de gemeente vraagt specifieke aandacht. We leggen een basis voor contact en bouwen aan een vertrouwensrelatie aan de ene kant, maar pakken overlast en criminaliteit aan de andere kant ook hard aan. We zetten daarbij diverse middelen en methodieken in. Dit begint met meedenken hoe de openbare ruimte wordt vormgegeven tot heel gerichte acties op subjecten of groepen.
- Wij erkennen dat veiligheid zich niet in een hokje laat duwen. Wat vandaag is, kan morgen anders zijn. Wij zien ons geconfronteerd met toenemende maatschappelijke onrust. Insteek is daarbij altijd allereerst contact te zoeken met de juiste partij en van daaruit verder te bouwen.

Beheer openbare ruimte

- Wij zoeken locaties om extra bomen te planten zodat we vanaf 2024 uitvoering geven aan het bomenbeleid.
- Wij controleren de in het beheersysteem opgenomen data op juistheid en volledigheid. Dit proces is in 2022 gestart en wordt in de loop van 2023 afgerond (zie ook paragraaf bedrijfsvoering).
- De gerenoveerde kademuur in Leerdam wordt opgeleverd.
- Wij vervangen circa 200 verouderde lichtmasten en circa 600 verouderde armaturen.
- Wij vergroenen het bedrijventerrein Vianen.
- Wij renoveren speelplaatsen in Hagestein en Leerdam-Noord.
- Wij voeren het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2021-2025 uit. Speerpunt is de aanpak van wateroverlast in onder meer Vianen-Centrum door rioolvervangings- of (op diverse locaties) het vervangen van de riolering door de aanleg van een gescheiden rioolstelsel. Bijvoorbeeld in De Hagen. Ook renoveren wij 100 minigemalen en het rioolgemaal De Meent te Leerdam.
- Samen met Waardlanden moderniseren wij onze afvalbrengruimtes. Wij verbeteren daarbij de bereikbaarheid en beperken de wachtrijen door het verbeteren van de inrichting van de stations en het vergroten van de kringloopmogelijkheden.

Beheer gebouwen

- Verduurzamen van diverse gebouwen (waaronder Glasblazerij, Het Kristal, Aula Hagestein en gymzaal Zwanengat).
- Vervangen diverse installaties bij gemeentewerf Vianen.
- Vervangen bestrating bij Het Kristal in Leerdam en brandweerpost Lexmond
- Buitenschilderwerk bij diverse gebouwen op begraafplaatsen, kerktorens, scholen, bibliotheken en gymzalen.

- Vervangen van het inbraakmeldsysteem en/of brandmeldinstallatie bij de gemeentewerf Meerkerk, Vianen, Het Kristal en de Glasblazerij.
- Vervangen van verwarmingsinstallatie bij brandweer Schoonrewoerd. gemeentewerven, stadhuisje Ameide, Het Kristal en Bijenkorf Lexmond.
- Verwijderen asbest golfplaten bij brandweer Vianen en Bibliotheek Vianen
- Vervangen sportvloer gymzaal Blommendaal.
- Vervangen pompen en zwembadwatersysteem bij het Spetterbad.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma B (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten programma B	30.197	33.560	33.449	33.945	33.935	34.310
Baten programma B	15.946	16.350	17.396	17.396	17.363	17.363
Saldo van baten en lasten	14.251	17.210	16.053	16.548	16.572	16.947
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	495	-13	-13	127	127
Saldo	14.251	16.715	16.066	16.561	16.444	16.819

C. Sociaal Domein

Wat willen we bereiken?

Sociaal domein algemeen

Ons doel is een vitale samenleving. Inwoners moeten kunnen meedoen in de samenleving, ongeacht leeftijd, geslacht, religie of cultuur. Zij zijn aan het werk, doen vrijwilligerswerk, zorgen voor partner of kind, gaan naar school, naar een sportclub en zijn lid van een (geloofs)gemeenschap. Iedereen doet volwaardig mee, op zijn of haar eigen wijze en wordt daarvoor gewaardeerd. Vanuit eigen kracht of binnen het netwerk worden vraagstukken opgepakt. Op een laagdrempelige manier geven wij vorm aan preventie. Zo heeft meedoen een positieve invloed op het persoonlijk welbevinden en versterkt het de vitale samenleving.

Gezondheid

We streven ernaar dat iedere inwoner mentaal en fysiek gezond opgroeit en een positieve gezondheid ervaart, waardoor hij/zij zo lang mogelijk kan functioneren in de samenleving. De kwaliteit en inrichting van de leefomgeving draagt daarbij bij aan een gezonde leefstijl.

Een leven lang ontwikkelen

Iedere inwoner moet een kansrijke start krijgen en de mogelijkheid worden geboden om een leven lang te ontwikkelen. Hier wordt zowel lichamelijke als geestelijke vitaliteit bedoeld.

Armoede en schulden

Iedere inwoner moet kunnen voorzien in de directe levensbehoeften en mee kunnen doen aan onze samenleving. We zetten daarbij in op het verminderen en voorkomen van armoede en schulden.

Wonen en zorg

Een vitale samenleving draagt ook zorg voor passende huisvesting voor inwoners en voor toekomstige inwoners. Vijfheerenlanden geeft invulling aan zijn opgaven op het gebied van beschermd wonen, huisvesting van statushouders (mensen met een verblijfsvergunning), arbeidsmigranten, daklozen en spoedzoekers. Dit heeft zowel ruimtelijke aspecten (de realisering van huisvesting) alsook sociale aspecten (opvang, begeleiding, werk en inkomen en meedoen).

Regionale samenwerking

We zetten in op regionale samenwerking in het Lekstroomgebied om het belang van Vijfheerenlanden in de regio goed te behartigen en nemen daarin bestuurlijk en strategisch nadrukkelijk positie in.

Zicht op kosten

Zorg moet duurzaam betaalbaar blijven en de door het Rijk opgelegde taakstellingen moeten inhoudelijk en financieel worden gerealiseerd. Hierbij is het uitgangspunt dat de beschikbare middelen zo doelmatig mogelijk worden uitgegeven. Dat wil zeggen: daar waar ze het hardste nodig zijn.

Wat gaan we hiervoor doen?

Sociaal domein algemeen

- Wij zetten (samen met onze inwoners en partners) gedurende een periode van 5 jaar in op een transformatie van hulp en ondersteuning naar meer weerbaarheid, zelfredzaamheid en samenredzaamheid bij onze inwoners en naar vroegsignalering en preventie.
- Hierbij ligt de focus op drie belangrijke thema's (programmaliijnen) die wij bij (een deel van) onze inwoners zien. Dit zijn fysieke en mentale gezondheid; leven lang ontwikkelen en armoede en schulden.
- Voor elke programmalijn geldt dat we samen met onze partners (welzijnsorganisaties, sportverenigingen, geloofsgemeenschappen, zorgaanbieders, zorgverzekeraars en huisartsen en inwoners) inzetten op preventie in de keten en willen monitoren aan de hand van beschikbare data of we onze doelen bereiken. Hierbij merken wij op dat in het programmaplan per programmalijn nog wijzigingen, aanvullingen of aanscherpingen kunnen plaatsvinden.
- In lijn met de transformatie in het sociaal domein en de Sociaal Maatschappelijke Agenda (SMA) blijven we inzetten op een beweging van formele naar informele zorg, met een duidelijke opdracht voor de welzijnsinstellingen. Wij versterken de samenwerking tussen het Sociaal Team (jeugdconsulenten en maatschappelijk werkers), de WMO consulenten, Welzijn en Avres, zodat we groeien naar deskundige teams én integraal werken.
- Ook verbeteren wij de toegang tot mantelzorgregelingen zodat wij de (jonge) mantelzorgers beter bereiken. Daarbij bieden wij respijtmogelijkheden voor mantelzorgers, zodat zij dit werk langer vol kunnen houden.

Gezondheid

- Wij zorgen, in overleg met onze inwoners, voor een aantrekkelijke en groene leefomgeving die meer uitnodigt tot sport en bewegen, ontmoetingen en sociaal-culturele activiteiten.
- Wij bieden kwetsbare inwoners in wijken met een lage Sociaal Economische Status (SES) score, meer gezondheidsvaardigheden en mogelijkheden voor participatie aan.
- Via onze jeugdwerkers zoeken we naar manieren om in contact te komen met jongeren. Wij willen de sociale omgeving en de mentale gezondheid van jongeren versterken en hen verleiden tot het aannemen van een gezonde(re) leefstijl.
- Wij stimuleren ouderen om meer deel te nemen aan het maatschappelijke leven. Zij kunnen hierdoor gezonder en veiliger bewegen in/om het huis en in de eigen wijk.
- Wij benadrukken het belang van kinderen die opgroeien in een rookvrije omgeving, waar alcohol wordt ontmoedigd en bewegen en gezonde voeding worden bevorderd. Wij zetten in op preventie zodat minder kinderen, (jong-) volwassenen en ouderen overgewicht ontwikkelen. Wij zetten positieve gezondheid en preventie centraal in de samenwerking tussen gemeente, inwoners en maatschappelijke partners.

Een leven lang ontwikkelen

- Wij dragen actief uit en werken er aan mee, dat ieder kind de best mogelijke start van zijn/haar leven krijgt, met optimale kansen om zijn talenten te ontwikkelen voor een goede en gezonde toekomst.
- Iedere (jong)volwassene versterkt zijn/haar blijvende inzetbaarheid op de (vrijwillige) arbeidsmarkt en neemt naar vermogen actief deel aan de samenleving.
- Vanuit de gemeente stimuleren wij, samen met onze partners, dat iedere (jong)volwassene zich gedurende het hele leven kan ontplooiën. Hierbij hoort ook het proactief inzetten van zijn/haar talenten en kwaliteiten op basis van eigen interesses en mogelijkheden voor een duurzame bijdrage aan de samenleving, (vrijwillige) arbeidsmarkt en de eigen gezondheid.
- Wij voelen ons verantwoordelijk voor het realiseren van kwalitatief goede onderwijshuisvesting voor onze scholen. Daartoe voeren wij het Duurzaam Integraal HuisvestingsPlan Onderwijs (DIHPO) uit.
- We versterken de samenwerking met het onderwijs nog verder. We zetten gezamenlijk in op doorlopende zorg- en ontwikkellijnen, zodat tijdig problemen worden gesignaleerd en zwaardere zorg wordt voorkomen.
- Wij betrekken jongeren bij de ontwikkeling en implementatie van gemeentelijk beleid. Dit doen we aan de hand van de resultaten uit het onderzoek van de Hogeschool Utrecht in verbinding met het project Opgroeien.
- We zetten ons lokaal en regionaal in voor meer inclusief onderwijs.

Armoede en schulden

- Met onze partners zoeken we naar de beste methoden om te zorgen voor minder inwoners met problematische schulden. Hierbij kijken we ook nadrukkelijk naar gezinnen met (jonge) kinderen zodat minder kinderen in Vijfheerenlanden opgroeien in armoede. Verder vinden wij het belangrijk dat al onze inwoners (naar vermogen) meedoen in onze gemeente. Wij willen onze inwoners stimuleren, verleiden en uitdagen dit te doen.

Wonen en zorg

- Wij beoordelen initiatieven op het gebied van wonen en zorg en faciliteren deze initiatieven vanuit onze visie op wonen en zorg en de ambitie “Een Thuis voor Iedereen”
- Wij voeren daarbij landelijke wetgeving op een zo goed mogelijke manier uit. Dit binnen de daarvoor beschikbaar gestelde middelen. Wij realiseren huisvesting voor de doelgroepen zoals statushouders en in het kader van de beoogde doordecentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Daarbij hebben wij nadrukkelijk oog voor de sociale en maatschappelijke effecten hiervan en voor de benodigde begeleiding. Hierbij kijken we met inwoners en andere partners naar manieren om dit te doen op een wijze die past bij het karakter en de (draag)kracht van onze gemeente.

Regionale samenwerking

- Er komt geen nieuwe arbeidsmarktregio. We blijven actief in de arbeidsmarktregio Gorinchem. Daarnaast werken we ook samen met de arbeidsmarktregio Lekstroom.
- We zetten in op regionale samenwerking binnen de Lekstroomregio en nemen bestuurlijk en strategisch een duidelijke positie in. Daarbij houden wij rekening met lokale en regionale ontwikkelingen, zoals de hervormingsagenda Jeugd. Wij betrekken daarbij ook de consequenties van mogelijke landelijke ontwikkelingen, wat betreft de koppeling van jeugd- en veiligheidsregio's.

Zicht op kosten

- Zicht op het verloop van de kosten WMO en Jeugd is onze prioriteit, omdat het van groot belang is dat de zorg duurzaam betaalbaar blijft en de door het Rijk opgelegde ombuigingen ook worden gerealiseerd.
- Hierbij hoort ook het minimaliseren van zorgfraude. We verwachten van onze inwoners en partners dat zij zorgvuldig omgaan met aan hen toegekende middelen. We zorgen ervoor dat er in onze organisatie voldoende kennis aanwezig is om daar waar vermoedens van zorgfraude bestaan, of er sprake is van oneigenlijk gebruik, dit vroegtijdig en zorgvuldig te kunnen signaleren.

Concrete resultaten in 2023

Sociaal domein algemeen

- Wij stellen - samen met inwoners en maatschappelijke partners - een programmaplan op om de weerbaarheid, zelfredzaamheid en samenredzaamheid van onze inwoners te bevorderen door in te zetten op het verminderen en voorkomen van armoede en schulden, de benadering vanuit positieve gezondheid, een leven lang leren en talentontwikkeling.
- We maken heldere prestatieafspraken met voorliggende voorzieningen en welzijnsorganisaties. Zij werken preventief, bieden laagdrempelig of informeel ondersteuning waar nodig zodat de inwoner naar vermogen mee kan doen.
- Wij ondersteunen de voorgenomen fusie tussen de welzijnsinstellingen en bekijken welke projecten en onderdelen van de welzijnsinstellingen een erkende meerwaarde hebben en waar we slimmer kunnen samenwerken.
- Naar aanleiding van een inventarisatie onder mantelzorgers en welzijnsinstellingen stellen we een Plan van Aanpak op en voeren dit uit om de toegang tot regelingen voor mantelzorgers te vereenvoudigen.
- Wij voeren de motie van de gemeenteraad uit om onderzoek te doen naar laagdrempelige inloopvoorzieningen.
- Wij nemen in samenwerking met de betrokken maatschappelijke partners preventieve maatregelen om complexe scheidingen waar mogelijk te voorkomen. Bijvoorbeeld een relatiedesk en lokale laagdrempelige inzet in het voorliggend veld als KIES en ‘Ouders voor elkaar’ en trainingen door de lokale teams en het jongerenwerk.

Gezondheid

- Wij geven samen met onze inwoners invulling aan het Lokaal Gezondheidsbeleid in Vijfheerlanden 2022-2027; op weg naar positieve gezondheid in een gezonde leefomgeving. Dit doen wij door de uitgangspunten van het lokaal gezondheidsbeleid te verankeren in de nieuwe omgevingsplannen, door het verbinden van de preventieve programma's JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht), 'Opgroeien in een kansrijke omgeving' en Gezonde School met elkaar en met Opgroeien, door het oprichten van een kerngroep positieve gezondheid en door het opstellen van een lokaal preventieakkoord.
- Samen met de betrokken maatschappelijke partners vertalen wij de resultaten van het in 2022 uitgevoerde onderzoek naar zinvolle dagbesteding bij (beginnende) dementie in (nieuw) beleid.

Een leven lang ontwikkelen

- We sluiten, samen met onze partners, actief aan bij Rijksprogramma's zoals Onderwijsachterstandenbeleid, Nationaal Programma Onderwijs, Gelijke kansen Alliantie, het Nationaal Sportakkoord,

Perspectieven voor jeugd en Kansrijke start. Wij verbinden deze Rijksprogramma's met de programma's uit het Lokaal Gezondheidsbeleid.

- Wij continueren de inzet van de projectcoördinator Opgroeien om de bestaande netwerken met elkaar te verbinden zodat zij elkaar versterken en een goede basis in de samenleving vormen (onderwijs, kinderopvang, (jeugd)gezondheidszorg, jeugdhulp, sport, cultuur en geloofsgemeenschappen).
- We werken verder aan de ambities uit de beleidsnota "Naar een goede start voor alle kinderen in Vijfheerenlanden". Daarvoor maken wij prestatieafspraken met kinderopvang en primair onderwijs (voor de doelgroepkinderen) en werken wij met onze partners aan meer ouderbetrokkenheid.
- Samen met de kinderopvangpartners werken wij aan het verkleinen van de tekorten bij de kinderopvang.
- We ontwikkelen het programma MDT-Baas, samen met partners, door voor de doelgroep 12 tot en met 16 jaar. We verbinden het huidige programma met ander aanbod.
- We voeren de geconcretiseerde huisvestingsagenda uit de oplegger DIHPO 2021-2036 samen met onze scholen en organisaties in de kinderopvang uit.
- Vanuit duurzaamheid en gezondheid richten we ons beleid nog meer op de realisatie van blauwgroene schoolpleinen. Dat betekent dat de kinderen naar school gaan in een klimaatbestendige, gezonde en natuurlijke speelleeromgeving.
- Wij zetten ons, samen met onze inwoners en partners, in voor het realiseren van de doelstellingen uit het VN-verdrag Handicap. In 2023 presenteren we daarvoor een integraal meerjarenplan aan de gemeenteraad.

Armoede en schulden

- Wij dragen met onze partners zorg voor het uitvoeren van het actieplan Armoede en Schulden 2021. Hierbij werken we met onze partners aan het bestrijden van energiearmoede en kinderarmoede en aan het verzorgen van een laagdrempelig aanbod aan schuldhulpverlening, vroegsignalering bij schulden en het uitvoeren van hierover vastgestelde rijksbesluiten.
- Wij investeren in betere vroegsignalering van schulden en inzet van energiecoaches voor het ondersteunen van inwoners die met (dreigende) energiearmoede te maken hebben.

Wonen en zorg

- Vanuit onze visie op Wonen en Zorg en de ambitie "Een Thuis voor Iedereen" faciliteren wij partners in zorg en welzijn, inwoners, ouders en zorgondernemers bij de realisatie van woonvormen voor aandachtsgroepen en wooninitiatieven voor een diversiteit aan doelgroepen die andere woonvragen en voorzieningen nodig hebben (denk aan beschermde woonvormen, jongerenhuisvesting en levensloopbestendige bouw). Hierbij zetten wij vooral in op ontmoeting, lichte ondersteuning en nabijheid van eerstelijns zorg.
- In overleg met onze inwoners en andere partners zoals het COA en Vluchtelingenwerk, kijken we naar goede manieren en geschikte locaties voor de opvang van vluchtelingen en huisvesting van statushouders met de bouw van tijdelijke flexwoningen (conform het hierover genomen raadsbesluit).
- Wij kunnen niemand goed onderdak bieden zonder hulp, ondersteuning en draagvlak van onze inwoners. We beoordelen daarom de (draag)kracht van onze kernen zodat de te realiseren opvang en huisvesting passend is bij de mogelijkheden van de kernen om statushouders en andere doelgroepen onderdeel te laten worden van de gemeenschap. Het uitgangspunt hierbij is dat wij hierdoor de halfjaarlijkse taakstelling voor de huisvesting van statushouders op een goede manier behalen.
- We richten een (project)organisatie in die onze lokale asielopgave (opvang vluchtelingen en de huisvesting van 50 tot maximaal 70 extra statushouders (bovenop de taakstelling) en de huisvestingsopgave van overige doelgroepen in tijdelijke, flexibele woonvormen) zorgvuldig en in afstemming met onze inwoners en lokale partners, gaat realiseren.
- We bereiden de doordecentralisatie Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang, (per 1 januari 2024 ingaat) voor, en doen dit samen met onze buurgemeenten en centrumgemeente Utrecht.

Regionale samenwerking

- Wij kiezen voor de Arbeidsmarktregio Gorinchem. We beëindigen onze pogingen om te komen tot een nieuwe arbeidsmarktregio. We werken ook in de regio Lekstroom/Utrecht aan dit voor onze inwoners belangrijke onderwerp.
- Wij continueren de samenwerking in de regio Lekstroom op de gebieden jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning. Daar waar zich mogelijkheden voordoen werken we (in de regio) aan het realiseren van onze opgaven uit onze Sociaal Maatschappelijke Agenda.
- Daarnaast streven we er naar slimmer en efficiënter samen te werken om onze regionale prioriteiten te verwezenlijken.

- Binnen de Lekstroomregio zetten wij de samenwerking met betrekking tot ‘aangepast sporten’ voort. Hiervoor zoeken wij met sportorganisaties naar de beste oplossingen om drempels weg te nemen en zo het sporten voor alle inwoners toegankelijk te houden.

Zicht op kosten

- We nemen actief deel aan de regionale pilot Zorgfraude en vinden een balans tussen ruimte bieden voor het leveren van zorg en het afleggen van verantwoording.
- Door de ingezette lijn van beheersmaatregelen sturen wij krachtiger op het beheer en de inzet van de beschikbare middelen. De beheersmaatregelen bestaan onder andere uit het voeren van een strakkere casusregie door het Sociaal Team, het verhogen van het kostenbewustzijn bij de jeugdprofessionals, het verbeteren en harmoniseren van werkprocessen bij het Sociaal Team, het versterken POH (jeugdmodule) bij de huisarts, meer inzet op groepsaanpak en laagdrempelige ondersteuning in plaats van specialistische zorg en het (door)ontwikkelen van onderwijszorgarrangementen.
- Door middel van accountgesprekken en betere samenwerking tussen sociale teams en de Regionale Backoffice Lekstroom (RBL) borgen we de sturing op de inzet van zorg door gecontracteerde partijen. We voeren accountgesprekken met aanbieders en houden hen aan de gemaakte contractafspraken.
- We doen ons uiterste best om de wachlijsten terug te brengen. Daarmee verhogen we de snelheid waarmee hulp en ondersteuning kan worden ingezet. Hierbij ligt de focus op het versnellen en versimpelen (praktisch benaderen) van de aanvraagroutes voor de inwoners én het vereenvoudigen van interne werkprocessen.
- Aanbesteding van WMO zorgvervoer gebeurt regionaal om zo het beste vervoer voor de beste prijs voor onze inwoners te realiseren. Het verdient aandacht te onderzoeken of er mogelijkheden zijn deze aanbesteding te bundelen met het leerlingenvervoer.
- We nemen kennis van en dragen bij aan de landelijke hervormingsagenda Jeugd en implementeren deze wanneer deze is vastgesteld.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma C (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten programma C	65.573	71.829	68.480	68.134	67.997	67.997
Baten programma C	15.535	14.284	13.338	13.215	13.180	13.180
Saldo van baten en lasten	50.038	57.546	55.143	54.919	54.817	54.816
Toevoegingen aan reserves	0	1.492	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	1.982	136	46	46	46
Saldo	50.038	57.056	55.007	54.873	54.771	54.770

D. Ruimtelijke ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Samen bouwen en wonen

Bouwen en wonen - en in het bijzonder het aanwijzen van nieuwe bouwlocaties - is één van de leidende opgaven in deze collegeperiode. Dat bouwen doen we duurzaam en met oog voor de grote landschappelijke waarden van Vijfheerenlanden. Om de circa 2.000 geplande woningen ook daadwerkelijk te bouwen en om tot en met 2026 planruimte te maken voor nog eens 3.000 woningen, hebben wij een uitvoeringsagenda wonen gemaakt. In deze agenda zorgen we voor focus, bouwen naar behoefte en voor doelgroepen en waarborgen wij de afstemming met de dorpen en wijken.

De behoefte aan betaalbare woningen in Vijfheerenlanden blijft groot. Dit verkleint de kans voor woningzoekenden om een passende woning te vinden in onze gemeente. Door de woonbehoefte beter in beeld te brengen en de bouw daarop af te stemmen, bouwen wij niet alleen de aantallen, maar ook de soort woningen die nodig zijn. Wij bouwen daarbij voor behoefte én de doorstroom. Bouwen in alle steden en dorpen, dus ook in de kleinere dorpen heeft onze aandacht. Bij de toewijzing van woningen geven wij waar (wettelijk) mogelijk voorrang aan onze eigen inwoners of aan mensen die economisch of maatschappelijk verbonden zijn met Vijfheerenlanden. Met ook aandacht voor nieuwe woonvormen die voortkomen uit een maatschappelijke behoefte van belangrijke doelgroepen als starters en ouderen.

Wij willen de vitaliteit van wijk of dorp borgen en/of verder verbeteren. Een manier om de vitaliteit te versterken is woningbouw. Maar wel woningbouw die past bij de behoefte, het karakter en de kwaliteit

van de betreffende wijken en dorpen. Elke kern heeft z'n eigen specifieke kwaliteiten en opgaven om in de toekomst duurzaam vitaal te blijven. Daarbij moeten de initiatieven binnen het betreffende wijk en/of dorp maatschappelijk breed gedragen worden, ook wat betreft de samenstelling van het te realiseren nieuwe woningaanbod. De rol van de gemeente is daarbij als uitgangspunt faciliterend, maar we stellen ons desgewenst ook proactief op. Wij zien samen met de initiatiefnemers toe op een bij de wijk of het dorp passende goede mix van woningen en voorzieningen. Waar een dorps- of wijkagenda is opgesteld vormt deze de basis.

Omgevingswet, -visie en -plan

De Omgevingswet wordt naar verwachting vanaf 1 januari 2023 van kracht. De omgevingsvisie is het kaderstellende document voor de ontwikkeling en het beheer van Vijfheerenlanden. Het vormt het kader voor de grotere te bebouwen gebieden en voor de ruimtelijke ontwikkelingen in onze kernen. De omgevingsvisie beschrijft hoe deze ontwikkelingen in balans met de gehele fysieke leefomgeving, kunnen worden vormgegeven. Andere onderwerpen in de visie zijn werkgelegenheid, mobiliteit, de energietransitie en het behoud en de versterking van het landelijk gebied. Tegelijkertijd met het opstellen van de visie is een plan-OER (omgevingseffect rapport) uitgevoerd, waarmee inzicht is verkregen in de haalbaarheid van de opgaven en de ambities die de gemeente heeft voor de fysieke leefomgeving.

De lokale regels die inwoners en bedrijven binden, zijn nu te vinden in diverse verordeningen en tientallen bestemmingsplannen. Met de Omgevingswet moeten die (aangepast aan die wet) omgezet worden naar één omgevingsplan voor de hele gemeente Vijfheerenlanden. Deze herziening van (onder andere) onze huidige bestemmingsplannen naar het ruimere kader van de Omgevingswet, omvat ook de grotere lokale zeggenschap door de gedecentraliseerde regels, de bredere reikwijdte en de ruimere (mogelijkheden voor) maatwerk. Het is tegelijkertijd ook een actualisering van onze ruimtelijke regels, waarbij in de verwachte overgangsproblematiek juridisch goed moet worden voorzien. In de periode tot en met 2029 voeren wij dit stap voor stap en gebiedsgewijs uit.

Een duurzame toekomst

Wij willen onze mooie gemeente goed doorgeven aan toekomstige generaties door ons in te zetten voor een leefbare, gezonde en toekomstbestendige omgeving waar de gebouwen circulair zijn, energie duurzaam wordt opgewekt en bespaard. Waar overlast door hittestress, droogte of water wordt voorkomen en biodiversiteit een plek heeft.

In 2050 willen wij 95% CO2 reductie hebben bereikt ten opzichte van 1990. In 2030 gaan we uit van 49%. Dit kunnen we bereiken door een combinatie van energiebesparing, opwek van duurzame energie en compensatie van onze CO2-uitstoot. Zo gaan we klimaatverandering tegen en zorgen we ervoor dat iedereen beschikt over voldoende schone energie. Door verantwoord opdrachtgeverschap en inkoop te versterken kunnen we het kennisniveau verhogen en gaan we bewust om met onze mensen, grondstoffen en het ecosysteem.

In 2050 willen wij volledig circulair zijn. In 2030 zijn we halverwege. We staan dan ook voor een gemeente Vijfheerenlanden waar in 2050 geen (rest)afval en verspilling bestaat, de leefomgeving schoon is en overlast door zwerfafval verminderd is. Bovendien is de mobiliteit en de bedrijvigheid in Vijfheerenlanden dan zoveel mogelijk schoon en emissie-loos. Als opdrachtgever pakken we hierin onze verantwoordelijkheid, zoeken we samenwerking met de samenleving en faciliteren we waar nodig.

In 2050 willen wij een gemeente die klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht en waar de biodiversiteit hersteld is. Wij staan voor een groene leefomgeving die aantrekkelijk, gezond en klimaatbestendig is. We werken samen met onze inwoners toe naar een leefomgeving waar het fijn is om te verblijven voor mens en dier.

Verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar

Wij willen een verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar Vijfheerenlanden, waarbij de bereikbaarheid van de bestaande wijken en dorpen is gewaarborgd en nieuwe woongebieden goed ontsloten worden door openbaar vervoer, (snel)fiets en auto. We willen een eenduidig parkeerbeleid en een goede afwikkeling van het verkeer in de centra van Leerdam en Vianen

Economie en werken

Een gezonde lokale economie is van belang voor het welzijn en welbevinden van onze ondernemers én inwoners. Ook de leefbaarheid in en de vitaliteit van onze gemeente profiteren daarvan. Werkgelegenheid (verkrijgen, behouden en versterken van) levert een belangrijke bijdrage aan de economie. Zowel voor onze ondernemers als voor onze inwoners. De huidige arbeidsmarkt plaatst ons en onze partners daarbij voor grote uitdagingen, maar die biedt tegelijkertijd kansen. Samen met onze lokale en regionale partners zetten wij in op die kansen die een bijdrage leveren aan de gezonde lokale economie voor iedereen.

Vitale landbouw in een aantrekkelijk buitengebied

Een waardevol landschap, gekenmerkt door rust en ruimte. In het buitengebied wordt gewoond, gewerkt en geleefd. Dit betekent dat verschillende functies naast en met elkaar plaatsvinden in het buitengebied. Daarom willen wij samen met alle belanghebbenden werken aan een buitengebied, waarin onder andere de agrariër zijn werk kan doen passend in een vitale landbouwsector, er plek is voor recreatie en voldoende ruimte voor herstel van de natuur en biodiversiteit.

Wat gaan we hiervoor doen?

Samen bouwen en wonen

- Door middel van de uitvoeringsagenda Wonen werken wij (goed afgestemd) aan zowel de korte als lange termijn ontwikkeling van de woningbouw. We bouwen voor de behoefte van onze inwoners en de vitaliteit van onze dorpen en wijken.
- We werken, in afstemming met de regio, aan extra planruimte voor nog eens 3.000 woningen. We doen dit in een goede balans tussen wonen, mobiliteit, klimaat, milieu, veiligheid, leefbaarheid en maatschappelijke voorzieningen. Dit conform de uitgangspunten, zoals opgenomen in de omgevingsvisie in het Integraal Ruimtelijk Programma van de U10 gemeenten.
- Wij realiseren flexwoningen voor bijzondere doelgroepen als statushouders en starters.
- We zetten in op een adequate afhandeling van de ruimtelijke processen. Op dit vlak liggen de nodige uitdagingen, zowel door schaarste op de arbeidsmarkt en de aanpassing van werkwijzen en systemen als gevolg van nieuwe wetgeving (Omgevingswet en Wet Private Kwaliteitsborging). Termijnen voor de afhandeling van vergunningaanvragen worden intern gemonitord, zo houden we de dienstverlening op peil.
- Wij gaan de tevredenheid van aanvragers van vergunningen over onze vergunning processen meten.
- Door het opstellen van de dorps- en gebiedsvisies ten behoeve van de woonopgave ontstaat een steeds beter kader voor de afweging van ruimtelijke initiatieven. Daarmee brengen we focus aan en streven wij - ondanks de beperkte capaciteit - naar een voldoende adequaat niveau voor onze dienstverlening.

Omgevingswet, -visie en -plan

- Ten behoeve van de Regionale Energie Strategie (RES) is een plan-MER (MilieuEffectRapportage) uitgevoerd naar de zoeklocaties voor windturbines. In 2023 worden de resultaten van deze plan-MER en de keuzes die de gemeenteraad hierover eind 2022 zal maken, verwerkt in de plan-OER (OmgevingsEffectRapportage) en vertaald naar de omgevingsvisie.
- De eerste omgevingsvisie Vijfheerenlanden wordt voorbereid en aangeboden voor vaststelling. Hierin wordt onze visie op de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van Vijfheerenlanden in de komende 15 jaar op hoofdlijnen beschreven. Onze ambities worden gekoppeld aan gebieden voor bijvoorbeeld woningbouw of energieopwekking en beschreven wordt hoe wij de balans tussen de opgaven en de waarden van de gemeente en de dorpen en wijken gaan bewaken.
- In het eind 2022 vast te stellen 'Plan omzetting bestemmingsplannen naar Omgevingsplan' wordt beschreven hoe Vijfheerenlanden in de periode tot en met 2029 alle bestemmingsplannen (en diverse delen van verordeningen) gaat omzetten naar een gebiedsdekkend omgevingsplan. Dit vraagt om een aanzienlijke extra inzet van mensen en middelen. Dit betreft deels structurele inzet (om deze taak op lange termijn uit te kunnen blijven voeren) en deels incidentele inzet (de extra inspanning voor het eerste 'gebiedsdekkend omgevingsplan'). De totale kosten hiervan bedragen circa € 2,9 miljoen in de periode tot en met 2029.
- In deze begroting wordt een structureel budget voor herziening bestemmingsplannen en een budget voor een regelanalist (verantwoordelijk voor het opstellen en onderhouden van de direct toepasbare regels) opgenomen. Deze budgetten worden op korte termijn ingezet voor de beschreven omzetting. Dit betreft ook een deel van de huidige formatie 'planologie'. Er resteert dan nog circa € 1,5 miljoen. In deze begroting wordt voorgesteld om de in 2023 t/m 2025 te ontvangen tegemoetkoming van het Rijk in de kosten van invoering van de Omgevingswet (totaal circa € 0,9 miljoen) hiervoor in te zetten. En om voor het overige bedrag in 2025 met nadere voorstellen te komen.
- Wij implementeren de aan de Omgevingswet verbonden nieuwe werkprocessen en het digitaal stelsel Omgevingswet.

Een duurzame toekomst

- Wij voeren het raadsbesluit over de regionale energiestrategie (RES) van 30 september 2021 uit, waarin is opgenomen dat onze bijdrage voor het eerste, tweede en derde bouwblok van de RES is gericht op het streefgetal van 0,072 Twh als onderdeel van het regionale bod in de U16 om zo mogelijk 1,8 TWh aan duurzame elektriciteit op te wekken in 2030, vergund voor 2025.

- Wij betrekken duurzaamheid bij alle onderwerpen die spelen binnen onze gemeente, zodat de gevolgen van beleid mede worden beoordeeld vanuit het oogpunt van duurzaamheid.
- In het beleid en de concrete vertaling hiervan, actief de dialoog op te zoeken met onze inwoners en (agrarische) ondernemers om samen tot de beste keuzes te komen. Wij willen inwoners en bedrijven gaan verleiden om een stap verder te gaan. Wij als gemeente zullen het goede voorbeeld geven en zichtbaar zelf ook doen wat we van onze inwoners en ondernemers vragen.
- Bij het plaatsen van windturbines en andere vormen van duurzame energieopwekking in het landschap gaan wij uit van het voorzorgprincipe. Daarbij moet degene die deze turbines en andere vormen van energieopwekking en -opslag plaatst, aantonen dat deze geen schade opleveren.
- Wij stimuleren dubbel ruimtegebruik. Dit door bijvoorbeeld de mogelijkheden te verkennen van het plaatsen van zonnepanelen boven parkeerplaatsen of fruitbomen.
- We geven bij circulair en schoon verder invulling aan onze rol als opdrachtgever. Zo maakt de gemeente impact op innovatie en circulair ondernemerschap door zelf anders te handelen en anders aan te besteden en in te kopen. De gemeente zet in op het ombuigen van beleid, werkwijzen en protocollen, van potentiële hindermacht tot kanskracht richting de circulaire transitie. Onder deze actielijn geeft de gemeente het goede voorbeeld richting burgers en bedrijven maar zeker ook in het realiseren en beheren van eigen vastgoed. Want goed voorbeeld doet goed volgen.
- We geven bij circulair en schoon verder invulling aan onze rol als facilitator met als doel om circulair gerichte innovatie te stimuleren, initiëren en faciliteren. Hiervoor gebruiken we de levend lab-aanpak. Een levend lab aanpak is een laagdrempelige manier om samen met ondernemers, onderwijs, kennisinstellingen en inwoners aan de slag te gaan, te leren en te experimenteren met circulaire iconprojecten (projecten waarbij een grijze plek met veel verharding 'groener' wordt gemaakt).
- We geven ook verder invulling aan onze rol als regisseur met als doel het circulair bewustzijn bij medewerkers, bedrijven en hun professionals, inwoners, onderwijsinstellingen en partners in toenemende mate te activeren en stimuleren om werk te maken van circulaire economie. De gemeente draagt bij aan het bevorderen van ketensamenwerking.
- We zorgen ervoor dat schade en overlast door hittestress, wateroverlast, droogte en overstromingen wordt beperkt. Bij de aanleg van nieuwe woonwijken en Werklandschappen, het opknappen van bestaande bebouwing, vervanging van rioleringen en de weg- en groenonderhoud besteden we aandacht aan klimaatadaptatie en volgen we de afspraken klimaatadaptief bouwen Utrecht
- Wij benoemen water en bodem als ordenend en dus leidend principe bij de (her)inrichting van gebieden. Daardoor zullen nieuwe bouwlocaties minder tot geen last hebben van hitte, droogte, bodemdaling of wateroverlast.
- Door verbindingen te leggen tussen de verschillende natuurgebieden, zorgen we voor groen blauwe verbindingen en voor het herstel van biodiversiteit.
- Binnen het regionale samenwerkingsverband Alblasserwaard/Vijfheerenlanden is een Regionale Adaptatie Strategie (RAS) gemaakt. Daarin zijn afspraken gemaakt hoe we als regio klimaatadaptatie samen oppakken. Eind 2022 komt de uitvoerings- en investeringsagenda gereed. Met de RAS en de uitvoeringsagenda zal de AV-regio vervolgens aanspraak maken op circa € 2,5 miljoen impuls gelden om regionale adaptatiemaatregelen uit te voeren. Het ingediende maatregelenpakket draagt bij aan het verminderen van de kwetsbaarheid van gebieden voor wateroverlast, droogte of de gevolgen van overstromingen.
- In het Samenhangend Duurzaamheidsbeleid, ondersteund door het Gemeentelijk rioleringsplan (GRP), het wegenbeleid en het groenbeleidsplan, is uitgewerkt hoe we de effecten van een veranderend klimaat op de omgeving aanpakken.
- We gaan in samenwerking met de provincie verder met het klimaatadaptiever en toekomstbestendig maken van zowel de bestaande als de nieuwe woon- en werklocaties.
- Het doel is een gezonde en veilige woon- en leefomgeving. Milieu moet een volwaardige rol spelen bij het afwegen van belangen. Daarvoor maken we gemeentebeleid. De uitvoerende milieutaken zijn ondergebracht bij de Omgevingsdienst regio Utrecht. Wij willen zowel de eigenaars als de opdrachtgeversrol een goede invulling geven.
- We zorgen dat milieu-informatie voor een ieder toegankelijk is. Een belangrijk instrument hiervoor is het (gemeentelijk) GEOportaal.
- We gaan (binnen de daarvoor geboden mogelijkheden) prioriteiten stellen in de taken die de Omgevingsdienst regio Utrecht (ODRU) voor de gemeente uitvoert.

Verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar

- Wij starten een lobbytraject om te komen tot een volwaardig knooppunt Everdingen (met afslag op de A27 vanuit het zuiden naar de A2) en tot een verbreding van het traject A27 knooppunt Everdingen – Houten. Dit in het kader van de verbreding van de A27 tussen Houten en knooppunt Hooipolder. De bovenstaande onderdelen maken echter geen onderdeel uit van die verbreding en zorgen voor sluipverkeer in de gemeente Vijfheerenlanden.

- Wij maken bestuurlijke afspraken over en starten met de planvoorbereiding van de ongelijkvloerse kruising Recht van ter Leede – spoor, de verbetering van de kruising Koenderseweg en de aanleg van een fietstunnel. De kruising met het spoor en het Recht van ter Leede in Leerdam betreft een van de grootste verkeersknelpunten in Leerdam. Door de bouw van Broekgraaf en de bereikbaarheid daarvan dient ook de kruising Koenderseweg te worden verbeterd. Ook moet er een fietstunnel onder het spoor worden aangelegd.
- Samen met de Zuidlobgemeenten stellen we een strategische OV-visie/ gebiedsgerichte uitwerking van het Netwerkperspectief op. De uitkomst hiervan kan worden gebruikt in de aanbesteding van de nieuwe OV-concessie door de provincie Utrecht.
- Samen met de provincie Utrecht en de Lekstroomgemeenten maken wij een halte- en omgevingscan met als doel de toegankelijkheid van haltes te verbeteren. Hierbij worden de inconsistente en incomplete data voor de Lekstroomgemeenten weggewerkt en vinden er schouwen plaats van de haltes die in de Lekstroomgemeenten niet volledig toegankelijk zijn. In fase 2 kunnen de haltes vervolgens op basis van die informatie aangepast worden.
- Wij stellen een visie op voor de OV-regiopoort Vianen en de OV-knooppunten Leerdam en Meerkerk met als doel om deze knooppunten te verbeteren. Mobiliteit, woningbouw en werken spelen hierbij een belangrijke rol. Afstemming hierover vindt plaats met de Uned, U10 en de provincie Utrecht.
- Wij onderzoeken de mogelijkheden tot verbetering van de fietsroute langs het Merwedekanaal. Verbetering van de sociale veiligheid en het verkennen van de mogelijkheden van een vrij liggend fietspad ter hoogte van de Kanaalweg staan hierbij centraal.
- Samen met zes andere gemeenten, provincies, het waterschap en Rijkswaterstaat onderzoeken wij de gewenste aanpak van het sluisverkeer op het onderliggend wegennet van de A27 tussen Houten en knooppunt Hoopolder.
- Wij actualiseren de concept risicoanalyse verkeersveiligheid.
- Wij werken mee aan een project van de Provincie Utrecht om beter gebruik te maken van bestaande data. De Provincie Utrecht inventariseert hierbij aan welke data behoefte is en hoe deze data ontsloten kunnen worden. Dit op basis van 15 mobiliteitsthema's.
- Wij brengen verlichting aan op het fietspad Lexmondsestraatweg tussen de Kolfbaanweg en Vijverlust in Vianen.
- Samen met het Waterschap (als wegbeheerder) onderzoeken wij de aanleg van een vrij liggend fietspad Tienhovenseweg (Everdingen, Hagestein).
- Wij verbeteren de verkeersveiligheid van de Koningin Emmalaan in Leerdam.
- Wij starten met het verbeteren van de verkeersveiligheid van de fietsoversteek Groenekade/Helsingse Achterweg in Vianen.
- Wij onderzoeken de mogelijkheden tot verbetering van de verkeersveiligheid van de Tiendweg, Leerdam. Daarbij denken wij onder andere aan het deels verlagen van de snelheid van 50 naar 30 km/u en aan het vervangen van asfalt door klinkers.
- Wij ronden een onderzoek naar het verbeteren van de leefbaarheid in Nieuwland af. Daarbij bekijken wij naar de huidige weginrichting, het verplaatsen van bedrijven en de aanleg van een eventuele randweg.
- Wij stellen een laadpalenplan op waarin is opgenomen op welke plekken er in de toekomst laadpalen moeten komen.

Economie en werken

- De Economische visie Vijfheerenlanden, 'Vijfheerenlanden veerkrachtig en verbindend', vormt met haar uitvoeringsagenda ook in 2023 de belangrijkste basis voor onze inzet. De structurele uitbreiding van de formatie van het team Werken draagt bij aan het verder versterken van de dienstverlening aan onze ondernemers.
- Op lokale en regionale/provinciale economische ontwikkelingen wordt ingespeeld. Lokaal in relatie tot de Omgevingsvisie, regionaal via de uitwerking van het Integraal Ruimtelijk Perspectief (IRP) en provinciaal vanuit het Kader Wonen en Werken en het daarop gebaseerde provinciaal programma. Vooral regionale en provinciale ontwikkelingen vragen om lokale inbedding en afstemming met de belangrijkste sterkhouders, de ondernemers. Daarbij is een goede organisatiegraad van ondernemers essentieel.
- Onderdeel van de economische ontwikkelingen dat zowel regionaal als provinciaal, maar ook lokaal wordt gedragen is het zorgvuldig omgaan met schaarse ruimte. Dat houdt in niet alleen uitbreiden, maar tegelijkertijd inzetten op intensiveren en verdichten. Zowel op de bestaande werklocaties als de nieuw te ontwikkelen werklandschappen. Daarmee samen hangt het toekomstbestendig(er) maken van bestaande en nieuwe werklocaties. Ook hierbij spelen regio en provincie een rol, naast uiteraard de landelijke trends en lokale uitgangspunten als innovatie, circulaire economie, energietransitie, klimaatadaptatie, hittestress en bereikbaarheid.
- De lokale economie, ondernemers en werknemers zijn gebaat bij een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Daarmee nauw verbonden zijn de uitdagingen in de huidige arbeidsmarkt en woningmarkt. Het stimuleren van dichter bij werk wonen of dichterbij wonen werken, de kansen die de Omge-

vingswet biedt voor vermindering van regelgeving, betreffen vraagstukken die een integrale benadering vragen. Het verkrijgen, behouden en versterken van de werkgelegenheid staan daarbij centraal.

- In samenwerking met de arbeidsmarktregio's (en Avres) zetten wij in op een leven lang ontwikkelen en het benutten van kansen. Bij dit laatste betreft het ook het inzetten van het onbenutte arbeidspotentieel, waaronder statushouders.

Vitale landbouw in een aantrekkelijk buitengebied

- Samen met boeren, fruitteelers, grondeigenaren en bewoners van het buitengebied willen wij via een gebiedsgerichte aanpak de agrarische sector bestaanszekerheid geven, passend bij het gebied. Daarbij hoort ruimte voor bij het gebied passende nevenactiviteiten. De verschillende opgaven in het gebied willen wij waar mogelijk combineren.
- Wij willen de realisatie van natuur- en groenprojecten stimuleren en uitvoeren om te komen tot een robuuste en gevarieerde natuur in het buitengebied, en daarnaast dorpen, wijken en bedrijventerreinen te vergroenen.
- Wij verbinden het groen in het stedelijk gebied met het landelijk gebied door groengebieden te combineren met wandel- en fietspaden en klompenpaden.
- Wij werken met buurgemeenten, regio's, provincie, waterschap, agrariërs, natuurbeheerders, inwoners en andere belanghebbenden samen aan een goede balans tussen de ontwikkeling en het beheer van het stedelijk én het landelijk gebied. Daarbij zetten wij in op (co)financiering van onze groenopgave door Rijk en provincie.

Concrete resultaten in 2023

Samen bouwen en wonen

- Wij voeren de Uitvoeringsagenda Wonen uit. In deze uitvoeringsagenda zijn onder meer de hierna volgende acties opgenomen.
- Wij stellen subsidieaanvragen op in het kader van de SPUK woningbouwimpuls gelden ter financiering van de uitvoeringsagenda wonen (SPUK gelden zijn Specifieke uitkeringen gemeenten en provincies om bepaald beleid van de Rijksoverheid uit te voeren).
- In 2023 ontwikkelen wij visies voor minimaal vier wijken/dorpen.
- In 2023 ontwikkelen wij een plan van aanpak voor de visies voor de grotere woningbouwlocaties.
- In 2023 wordt de Woonzorgvisie aangeboden. Hier wordt ingezet op het realiseren van passende woonvormen voor doelgroepen die zorg en begeleiding nodig hebben.
- In 2023 maken wij een nieuwe huisvestingsverordening om gebruik te gaan maken van de mogelijkheden van de nieuwe Huisvestingswet om huur- en (sociale) koopwoningen toe te wijzen.

Omgevingswet, -visie en -plan

- De Omgevingsvisie Vijfheerenlanden wordt voorbereid en vastgesteld.
- Voor het eerste (van de beoogde acht) deelgebieden wordt het (deelgebied-) omgevingsplan opgesteld.
- (Gegeven de inwerkingtreding per 1 januari 2023) wordt het programma invoering Omgevingswet afgerond en overdragen aan de organisatie.

Een duurzame toekomst

- Een dialoog met onze inwoners en (agrarische) ondernemers om samen tot toekomstbestendige keuzes te komen.
- We gaan verder met de uitvoeringsagenda van het 'zon op dak' versnellingsprogramma.
- Wij onderzoeken de haalbaarheid van meer innovatieve alternatieven en minder overlast gevende vormen van duurzame energieopwekking. In 2023 en 2024 volgt er een alternatievenonderzoek.
- Wij zetten ons bij de energietransitie in op een manier die voor inwoners en bedrijven haalbaar en betaalbaar is.
- De eerste concepten komen gereed van de wijkuitvoeringsplannen.

Verkeersveilig, leefbaar en bereikbaar

- Wij willen dat een volwaardig knooppunt Everdingen en een verbreding van de A27 tussen knooppunt Everdingen en Houten beter op het netvlies komen te staan van regio, Rijk en provincie.
- Wij willen bestuurlijke afspraken gemaakt hebben over een duurzame inrichting van de spoorkruising Koenderseweg met de MerwedelingLijn.
- Een halte- en omgevingsscan op basis van correcte data met als resultaat meer toegankelijke OV-haltes.
- Een visie voor de OV-regiopoort Vianen en de OV-knooppunten Leerdam en Meerkerk.
- Een afgerond onderzoek naar de manier waarop de fietsroute langs het Merwedekanaal aantrekkelijker kan worden gemaakt.

- Wij starten het onderzoek aanpak sluipverkeer Lexmond - Meerkerk - Noordeloos en Vianen – Culemborg en implementatie maatregelen op.
- Een geactualiseerde en inhoudelijk uitgebreide concept risicoanalyse verkeersveiligheid.
- Samenwerking met de provincie bij de beoordeling, het gebruik en de het inzicht in data.
- Verlichting langs het fietspad Lexmondsestraatweg tussen de Kolfbaanweg en Vijverlust in Vianen.
- Een afgerond onderzoek naar een vrij liggend fietspad Tienhovenseweg (Everdingen, Hagestein).
- Een verkeersveilige Koningin Emmalaan door afronding van het betreffende project.
- De realisatie van een veilige fietsoversteek Groenekade/Helsdingse Achterweg in Vianen.
- Een afgerond onderzoek en beschikbare ontwerpen waarmee de verkeersveiligheid van de Tiendweg wordt verbeterd.
- Een afgerond onderzoek naar de mogelijkheden tot verbetering van de leefbaarheid in Nieuwland.
- Een laadpalenplan Vijfheerenlanden.

Economie en werken

- Wij streven een verdere verbetering van de organisatiegraad van ondernemers na, uiteraard in nauwe samenspraak met de ondernemers.
- Wij verbeteren de dienstverlening aan ondernemers.
- Wij stellen een voorstel op voor de intensivering, uitbreiding en het toekomstbestendig(er) maken van bestaande en nieuwe werklandschappen.

Vitale landbouw in een aantrekkelijk buitengebied

- We stellen een landbouwvisie op, met een ontwikkelings- en uitvoeringsprogramma. Dit doen wij samen met Molenlanden.
- Voor de verbreding en betere benutting van onze kennis leggen we een verbinding met de Fruit Tech Campus in de Betuwe. We onderzoeken hoe we deze verbinding het best kunnen vormgeven.
- We stellen een contactfunctionaris aan voor de agrarische sector.
- We stellen een uitvoeringsagenda voor natuur- en groenprojecten op.
- We onderzoeken of er lokaal en regionaal draagvlak is voor het instellen van een jaarlijkse agrarische week met een educatieve component.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma D (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten programma D	22.521	32.282	25.618	17.870	14.475	16.268
Baten programma D	20.091	23.749	20.085	12.437	9.144	10.938
Saldo van baten en lasten	2.430	8.533	5.533	5.433	5.331	5.330
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	1.502	15	0	0	0
Saldo	2.430	7.031	5.518	5.433	5.331	5.330

E. Ontplooiing

Wat willen we bereiken?

Elkaar ontmoeten

Wij vinden het essentieel voor de leefbaarheid in de dorpen en wijken, dat er blijvend ruimte is voor ontmoeting. Er moet gelegenheid zijn voor inwoners om elkaar op een laagdrempelige wijze te ontmoeten en mee te doen in de maatschappij. Wij willen daarom de ontmoetingsfunctie in de dorpen en wijken passend faciliteren. Per locatie beoordelen wij, hoe dit op een toekomstbestendige manier kan worden georganiseerd. Daarbij kijken we enerzijds naar het in stand houden van de ontmoetingsplaatsen en anderzijds naar de activiteiten die er plaats vinden. Het subsidiëren van activiteiten voor sociale ontmoetingsplaatsen dient namelijk ter bevordering van een samenleving waarin inwoners meedoen, zich fit en vitaal voelen, voor zichzelf kunnen zorgen en zichzelf een leven lang ontwikkelen. Dan past het als overheid om dit wel te faciliteren waar het kan en nodig is, maar dit niet over te nemen. Men is trots op de eigen cultuur, het samenwerken en er voor elkaar zijn. Wij zijn dan ook van mening dat de desbetreffende dorp of kern en haar inwoners hier nadrukkelijk een eigen verantwoordelijkheid in hebben. Kortom, het toekomstbestendig maken of houden van ontmoetingsplaatsen is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen het private en publieke domein.

Sport en bewegen

Wij sluiten met ons sportbeleid "Heel Vijfheerenlanden beweegt" nauw aan bij de doelstellingen uit de Sociaal Maatschappelijke Agenda 'Van Transitie naar Transformatie'. Het uitvoeren van de nationale, provinciale en lokale sportakkoorden helpt ons daarbij. Het percentage inwoners dat lid is van een sportvereniging ligt in de gemeente Vijfheerenlanden rondom het Nederlandse gemiddelde. Verenigingen spelen een belangrijke rol als ontmoetingsplaats en bij de sociale ontwikkeling van jongeren. Hier zijn wij trots op en deze maatschappelijke kracht willen wij graag behouden en versterken.

Rust, ruimte en recreatie

Inwoners en bezoekers van Vijfheerenlanden moeten zich thuis voelen in onze gemeente en ons gebied. Wij willen hen inspireren en verleiden om er op uit te trekken. Wij streven ernaar dat ze trots zijn op alles dat Vijfheerenlanden te bieden heeft en vanuit deze trots zich verbonden voelen met het gebied tussen Lek en Linge. Inwoners en bezoekers zijn immers onze beste ambassadeurs om nieuwe bezoekers én herhaalbezoekers te enthousiasmeren onze gemeente te bezoeken. Daarbij willen wij rust en ruimte binnen onze gemeente behouden en stimuleren. Daarnaast willen we in 2023 beleidsmatig en qua uitvoering zo goed als mogelijk de basis op orde brengen. Er is reeds een heel aantal zaken geharmoniseerd, maar een aantal zaken is na de fusie nog onvoldoende belegd, en vragen daarom de aandacht.

Kunst en cultuur

Inwoners en bezoekers van Vijfheerenlanden moeten geraakt worden door alles wat wij op het gebied van kunst en cultuur te bieden hebben. In het bijzonder, brengen wij daarbij ook de plaatselijke geschiedenis onder de aandacht. Kunst en cultuur verrijken immers ons leven. Waar mogelijk leggen wij dan ook bij de uitvoering van ons kunst- en cultuurbeleid een inhoudelijke relatie met de economische, toeristische, duurzame en ruimtelijke ontwikkeling van onze steden, dorpen en het buitengebied.

Wat gaan we hiervoor doen?

Elkaar ontmoeten

- We werken, in navolging op nieuw vast te stellen beleid, samen met de dorpsbesturen aan een toekomstbestendige situatie voor sociale ontmoetingsplaatsen. Dit kan leiden tot afspraken die bij de specifieke lokale situatie passen. Hiervoor is naar verwachting geheel 2023 nodig, omdat er zo'n diversiteit aan ontmoetingsplaatsen is, we te maken hebben met vrijwilligers en er maatwerk nodig zal zijn. We overwegen hierbij het instrument van burgerberaad/inwonerberaad toe te passen.
- Per dorp/kern wordt daarbij in samenspraak met de inwoners, nader bekeken wat op basis van beleidsmatige uitgangspunten de best passende lokale situatie is.

Sport en bewegen

- We dragen via het stimuleren van sport bij aan een vitale samenleving. Gezonde sportverenigingen, overige sportaanbieders en het beschikbaar hebben van goede sportaccommodaties zijn essentieel om de preventieve kracht van sport optimaal te benutten. Deze kracht komt onder andere tot uiting door aan te sluiten op het gezondheidsbeleid, langs de lijnen van het bewegingsonderwijs en door actief deel te nemen aan het programma Jongeren Op Gezond Gewicht (JOGG).
- Wij zetten, bij het bepalen van de beste bij het dorp of de wijk passende aanpak voor sportstimulering, vooral in op preventieve maatregelen door het bevorderen van de gezondheid, het stimuleren van saamhorigheid en het verminderen van eenzaamheid. Wij starten bij de basis door in nauwe samenwerking met het onderwijs kwalitatief goed bewegingsonderwijs te bevorderen. Deze opdrachten worden verwerkt in het jaarplan 2023 van Team Sportservice.

Rust, ruimte en recreatie

- Wij onderhouden het routenet goed waarbij we aanpassingen in paden oppakken binnen het routenetwerk. We hebben hierbij aandacht voor het grensoverschrijdende netwerk. We doen dit in samenwerking met het Routebureau Utrecht.
- Wij stimuleren de samenwerking tussen gastvrijheid (VVV), marketing en stadsmanagement. We ondersteunen actief de regionale samenwerkingen die zorgen voor juiste exposure en het bereiken van nationaal en internationaal publiek. Dit doen wij onder andere door de ontwikkeling van een arrangement in samenwerking met gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge en ondernemers voor het Groene Hart en de Utrechtse Regio.
- Wij dragen actief uit, dat wij een kinderboerderij een mooie voorziening vinden en handelen hiernaar. Een kinderboerderij is wat ons betreft een goede plek om, met een educatief en recreatief doel, onder toezicht direct contact van de bezoekers met dieren mogelijk te maken, bij te dragen aan de bewustwording op het gebied van dierenwelzijn, natuureducatie en duurzaamheidsbesef. Daarnaast is het bij uitstek ook een locatie waar vrijwilligers en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk zijn.

Kunst en cultuur

- Het Nationaal Glasmuseum start eind 2022 met het onderzoek naar de mogelijke herhuisvesting van Nationaal Glasmuseum en haar Glasblazerij. In 2023 ontvangt de gemeente Vijfheerenlanden de resultaten van dit onderzoek en beoordelen wij het onderzoek op basis van de culturele, financiële, economische en ruimtelijke gevolgen en de gevolgen voor duurzaamheid.
- Wij stimuleren het behoud van het ambacht Glasblazen en Glasslijpen.
- Het bestuur van het Stedelijk Museum Vianen (SMV) oriënteert zich op een mogelijke herpositionering van het Stedelijk Museum Vianen. In 2023 voeren wij intensieve ambtelijke en bestuurlijke gesprekken met het bestuur van het SMV en de conservator zodat we de gemeentelijke visie kunnen inbrengen bij het bestuur.
- We geven uitvoering aan cultuureducatie op alle scholen in onze gemeente.
- Wij zijn aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling van het Regionaal Archief Zuid-Utrecht (RAZU). Deze archiefdienst beheert en draagt zorg voor de archieven van de voormalige gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik. De RAZU draagt zorg ervoor dat de archieven toegankelijk en openbaar zijn zodat de geschiedenis van de Vijfheerenlanden toegankelijk is en actief kan worden uitgedragen. Het nieuw te realiseren e-depot zal hier ook aan gaan bijdragen.

Concrete resultaten in 2023

Elkaar ontmoeten

- We maken een nieuwe subsidieregeling zodat duidelijk wordt op welke gelijke wijze alle ontmoetingsplaatsen aanspraak kunnen maken op een subsidie. Dit betekent ook dat de bestaande subsidies moeten worden afgebouwd.
- Wij maken afspraken over de bestaande gemeentelijke verantwoordelijkheden voor het onderhoud en de investeringen. De bestaande situaties worden daarvoor tegen het licht worden gehouden.
- We willen vanaf 2024 met wijk- en dorpshuizen een akkoord sluiten over de toekomst. In 2023 moeten de voorbereidende werkzaamheden zijn afgerond. De volgorde en prioritering hangt af van het vervolgtraject in 2023. Dit betekent dat wij meerdere jaren de tijd nemen om tot het beoogde eindresultaat te komen. Hiermee helpen wij besturen van wijk- en dorpshuizen om toekomstbestendige keuzes te maken, passend bij de lokale situatie (maatwerk).

Sport en bewegen

- Wij gaan de Stichting Leergeld beter bekend maken bij de sportverenigingen, zodat zij (aspirant) leden sneller kunnen doorsturen.
- Wij geven uitvoering aan het nieuwe sport- en sportaccommodatiebeleid. Hierbij hebben wij speciale aandacht voor de invoering van de nieuwe subsidieregeling waarmee wij verenigingen helpen en vragen om bij te dragen in onze maatschappelijke opgaven.
- Wij stellen samen met de sportverenigingen een visie op voor de binnensportaccommodaties in Leerdam.
- Wij stellen ter uitvoering van het nieuwe sport- en sportaccommodatiebeleid, beleidsregels op voor club- en kleedgebouwen van sportverenigingen. Hierbij gaan wij uit van multifunctionele en duurzame sportaccommodaties. Dit om bewegen, onderwijs, ontmoeten, welzijn en zorg meer geïntegreerd te kunnen aanbieden. Vijfheerenlanden moet beschikken over voldoende accommodaties van goede kwaliteit, die duurzaam zijn en eventueel ook een brede maatschappelijke functie kunnen huisvesten.
- Wij ontwikkelen, ter uitvoering van het nieuwe sport- en sportaccommodatiebeleid, een visie op het schoolzwemmen.
- Wij geven uitvoering aan het in 2022 opgestelde meerjarig beheer en onderhoudsplan sportvelden en sportparken.
- Wij voeren het lokaal Sportakkoord uit.

Rust, ruimte en recreatie

- Wij maken een beleidsplan voor de toeristische bewegwijzering. Ook laten we in kaart brengen hoe de toeristische bewegwijzering is te optimaliseren.
- Om de recreatieve subsidieaanvragen beter te stroomlijnen, scherpen wij het gehele subsidieproces voor recreatieve activiteiten aan.
- Wij maken een beleidsplan ter stimulering van het gebruik van de havens voor recreatieve ontwikkelingen.
- Wij maken sportbeleid voor de Put Middelwaard ter bevordering van het optimaal gebruik van deze recreatieve plas. Dit op basis van het opgestelde beheerplan voor Put Middelwaard.
- Als wandelgemeente realiseren wij één thematische wandelroute. Ook onderzoeken we wat de mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van klompenpaden.
- Wij laten een adviesplan opstellen over kleinschalige en bijzondere overnachtingsmogelijkheden waar wij onder andere het camperbeleid op baseren.
- Wij onderzoeken wat er nodig is om de recreatieve mogelijkheden van de strandjes langs de Lek vergroten.

- 20% van de inwoners herkent in 2025 het merk tussen Lek & Linge. Hiervoor wordt in 2023 een nulmeting uitgevoerd.
- Wij voeren de vastgestelde nadere regels voor subsidie kinderboerderijen in Vijfheerenlanden uit. In overleg met de aanwezige kinderboerderijen in onze gemeente, evalueren wij de toepasbaarheid van deze nadere regels. Daarnaast overwegen wij beleid te ontwikkelen over het doel van kinderboerderijen en de rol van de gemeente in de realisatie en instandhouding van kinderboerderijen.

Kunst en cultuur

- Wij beoordelen het herhuisvestigingsonderzoek van het Nationaal Glasmuseum en de Glasblazerij.
- In 2023 wordt een nieuwe stichting, door en op verzoek van enkele betrokken inwoners uit Leerdam, opgericht om het project Leerdam Glass Academy verder te ontwikkelen. Dit met als doel om het ambacht van Glasblazen, glasslijpen en graveren voor Leerdam te behouden. Mede in het kader van het bevorderen van recreatie & toerisme faciliteren wij deze stichting bij het onderhouden en het verder uitbouwen van de door de gemeente zorgvuldig opgebouwde internationale contacten met andere glassteden. Een bezoek aan Novy Bor met een delegatie van inwoners en betrokkenen uit Leerdam wordt voorbereid.
- We zetten ons in om de relatie tussen de Glass Academy en glasblazerij De Oude Horn bij het opleiden van glasblazers te behouden en waar nodig te versterken.
- We monitoren de uitbreiding van het aantal cultuurcoaches en onderzoeken of nu alle 34 scholen in Vijfheerenlanden in voldoende mate worden gefaciliteerd.
- We voeren het plan voor naschoolse cultuuractiviteiten 'Doe Mee! Vijfheerenlanden' uit, in nauw overleg met het beleidsveld Onderwijs.
- We nemen een nieuwe stap in de doorontwikkeling van het project Muziek op School door, samen met de muziekverenigingen en de muziekschool, een nieuwe organisatiestructuur op te zetten. De gemeente neemt deel in de nieuwe overlegstructuur van deze organisatie.
- We plaatsen informatieborden bij kunstwerken in de buitenruimte.
- We onderzoeken de mogelijkheden van een gezamenlijk muzikaal of cultureel evenement.
- We plaatsen twee kunstwerken in de openbare ruimte (Leerdam: project Marinus Boezem en Vianen: project Lekbrug).
- We monitoren de voortgang van de in 2021 gestarte ontwikkeling van de website www.kunstcultuurvh.nl.

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma E (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten programma E	16.302	19.414	19.882	19.313	19.975	20.214
Baten programma E	4.294	5.671	5.063	4.648	4.708	4.708
Saldo van baten en lasten	12.008	13.743	14.820	14.666	15.267	15.506
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	2.170	368	397	377	377
Saldo	12.008	11.572	14.451	14.269	14.890	15.130

F. Financieel gezond

Wat willen we bereiken?

Vanuit een verantwoord financieel beleid zorgen wij dat onze meerjarenbegroting op orde is en wij financieel voldoende weerbaar blijven. Bij het opstellen van de meerjarenbegroting houden wij rekening met noodzakelijk geachte uitgaven, zodat wij deze lasten niet doorschuiven naar de toekomst. Daarbij blijven de gemeentelijke woonlasten op een niveau dat zich verhoudt tot die van de buurgemeenten.

Wat gaan we hiervoor doen?

- We maken meerjarig ruimte in onze begroting ter dekking van de afschrijvingslasten van een noodzakelijk extra investeringsprogramma (de 'investeringsagenda') van netto € 80 miljoen (onrendabel) voor de periode 2023-2035.
- We matigen de ontwikkeling van de hoogte van onze lokale lasten.
- We houden als norm voor onze solvabiliteit een percentage aan van 20%.
- We houden als norm voor onze weerstandsratio een ratio aan van 2,5.
- We ontwikkelen onze planning & control cyclus inhoudelijk verder door, waarbij nauw aangesloten wordt bij de informatiebehoefte van de raad.

Concrete resultaten in 2023

- In 2023 werken we het investeringsprogramma van netto € 80 miljoen voor de periode 2023-2035 verder uit, waarbij de afweging van investeringen plaatsvindt op basis van de onvermijdelijkheid hiervan. De afschrijvingslasten van dit investeringsprogramma zijn verwerkt in de meerjarenbegroting 2023-2026.
- We hanteren een uitgangspunt van 100% kostendekkendheid ten aanzien van leges en heffingen. Dat betreft in ieder geval de afvalstoffenheffing en de rioolheffing alsook de bouwleges.
- We indexeren jaarlijks de opbrengst van onze belastingen ter compensatie van loon- en prijsontwikkelingen.
- We houden de solvabiliteit in stand door het jaarlijks toevoegen van zich voordoende rekeningvoordelen aan de algemene reserve en/of bestemmingsreserves.
- Wij vernieuwen de opzet van de Kadernota, Programmabegroting, Bestuursrapportage en Jaarstukken. Daarbij verbeteren wij de sturingsinformatie en bestuurlijke achtergrondinformatie voor raad, college en organisatie. Dit doen wij onder meer door een verbeterde opzet van programma's en paragrafen, een beter onderscheid tussen Kadernota en Programmabegroting, meer te gaan werken met kritische prestatie indicatoren en een verbreding van de wijze van bestuurlijke behandeling (in alle vakcommissies).

Wat worden de inkomsten en uitgaven?

Baten en lasten programma F (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Lasten programma F	20.495	24.819	29.907	29.558	29.997	30.259
Overhead	18.468	19.760	20.651	19.845	19.802	19.720
Treasury	1.670	4.194	4.302	4.434	4.579	4.723
Lokale heffingen	318	321	465	465	465	465
Algemene uitkering uit het Gemeentefonds	1	0	4.046	4.007	3.907	3.907
Overige baten en lasten	33	444	344	708	1.144	1.344
Vennootschapsbelasting	5	100	100	100	100	100
Baten programma F	111.343	116.621	121.018	122.480	124.258	118.483
Overhead	692	85	81	81	81	81
Treasury	2.372	1.953	1.954	2.020	2.031	2.021
OZB woningen	7.910	8.050	8.549	8.549	8.589	8.589
OZB niet-woningen	5.471	5.397	5.732	5.732	5.759	5.759
Parkeerbelasting	427	509	509	509	509	509
Overige heffingen	1.226	322	354	354	354	354
Algemene uitkering uit het Gemeentefonds	93.017	99.515	103.839	105.235	106.934	101.169
Overige baten en lasten	228	789	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-90.848	-91.802	-91.111	-92.922	-94.261	-88.224
Toevoegingen aan reserves	66.953	19.006	455	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	68.299	23.262	5.725	5.719	5.679	5.664
Saldo	-92.194	-96.057	-96.381	-98.641	-99.941	-93.889

Investeringsagenda 2023-2035

De Investeringsagenda Vijfheerenlanden komt mede voort uit de aanbevelingen van de in 2021 vastgestelde 'Propositie Vijfheerenlanden, een hernieuwd perspectief'. Zoals destijds afgesproken – en ook in het coalitieakkoord is verwoord – regelt de gemeente Vijfheerenlanden hiermee zijn deel van de opgave.

Deze opgave bestaat uit onderwerpen waar wij de komende tijd – tot 2035 – noodzakelijke uitgaven op ons af zien komen om de gemeente Vijfheerenlanden een vitale gemeente te laten blijven. Kenmerkend voor deze opgave is, dat de onderwerpen in samenhang met andere partijen moeten worden opgepakt om tot uitvoering te kunnen komen. Zowel bestuurlijk, organisatorisch als financieel. Een realistische kans van slagen is er pas als alle betrokken partijen hierin hun steentje bijdragen. Daarmee is een belangrijke voorwaarde beschreven voor de diverse onderwerpen die op de agenda worden geplaatst; er moet sprake zijn van enige vorm van cofinanciering of investeringen moeten een vliegwieleffect hebben waardoor andere investeringen weer mogelijk worden gemaakt.

Perspectief Vijfheerenlanden

De gemeente Vijfheerenlanden groeit gestaag. Tot 2025 worden er naar verwachting zo'n tweeduizend woningen toegevoegd vanuit lopende projecten in vooral Vianen en Leerdam. Deze groei in de woningvoorraad is niet voldoende om ook in de daaropvolgende periode te voldoen aan de toenemende vraag naar woningen. Voor de te zoeken ruimte naar nog eens drieduizend te realiseren woningen tot 2040 en het daarbij behorende kwalitatieve en kwantitatieve voorzieningenniveau is nog geen voorliggend antwoord. Nieuwe locaties zijn complex en vragen om strategische investeringen vanuit de gemeente door veranderende woontypologieën, klimaatadaptatie en mobiliteitswensen. Maar ook om investeringen die de bewoners van de nieuw te realiseren woningen van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat, bijvoorbeeld goede scholen en de bijbehorende kinderopvang.

Onderstaand wordt op enkele onderwerpen een beknopte toelichting gegeven. Daarbij moet beseft worden, dat wij nu nog aan het begin staan van het proces dat uiteindelijk zal leiden tot een Investeringsagenda Vijfheerenlanden. De komende jaren wordt de agenda verder uitgewerkt, regelmatig bijgesteld en afgestemd.

Overwegingen

Vanaf 2023 wordt gewerkt aan het concretiseren van nieuwe woningbouwlocaties voor de benodigde uitbreidingen. Hierin worden ook de keuzes voor gemeentelijke investeringen, waar mogelijk in cofinanciering met andere overheden, benoemd. Op basis van een concrete aanpak kunnen op termijn keuzes worden gemaakt om de gemeente kwalitatief leefbaar te houden in alle opgaven die voor ons liggen. Te denken valt bijvoorbeeld aan:

- Na uitbreiding (Broekgraaf Noord) kan in Leerdam mogelijk uitbreidingsruimte worden gevonden door de wijken West en Centrum ruimtelijk beter te verbinden in combinatie met het oplossen van het vraagstuk van doorstroming en verkeersveiligheid. Door creatief om te gaan met het gebied Stationsweg, Meentplein, Zuid Hollandweg tot aan Patrimoniumstraat kan gebiedsontwikkeling financieel bijdragen aan het resultaat.
- De ontwikkeling van Vijfheerenlanden als regiopoort kan nog meer gestalte krijgen door de ontwikkeling in Vianen van het gebied rondom de aansluiting met de A2. Door toevoeging van parkeermogelijkheden, snelle OV-verbindingen, woonruimte én ruimte voor werkgelegenheid kan een afname van de verkeersdruk richting stad Utrecht worden gerealiseerd.
- Ook Meerkerk kan bijdragen aan de functie van Vijfheerenlanden als regiopoort. De ruimte voor woningbouw bij deze kern gecombineerd met uitbreidingsmogelijkheden voor werkgelegenheid maakt dat hier vergelijkbare kansen liggen als bij de kern Vianen.
- Onze kleine kernen voorzien in een prettig woon- en leefklimaat in een groene omgeving. Een evenwichtige groei van het aantal woningen in combinatie met goede en toekomstbestendige voorzieningen en goede afwikkeling van de mobiliteitsopgaven dragen bij aan (blijvende) vitaliteit van onze dorpen.
- De leefbaarheid van stedelijke kernen hangt nauw samen met het al dan niet goed functioneren van de binnensteden. Daarnaast spelen de buurtcentra een belangrijke rol in kernen op deze schaalgrootte. Reden genoeg om op basis van een duidelijke visie te investeren in leefbaarheid en vitaliteit van onze binnensteden en buurtcentra.
- De stap naar een klimaatrobuust Vijfheerenlanden vraagt om investeringen in zowel het landschappelijk als stedelijk gebied. De toekomst van de landbouwsector in onze groene gemeente en het behoud van onze identiteit als groene oase in de meest competitieve regio van het land vraagt om visie. Die visie ligt er, uitwerking vraagt de komende jaren om grote investeringen. Datzelfde geldt ook voor klimaat adaptief bouwen, gebiedsontwikkeling met ruimte om te investeren in het klimaat. Daarbij komt nog de opgave om energieneutraal te worden en Vijfheerenlanden dichter te brengen bij het voorzien in de eigen energiebehoefte. Als Vijfheerenlanden hier een serieuze rol in wil spelen, vraagt dat om investeringen om bijvoorbeeld ruimte te maken voor een (grotere) onrendabele top bij gebiedsontwikkeling. Aangezien ook dit een landelijke opgave is, ligt cofinanciering voor de hand.
- De vitaliteit en leefbaarheid van de wijken en dorpen komt mede voort uit de mate waarin het mogelijk is om elkaar te ontmoeten. De ontmoetingsplaatsen, zoals wijk- en dorpshuizen, zoals die er nu zijn spelen hierin een belangrijke rol. We zien echter ook een grote diversiteit in de wijze waarop dit in de praktijk wordt ingevuld. We voeren een onderzoek uit naar de wijze waarop we hier het beste een nadere invulling aan kunnen geven om in alle wijken en dorpen bereikbare mogelijkheden tot ontmoeting te bieden.

Algemene dekkingsmiddelen en overhead

Inleiding

Gemeenten geven hun geld uit aan een breed scala aan beleidsterreinen, variërend van bijvoorbeeld onderwijshuisvesting, tot het beheer van de openbare ruimte of de jeugdzorg. Voor een goede aggregatie en vergelijking tussen gemeenten zijn bij de laatste wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording Gemeenten en Provincies (BBV) gemeenten verplicht voorgeschreven 'taakvelden' gedefinieerd. Deze indeling in (hoofd)taakvelden is de gemeente verplicht te hanteren voor de informatieverstrekking via de zogenaamde "IV3" aan bijvoorbeeld het CBS.

Gemeenten zijn wel vrij om zelf een eigen invulling aan het programmaplan te geven door middel van een programma-indeling die overeen komt met de eigen gemeentelijke beleidsvelden. Enige restrictie hierbij is dat gemeenten er voor moeten zorgen dat de administratie zodanig is ingericht dat de informatieverstrekking richting bijvoorbeeld het CBS aan de wettelijke eisen voldoet.

Voor de begroting 2023 hanteren wij de indeling in programma's zoals deze zijn vastgesteld in de raadsvergadering van 22 september 2022. De navolgende onderwerpen worden in het programmaplan in een afzonderlijk hoofdstuk in beeld gebracht, maar zijn formeel geen onderdeel van een programma:

- de algemene dekkingsmiddelen;
- de kosten van overhead;
- de onvoorziene uitgaven (en andere stelposten, taakstellende bezuinigingen, begrotingsruimte e.d.);
- en het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting.

Het zijn in feite algemene lasten en dekkingsmiddelen van de gemeente die betrekking hebben op alle programma's/beleidsvelden van de gemeente. Deze algemene lasten en baten betreffen de gemeente als geheel en zijn niet aan een specifiek programma of beleidsveld toe te rekenen.

Hierna gaan we afzonderlijk in op deze algemene dekkingsmiddelen, kosten van overhead en bedragen voor onvoorziene uitgaven, stelposten, vennootschapsbelasting en eventuele besparingen door taakstellingen en bezuinigingen. We beginnen met qua omvang de belangrijkste: de algemene dekkingsmiddelen.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen zijn gemeentelijke inkomsten waarvoor geen bestedingsdoel is bepaald. Dat betekent dat de gemeente deze vrij kan besteden (in tegenstelling tot de specifieke dekkingsmiddelen).

Bij de algemene dekkingsmiddelen (en hierop betrekking hebbende uitgaven) gaat het om:

1. Algemene belastingen
2. Algemene uitkering en overige uitkeringen
3. Dividend
4. Saldo financieringsfunctie
5. Overige algemene dekkingsmiddelen.

Ad 1. Algemene belastingen (taakveld 0.6 heffingen)

Algemene belastingen zijn heffingen waarvan de besteding van de opbrengst niet gebonden is. Daarbij gaat het om de OZB, parkeerbelasting, toeristenbelasting, precariobelasting en reclamebelasting. De kosten voor heffing en inning van deze heffingen worden als lasten in het overzicht meegenomen. Deze belastingen zijn onder de volgende verplichte taakvelden gerubriceerd: 0.61 OZB-woningen, 0.62 OZB-niet woningen, 0.63 Parkeerbelastingen en 0.64 Belastingen, overig.

In de paragraaf Lokale Heffingen wordt onder andere op de financiële aspecten en de tarieven voor 2023 uitgebreid ingegaan. We verwijzen u hiervoor naar deze paragraaf.

Ad 2. Algemene uitkering en overige uitkeringen (taakveld 0.7 Algemene uitkering)

De qua omvang belangrijkste uitkering die de gemeente van het Rijk ontvangt is de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Gemeenten hoeven zich niet te verantwoorden over de besteding van de Algemene uitkering richting het Rijk en kunnen deze, met inachtneming van wet- en regelgeving, vrij besteden aan taken die het Rijk heeft opgedragen of aan eigen beleid.

Ad 3. Dividend (taakveld 0.5 treasury)

Dividend is een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders. De gemeente Vijfheerenlanden heeft aandelen in Oasen, Bank Nederlandse Gemeenten en Stedin.

Ad. 4 Saldo van de financieringsfunctie (taakveld 0.5 treasury)

Dit is het verschil tussen de toegerekende rekenrente aan de programma's en de werkelijk betaalde rente over de lang- en kortlopende leningen.

Ad. 5 Overige algemene dekkingsmiddelen (taakveld 0.8 overige lasten en baten)

Onder het taakveld overige lasten en baten is de post voor onvoorziene uitgaven geraamd.

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
OZB, woningen	7.910	8.050	8.549	8.549	8.589	8.589
OZB, niet-woningen	5.471	5.397	5.732	5.732	5.759	5.759
Parkeerheffingen	427	509	509	509	509	509
Precarioheffing	1.016	133	71	71	71	71
Reclamebelasting	114	188	197	197	197	197
Toeristenbelasting	255	233	262	262	262	262
Uitvoeringskosten heffingen en belastingen	-318	-321	-465	-465	-465	-465
Algemene uitkering uit het Gemeentefonds	93.017	99.515	103.839	105.235	106.934	101.169
Dividenden	684	432	409	409	409	409
Saldo van de financieringsfunctie	-16	160	113	47	-86	-241
Post voor onvoorziene uitgaven	0	-100	-50	-50	-50	-50
Saldo	108.559	114.194	119.166	120.496	122.129	116.210

Overhead

Overheadkosten zijn de kosten die samenhangen met bijvoorbeeld huisvesting, automatisering en de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Ze zijn niet direct toe te rekenen en maken daarom onderdeel uit van dit hoofdstuk.

In de programma's A tot en met E worden de kosten opgenomen van het primaire proces. De kosten moeten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken en activiteiten.

Voor 2023 zijn de overheadkosten geraamd op € 20,5 miljoen. Deze kosten zijn als volgt onder te verdelen:

Overzicht van overheadkosten (bedragen x € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Loonkosten en overige personele kosten	6.729	9.164	12.818	12.818	12.793	12.793
Inhuur derden	4.985	1.886	1.057	1.057	1.020	1.020
Materiële lasten huisvesting	1.649	1.827	2.251	2.145	2.169	1.926
Automatiseringskosten	2.729	3.433	3.125	2.839	2.832	2.692
Overig	1.684	900	1.240	826	828	1.129
Saldo	17.776	17.210	20.491	19.685	19.642	19.560

Overzicht van baten en lasten

Het financieel perspectief van de gemeente Vijfheerenlanden is positief. De programmabegroting 2023 sluit met een positief saldo van € 1,5 miljoen (na bestemming) en ook de jaarschijven 2024 en 2025 sluiten met positieve resultaten. De risico's zijn voldoende afgedekt via de algemene risicos reserves.

Bedragen x € 1.000

Programma	2023	2024	2025	2026
A Bestuur, dienstverlening en organisatie	4.746	4.814	4.818	4.822
B Beheer en gebruik openbare ruimte	33.449	33.945	33.935	34.310
C Sociaal domein	68.480	68.134	67.997	67.997
D Ruimtelijke ontwikkeling	25.618	17.870	14.475	16.268
E Ontplooiing	19.882	19.313	19.975	20.214
F Financieel gezond	29.807	29.458	29.897	30.159
<i>Overhead</i>	20.651	19.845	19.802	19.720
<i>Treasury</i>	4.302	4.434	4.579	4.723
<i>Heffingen</i>	465	465	465	465
<i>Algemene uitkering</i>	4.046	4.007	3.907	3.907
<i>Overige baten en lasten</i>	344	708	1.144	1.344
Subtotaal lasten	181.983	173.534	171.097	173.769
A Bestuur, dienstverlening en organisatie	947	1.194	1.224	1.224
B Beheer en gebruik openbare ruimte	17.396	17.396	17.363	17.363
C Sociaal domein	13.338	13.215	13.180	13.180
D Ruimtelijke ontwikkeling	20.085	12.437	9.144	10.938
E Ontplooiing	5.063	4.648	4.708	4.708
F Financieel gezond	121.018	122.480	124.258	118.483
<i>Overhead</i>	81	81	81	81
<i>Treasury</i>	1.954	2.020	2.031	2.021
<i>Heffingen</i>	15.145	15.145	15.212	15.212
<i>Algemene uitkering</i>	103.839	105.235	106.934	101.169
<i>Overige baten en lasten</i>	0	0	0	0
Subtotaal baten	177.847	171.371	169.878	165.897
Saldo van baten en lasten	-4.136	-2.163	-1.219	-7.873
Vennootschapsbelasting	100	100	100	100
Toevoeging aan reserves	455	0	0	0
Onttrekking aan reserves	6.231	6.149	6.230	6.215
Resultaat na bestemming	1.540	3.886	4.911	-1.758

Jaarschijf 2026 laat zowel voor als na bestemming een tekort zien. De oorzaak hiervan is gelegen in de voorlopige teruggang van de uitkering uit het Gemeentefonds vanaf 2026.

Overzicht van incidentele baten en lasten

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van structureel evenwicht dient inzichtelijk gemaakt te worden welke incidentele baten en lasten de begroting en meerjarenraming bevat. In artikel 19, onderdeel c, van het BBV is daarom geregeld, dat de toelichting op het overzicht van baten en lasten ten minste een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma bevat.

Bedragen x € 1.000

Programma	2023	2024	2025	2026
A Bestuur, dienstverlening en organisatie				
L: Extra hardware laptops, telefoons (knelpunt 1)	7			
B: Bijdrage uit Algemene reserve	-7			
B Beheer en gebruik van de openbare ruimte				
L: Algemene benodigdheden verkeer: verkeerstellingen	34			
L: Verbetering fietsverkeer	50	50		
L: Risicoanalyse en uitvoerinsagenda verkeersveiligheid				10
L: Verkeerscirculatie en parkeren		180		
L: Overige verkeersmaatregelen	30			
C Sociaal domein				
L: Woontrainingshuis	90			
B: Bijdrage uit Algemene reserve	-90			
D Ruimtelijke ontwikkeling				
L: Verhuismakelaar	15			
B: Bijdrage uit Algemene reserve	-15			
E Ontplooiing				
L: Onderzoek betonrot	66			
L: Tijdelijke huisvesting De Kandelaar en El Boukhari	200			
L: Onderzoek leegloop scholen	60			
F Financieel gezond				
L: Agio herfinanciering, vervroegde aflossing	2.832	2.889	2.875	2.860
B: Bijdrage uit reserve dekking kapitaallasten	-2.832	-2.889	-2.875	-2.860
Saldo incidentele baten en lasten	440	230	0	10

Structureel begrotingssaldo

De incidentele baten en lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo. Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo negatief. Met het opnemen van alleen een (verplicht) cijfermatig overzicht van incidentele baten en lasten ontstaat nog niet automatisch het inzicht of er sprake is van een structureel begrotings- of jaarrekeningsaldo. Door het betrekken van de eindcijfers uit het overzicht van incidentele baten en lasten bij het begrotingssaldo met de cijfers uit het overzicht van de (totale) lasten en baten wordt inzicht gegeven in het begrotingssaldo.

Bedragen x € 1.000

Presentatie van het structureel begrotingssaldo	2023	2024	2025	2026
Saldo van baten en lasten (incl. Vennootschapsbelasting)	-4.236	-2.263	-1.319	-7.973
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	5.776	6.149	6.230	6.215
Begrotingssaldo na bestemming	1.540	3.886	4.911	-1.758
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	440	230	0	10
Structureel begrotingssaldo	1.980	4.116	4.911	-1.748

Jaarschijf 2026 laat zowel voor als na bestemming een tekort zien. De oorzaak hiervan is gelegen in de voorlopige teruggang van de uitkering uit het Gemeentefonds vanaf 2026, omdat het kabinet het rijksbeleid slechts tot en met 2025 heeft doorgerekend. Nu is in de septembercircularie een tegemoetkoming gedaan door een eenmalige storting in het Gemeentefonds, maar daarmee wordt de daling enkel doorgeschoven naar 2027. Daarnaast is de opschalingskorting vanaf 2026 nog steeds toegepast op de berekening van het Gemeentefonds. Dit levert ons een nadeel van ongeveer € 2 miljoen op vanaf 2026.

Zonder de opschalingskorting zou 2026 dus ook sluiten met een positief saldo. We verwachten dat de VNG en het kabinet over de toepassing van de opschalingskorting komende tijd in gesprek gaan.

Mutaties reserves

In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het eigen vermogen weergegeven, onderverdeeld naar de Algemene reserve, bestemmingsreserves en (nog te realiseren) resultaten.

Onder het resultaat zijn ook de begrotingsaldo's opgenomen van deze meerjarenbegroting. De saldo's worden in het jaar na realisatie toegevoegd aan de Algemene reserve.

Bedragen x € 1.000

Ontwikkeling eigen vermogen	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026
Algemene reserve	33.905	40.150	45.757	42.898	40.079	37.275
Bestemmingsreserves	37.799	24.041	21.129	17.839	14.429	11.019
Gerealiseerd resultaat (nog te bestemmen)	8.472	8.472	1.540	3.886	4.911	-1.758
Saldo	80.176	72.663	68.427	64.624	59.419	46.535

Overzicht van baten en lasten per taakveld

Bedragen * € 1.000	2023		2024		2025		2026	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0 - Bestuur en ondersteuning								
0.1 - Bestuur	2.944	0	2.944	0	2.944	0	2.944	0
0.2 - Burgerzaken	1.294	650	1.374	897	1.392	938	1.392	938
0.3 - Beheer overige gebouwen en gronden	507	297	496	297	482	287	486	287
0.4 - Overhead	20.651	81	19.845	81	19.802	81	19.720	81
0.5 - Treasury	4.302	1.954	4.434	2.020	4.579	2.031	4.723	2.021
0.61 - OZB woningen	0	8.549	0	8.549	0	8.589	0	8.589
0.62 - OZB niet-woningen	0	5.732	0	5.732	0	5.759	0	5.759
0.63 - Parkeerbelastingen	0	509	0	509	0	509	0	509
0.64 - Belastingen overig	465	354	465	354	465	354	465	354
0.7 - Algemere uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	4.046	103.839	4.007	105.235	3.907	106.934	3.907	101.169
0.8 - Overige baten en lasten	344	0	708	0	1.144	0	1.344	0
0.9 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	100	0	100	0	100	0	100	0
0.10 - Mutaties reserves	455	6.231	0	6.149	0	6.230	0	6.215
0.11 - Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0
1 - Veiligheid								
1.1 - Crisisbeheersing en brandweer	4.199	6	4.308	6	4.247	6	4.246	6
1.2 - Openbare orde en veiligheid	2.608	41	2.576	41	2.576	41	2.576	41
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat								
2.1 - Verkeer en vervoer	8.881	574	9.183	574	9.057	547	9.097	547
2.2 - Parkeren	62	17	62	17	62	17	62	17
2.3 - Recreatieve havens	29	56	29	56	32	56	32	56
2.4 - Economische havens en waterwegen	5	3	5	3	5	3	5	3
2.5 - Openbaar vervoer	158	0	158	0	158	0	158	0
3 - Economie								
3.1 - Economische ontwikkeling	446	404	446	404	446	404	445	404
3.2 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	0	0	0	0	0
3.3 - Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	228	81	228	81	228	81	228	81
3.4 - Economische promotie	815	275	803	262	804	262	803	262
4 - Onderwijs								
4.1 - Openbaar basisonderwijs	216	0	216	0	225	0	225	0
4.2 - Onderwijshuisvesting	4.319	515	4.428	515	5.068	575	5.310	575
4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.810	2.261	4.073	1.846	4.073	1.846	4.073	1.846
5 - Sport, cultuur en recreatie								
5.1 - Sportbeleid en activering	1.182	96	1.182	96	1.185	96	1.185	96
5.2 - Sportaccommodaties	5.620	1.793	5.625	1.793	5.625	1.793	5.674	1.793
5.3 - Cultuur	1.344	120	1.346	120	1.341	120	1.339	120
5.4 - Musea	886	15	919	15	933	15	883	15
5.5 - Cultureel erfgoed	357	21	357	21	356	21	356	21
5.6 - Media	1.232	185	1.237	185	1.237	185	1.237	185
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.529	137	4.599	137	4.641	137	4.637	137
6 - Sociaal domein								
6.1 Samenleving en burgerparticipatie	7.858	1.228	7.853	1.228	7.803	1.228	7.802	1.228
6.2 - Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0	0
6.3 - Inkomensregelingen	17.376	11.550	17.276	11.550	17.226	11.550	17.226	11.550
6.4 - Begeleide participatie	4.246	85	4.246	85	4.246	85	4.246	85
6.5 - Arbeidsparticipatie	2.476	0	2.472	0	2.472	0	2.472	0
6.6 - Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.031	20	3.031	20	3.031	20	3.031	20
6.71 - Maatwerkdiensverlening 18+	10.289	548	10.161	425	10.125	390	10.125	390
6.72 - Maatwerkdiensverlening 18-	18.629	0	18.629	0	18.629	0	18.629	0
6.81 - Geïntegreerde zorg 18+	429	0	336	0	336	0	336	0
6.82 - Geïntegreerde zorg 18-	2.022	0	2.022	0	2.022	0	2.022	0
7 - Volksgezondheid en milieu								
7.1 - Volksgezondheid	2.450	0	2.450	0	2.450	0	2.450	0
7.2 - Riolering	4.295	5.588	4.401	5.588	4.533	5.583	4.874	5.583
7.3 - Afval	7.582	10.026	7.582	10.026	7.582	10.026	7.582	10.026
7.4 - Milieubeheer	2.528	13	2.528	13	2.477	13	2.477	13
7.5 - Begraafplaatsen en crematoria	1.025	949	966	949	966	949	966	949
8 - Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing								
8.1 - Ruimtelijke ordening	3.673	892	3.573	892	3.522	892	3.522	892
8.2 - Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	15.420	15.420	7.785	7.785	4.492	4.492	6.286	6.286
8.3 - Wonen en bouwen	2.175	2.965	2.175	2.965	2.174	2.965	2.174	2.965

Van Kadernota naar begroting

Onderstaand overzicht laat de hoofdlijnen zien van de ontwikkeling die het meerjarenbeeld heeft doorgemaakt vanaf het moment van vaststellen van de Kadernota 2023 tot en met het opstellen van de begroting 2023-2026.

Bedragen x € 1.000

Van Kadernota naar begroting	2023	2024	2025	2026
Kadernota, inschatting meerjarenbeeld 2023-2026	378	1.755	2.772	-228
Meicirculaire gemeentefonds, aanvullende effecten	4.107	3.352	3.996	-323
Ontwikkeling autonome loonkosten (excl. indexatie)	-2.040	-1.415	-1.452	-1.403
Ontwikkeling kapitaallasten, doorschuifeffecten	452	522	-100	-700
Prijzontwikkeling energie	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500
Septembercirculaire, aanvullende effecten	472	516	557	3.130
Overige kleinere verschillen, inclusief de 2e Bestuursrapportage 2022	-329	656	638	-734
Totaal	1.540	3.886	4.911	-1.758

We ontvangen steeds meer signalen van inwoners en maatschappelijke partners (verenigingen, stichtingen etc) dat het moeilijker wordt om de eindjes aan elkaar te knopen en exploitaties rond te krijgen. We merken zelf ook de gevolgen van loon- en prijsstijgingen. Door de positieve saldi van deze begroting beschikbaar te houden scheppen we voor ons de ruimte om zo mogelijk hierop in te spelen als er een beroep op ons wordt gedaan.

Paragraaf Lokale heffingen

Algemeen

De lokale heffingen zijn een belangrijke bron van inkomsten. Lokale heffingen bestaan uit ten eerste algemene belastingen zoals de onroerendezaakbelasting en parkeerbelasting. De opbrengsten van de algemene dekkingsmiddelen mogen vrij worden besteed. Ten tweede bestemmingsbelastingen zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing. Bij deze heffingen dient de opbrengst ter dekking van de kosten van beheer. Bij de retributies, zoals leges en lijkbezorgingrechten, is sprake van een individuele tegenprestatie op verzoek en mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor de uitoefening van de taak.

Beleid lokale heffingen

De belastingtarieven en het tarievenbeleid worden in de eerste raadsvergadering na de vaststelling van de begroting vastgesteld. Op die manier kunnen financiële of beleidsmatige keuzes die de raad maakt bij de behandeling van de begroting worden verwerkt in de tarieven.

We passen voor de belastingopbrengsten een trendmatige verhoging van 6,2% toe, bestaande uit een verwachte inflatie voor 2023 van 2,4% vermeerderd met de correctie van de gemiste werkelijke inflatie over 2022 van 3,8%. Voor het jaar 2023 wordt voorgesteld het tarief van de rioolheffing niet te verhogen. Het hieruit ontstane nadeel van € 552.000 wordt ten laste gebracht van de voorziening riolering. Voor het jaar 2023 wordt voorgesteld het tarief van de afvalstoffenheffing niet te verhogen. Het tarief blijft voor een meerpersoonshuishouden € 412 en voor een alleenstaande € 328.

Voor inwoners met een minimum inkomen en weinig tot geen vermogen bestaat de mogelijkheid van gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van de lokale belastingen. De voorwaarden worden door het Rijk bepaald. Kwijtschelding is een vorm van inkomensbeleid en voorbehouden aan het Rijk (art. 219, lid 2, Gemeentewet). De regels voor het toekennen van kwijtschelding zijn vastgesteld in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet. Deze regels komen erop neer dat kwijtschelding mag worden verleend aan belastingplichtigen, die een inkomen hebben dat niet hoger ligt dan de bijstandsnorm. De gemeente Vijfheerenlanden hanteert de zogenaamde 100%-norm. Dit betekent dat inwoners met een inkomen op of onder bijstandsniveau en een beperkt bedrag aan spaargeld in beginsel voor kwijtschelding in aanmerking komen.

Gemeenten mogen wel zelf bepalen of en voor welke belastingen zij kwijtschelding verlenen. Kwijtschelding van gemeentelijke heffingen is mogelijk voor de "onvermijdelijke" belastingen:

- Afvalstoffenheffing
- Rioolheffing

Overzicht tarieven

Soort heffing	2022	2023
Onroerende zaakbelasting	0,1002	0,0907
Woningen:		
– Eigenarenheffing in procenten van de WOZ waarde		
Niet-woningen	0,2799	0,2863
– Eigenarenheffing in procenten van de WOZ waarde	0,2184	0,2234
– Gebruikersheffing in procenten van de WOZ waarde		
Afvalstoffenheffing	328	328
– Éénpersoonshuishouden	412	412
– Meerpersoonshuishouden		
Rioolheffing	194	194

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

De OZB-tarieven 2023 worden geheven als percentage van de WOZ-waarde met peildatum 1 januari 2022. Bij de OZB-tarieven houden we rekening met de waardeontwikkeling van woningen en niet-woningen. Ook wordt rekening gehouden met de areaaluitbreiding en inflatiecorrectie.

Bij het bepalen van het tarief wordt een correctie voor de waardeontwikkeling toegepast. Voor de tarieven van 2023 wordt vooralsnog rekening gehouden met een gemiddelde stijging van de WOZ-waarde van woningen van 15%. Voor de niet-woningen wordt rekening gehouden met een gemiddelde stijging van 1,8%. In november is pas de exacte stijging bekend, omdat dan alle verkoopprijzen zijn geanalyseerd. In december worden de OZB-tarieven definitief vastgesteld door de raad, deze kunnen daarom afwijken van de tarieven zoals hieronder opgenomen.

Afvalstoffenheffing

De kosten van de afvalinzameling en -verwerking van particuliere huishoudens worden via de afvalstoffenheffing verhaald. Uitgangspunt bij het vaststellen van de tarieven is 100% kostendekkendheid. In de tarieven wordt een onderscheid gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens.

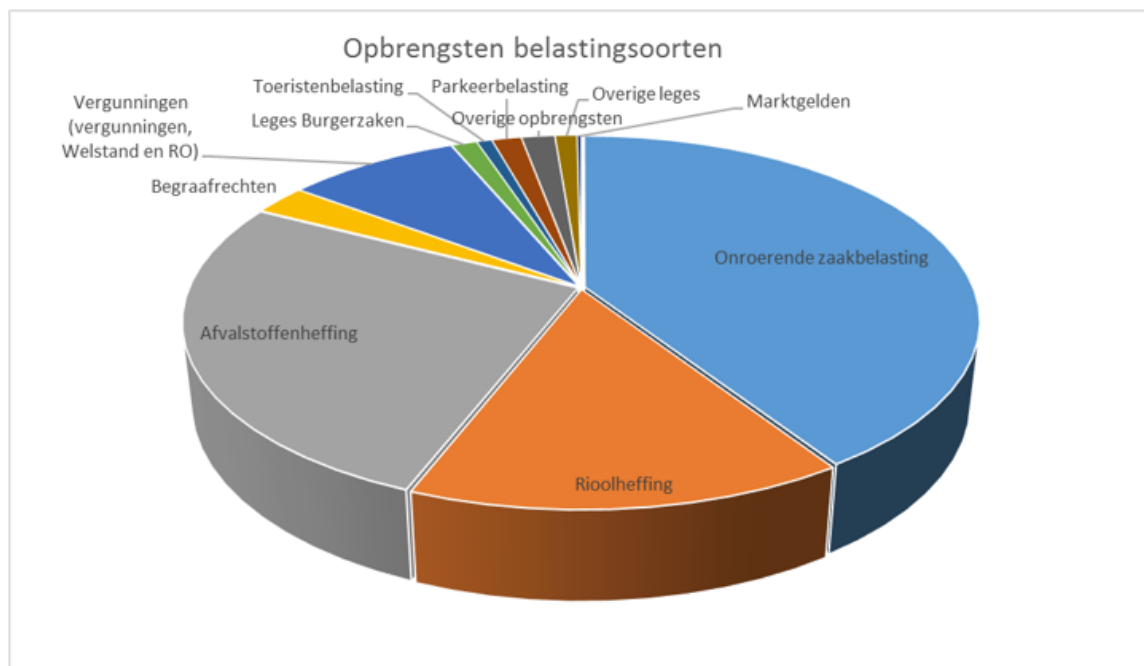
Rioolheffing

Op grond van de Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken hebben gemeenten de zorgplicht voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Een gemeente kan rioolheffing heffen om deze zorgplicht te betalen (artikel 228a van de Gemeentewet). Uitgangspunt bij het vaststellen van de tarieven is 100% kostendekkendheid. De heffingsmaatstaf is het waterverbruik per categorie.

Overzicht gemeentelijke belastingopbrengsten

(bedragen x € 1.000)

Belastingsoort	2023	%	2024	%	2025	%	2026	%
Onroerende zaakbelasting	14.404	41%	14.404	41%	14.404	41%	14.404	41%
Rioolheffing	5.337	15%	5.337	15%	5.337	15%	5.337	15%
Afvalstoffenheffing	9.427	27%	9.427	27%	9.427	27%	9.427	27%
Begraafrechten	914	3%	914	3%	914	3%	914	3%
Vergunningen (vergunningen, Welstand en RO)	2.982	8%	2.982	8%	2.982	8%	2.982	8%
Leges Burgerzaken	439	1%	576	2%	599	2%	599	2%
Toeristenbelasting	262	1%	262	1%	262	1%	262	1%
Parkeerbelasting	509	1%	509	1%	509	1%	509	1%
Overige opbrengsten	573	2%	561	2%	561	2%	561	2%
Overige leges	379	1%	379	1%	380	1%	380	1%
Markt gelden	71	0%	71	0%	71	0%	71	0%
Totaal	35.298	100%	35.423	100%	35.446	100%	35.446	100%



Kostendekkendheid belangrijkste retributies

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf lokale heffingen inzicht wordt gegeven in de mate van kostendekkendheid van de verschillende tarieven. Hiermee wordt beoogd transparantie te bieden in de tarieven waarbij sprake is van kostenverhaal. De toerekening van overhead vindt extracomptabel plaats. De volgende overzichten laten zien van welk percentage kostendekkendheid sprake is.

Voor het bepalen van onderstaande kostendekkendheidspercentages is uitgegaan van de vernieuwde 'Handreiking Kostenonderbouwing paragraaf lokale heffingen' van het VNG. De kostendekkendheid is bepaald door de totale baten te delen door de lasten die volgens de handreiking mogen worden toegerekend. Hierin is een opslag voor de overheadkosten opgenomen. Voor het bepalen van het percentage overhead is uitgegaan van de totale lasten aan overhead (taakveld 0.4), welke zijn gedeeld door de totale loonkosten inclusief de kosten van inhuur.

Afstoffenheffing

Voor de bestrijding van de kosten die samenhangen met het inzamelen en verwerken van afval is de gemeente bevoegd om de gemaakte kosten te verhalen. Voor het huishoudelijk afval (afval dat ontstaat vanuit particuliere huishoudens) wordt afvalstoffenheffing geheven.

Voor het product afvalinzameling geldt dat de baten niet boven de kosten mogen uitkomen. Tarieven van de afvalstoffenheffing worden sterk bepaald door milieueisen voor het gescheiden aanleveren van het afval. Daarnaast spelen de verwerkingskosten van het afval een steeds grotere rol. Ondanks de reguliere loon- en prijsontwikkelingen hoeft de afvalstoffenheffing voor 2023 niet stijgen. Het uitgangspunt is en blijft een 100% kostendekkend tarief.

Rioolheffing

De rioolheffing is een belasting waarvan de opbrengt door de gemeente gebruikt wordt voor het riolbeheer. Daaronder valt het uitvoeren van inspecties, reiniging, kolkenzuigen, de vervanging van bestaande rioleringen, de kosten van noodzakelijke verbeteringsmaatregelen en de inzameling en verwerking van hemel- en grondwater (gemeentelijke waterzorgplicht). De opbrengst van de rioolheffing is kostendekkend.

Uitgangspunt is dat het bij het verhaal van kosten niet alleen gaat om water dat vanaf een perceel via de riolering wordt afgevoerd, maar dat ook kosten worden verhaald die worden opgeroepen door het verwerken van hemelwater en door het treffen van maatregelen ter voorkoming van problemen met grondwater. De zorgplichten reiken verder dan het buizenstelsel dat voor de afvoer van afvalwater wordt gebruikt. Voorgesteld wordt om het tarief van de rioolheffing voor het jaar 2023 gelijk te houden aan € 194. Het tekort van € 263.000 dat hierdoor ontstaat wordt onttrokken aan de rioolvoorziening in 2023. Het tarief voor de komende jaren moet worden vastgesteld aan de hand van het nieuw te vormen GRP in 2025.

Begraafrechten

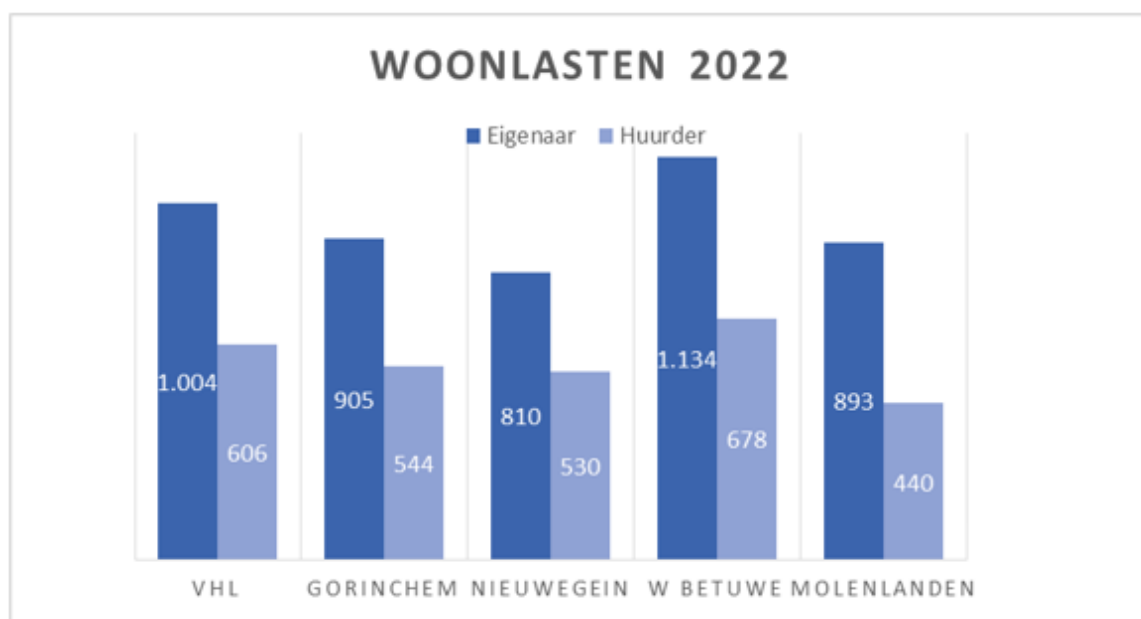
De begraafrechten worden geheven voor begrafenissen en het onderhouden van de begraafplaatsen.

Berekening kostendekkendheid	Afvalstoffen heffing	Riool heffing	Begraaf rechten
Kosten taakvelden (incl. omslagrente)	7.402	4.379	1.158
Inkomsten taakvelden (exclusief heffingen)	-180	-10	-1
Netto kosten taakveld	7.222	4.369	1.157
Toe te rekenen overhead (incl. omslagrente)	32	363	654
Toe te rekenen BTW	1.528	747	
Kwijtschelding taakveld 6.3	320	215	
Straatvegen taakveld 2.1 30 %	194	195	
Risico inflatie	140		
A kwaliteit beheer begraafplaats div taakvelden			39
Totale kosten	9.435	5.889	1.850
Opbrengst heffingen	9.366	5.337	948
Overschot/tekort	68	552	902
Dekkingspercentage	99%	91%	52%

Vergelijking met andere gemeenten/woonlasten (lastendruk)

Om inzicht te krijgen in het algemene verloop van de hoogte van de woonlasten is het goed een vergelijking met andere gemeenten te maken. Jaarlijks wordt door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) een onderzoek uitgevoerd naar de gemeentelijke woonlasten. Het onderzoek is erop gericht de gemeentelijke tarieven, belastingopbrengsten, de belastingdruk en de woonlasten per gemeente te vergelijken. Het COELO heeft over 2022 deze gegevens beschikbaar gesteld via de Atlas van de lokale lasten. In de COELO Atlas wordt het rangnummer bepaald als volgt: nummer 1 heeft de laagste woonlasten, nummer 349 de hoogste. Gemeente Vijfheerenlanden heeft rangnummer 280 in de COELO atlas.

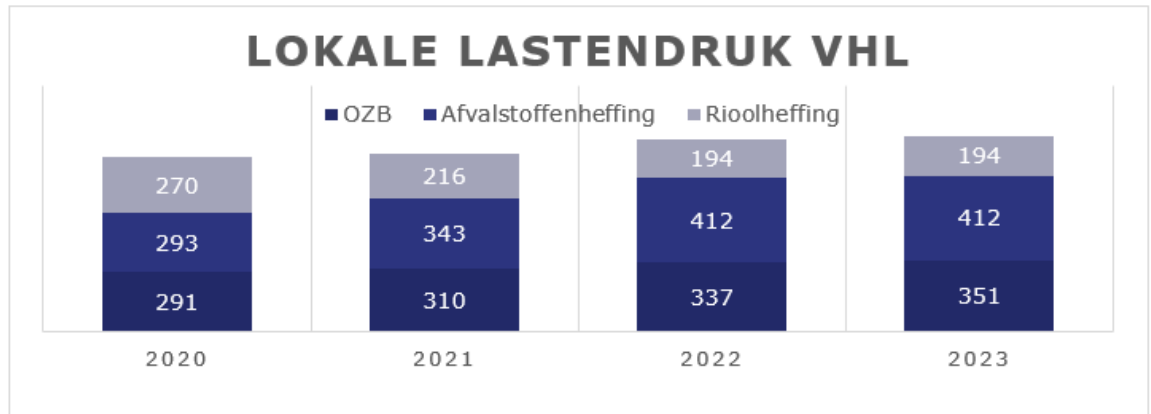
In de onderstaand overzicht worden de woonlasten van meerpersoonshuishoudens weergegeven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen eigenaren en huurders. In het COELO wordt bij de berekening van de woonlasten 2022 van gemeente Vijfheerenlanden rekening gehouden met een gemiddelde woningwaarde van € 398.000 voor 2022.



Lokale Lastendruk gemeente Vijfheerenlanden

De lokale lastendruk geeft voor de belangrijkste tarieven weer wat een inwoner van de gemeente betaalt en hoe deze zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld (fictief huishouden). De bedragen zijn gebaseerd

op een gezin in een woning met een gemiddelde waarde van € 387.000 voor het jaar 2023 (€ 337.000 voor 2022, € 270.000 voor 2021 en € 253.000 voor 2020). De gemiddelde woning waarden zijn gebaseerd op gegevens van het taxatiebureau en niet op gegevens uit de COELO Atlas.



Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Conclusie

Het weerstandsvermogen van de gemeente Vijfheerenlanden wordt als uitstekend beoordeeld. De weerstandsratio zit op de norm van 2,5 zoals opgenomen in het Coalitieakkoord 2022-2026. Daarmee is er ruimte om de financiële gevolgen van daadwerkelijke optredende risico's en externe ontwikkelingen (zoals een mogelijke economische recessie, vergrijzing, energiecrisis en dergelijke) voor enige jaren op te kunnen vangen. Dit valt af te leiden uit het risicoprofiel bij deze begroting.

Herziening nota Risicomanagement

In 2022 wordt het in 2020 vastgestelde beleid herzien en krijgt de gemeenteraad een nieuwe nota Risicomanagement voor de periode 2022 t/m 2026 ter vaststelling aangeboden. Deze herziene nota bevat, naast het wettelijk kader en strategie (scope en doelstellingen), ook vernieuwende elementen voor de gewenste risicocultuur en het gewenste risicogedrag. Met uitzondering van enkele aanscherpingen is het risicomanagementproces niet gewijzigd en is dit ook voor de begroting 2023 toegepast.

Risicomanagementproces

Het risicomanagementproces is in zes stappen opgenomen. Van het bepalen van de doelen bij stap 1, naar het identificeren en kwantificeren van risico en kansen in de stappen 2 en 3. Om vervolgens in stappen 4, 5 en 6 te bepalen of maatregelen benodigd zijn, deze dan uit te voeren, te evalueren en periodiek over de voortgang te rapporteren.

Op basis van dat proces wordt het risicoprofiel tweemaal per jaar herzien; bij de jaarrekening en bij de begroting. Ook voor deze begroting 2023 is het risicoprofiel geactualiseerd aan de hand van de vastgelegde wijze van identificatie, classificatie en kwantificatie in euro's. De nieuwe nota bevat wel enkele aanscherpingen bij het classificeren en kwantificeren van risico's en kansen:

- Er is nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele risico's. Bij structurele risico's wordt ervan uitgegaan dat er een gewenningsperiode van 4 jaar benodigd is om de mogelijke impact van een risico te kunnen opvangen. De impact van een structureel risico wordt daartoe vermenigvuldigd met de factor X2 (= 200%). Deze 200% is de optelling van het opnemen van 100% impact in het 1e jaar, 67% impact in het 2e jaar, 33% impact in het derde jaar en 0% impact in het 4e jaar.
- Aangezien niet alle risico's tegelijkertijd en tegen de volle omvang zullen optreden, wordt een risicosimulatie uitgevoerd. Daarmee wordt een te pessimistisch beeld voorkomen. Voor deze simulatie wordt gebruik gemaakt van hiervoor speciaal ontwikkelde software, die een simulatie op basis van 100.000 trekkingen oplevert.
- De kwantificering van risico's wordt ook gebruikt om de risico's onderling te rangschikken. Dit levert per risico scores op van minimaal 1 tot maximaal 25 punten. Hoe hoger de score, hoe groter het risico en hoe hoger de prioriteit om maatregelen te treffen.

Risicoprofiel Vijfheerenlanden begroting 2023

Het volledige risicoprofiel voor de begroting bestaat uit 30 risico's met een totaal mogelijke maximale impact (netto gevolgschade) van € 63,74 miljoen.

Overeenkomstig het al in de nota van 2020 vastgelegde beleid, wordt in deze weerstandsparagraaf specifiek ingegaan op de tien grootste risico's. Deze tien risico's (van in totaal 30 risico's) bepalen gezamenlijk voor 75% de totaal benodigde weerstandscapaciteit.

Van deze lijst met de tien grootste risico's maken de in vorige risicoprofielen nog opgenomen risico's in verband met COVID-19 en de herverdeling van het gemeentefonds geen onderdeel meer uit. Het einde van COVID-19 is in zicht en er is nog ruimte in de reserve Corona om eventuele nieuwe nadelen op te vangen. De herverdeling van het gemeentefonds heeft ondertussen plaatsgevonden en is dus geen risico meer. De nadelige consequenties van de herverdeling zijn in de exploitatie volledig meegenomen en ook van dekking voorzien.

Onderstaand overzicht bevat ook twee nieuwe risico's: het samen trap op en trap af uitgangspunt bij de algemene uitkering en de energiearmoede voor groepen inwoners en maatschappelijke instellingen. Deze nieuwe risico's zijn groen gearceerd in onderstaand overzicht opgenomen.

Risico	Gevolgen	Score	Kans	Max. gevolg	Invloed
Nieuwe huisvesting Vijfheerenlanden (grootschalige renovatie/uitbreiding gemeentehuis in 2025/2026)	Binnen exploitatie is al rekening gehouden met 10% kostenstijging. Hier rekening gehouden met een risico van max € 3 miljoen = 15%.	20	75%	€ 3.000.000	12,2%
Extra bijdragen aan verbonden partijen (GR, deelnemingen, garantstellingen)	Besluiten van en risico's binnen GR-en kunnen gevolgen hebben voor de gemeente. Ook hier hoger risico door oplopende inflatie.	15	50%	€ 5.000.000	11.6%
Risico bereikbaarheidsproblematiek a.g.v. uitblijven structurele investeringen	Bruto risico van 10 miljoen minus 5 miljoen impact. Kans op 50% i.v.m. weggevallen fondsvorming.	15	50%	€ 5.000.000	11.5%
Grondexploitatie Broekgraaf	Op basis van laatst vastgestelde grondexploitatie Broekgraaf van februari 2022 waarin een uitgebreide risicoscan is opgenomen.	15	Circa 50%	€ 6.270.000	8.1%
Prijsstijgingen bouwsector	Op basis van de in afgelopen jaren geconstateerde bouwkostenstijgingen. Bij € 2 miljoen extra investering geeft dit zo'n 0,2 miljoen euro extra jaarlasten. Risico op mogelijke kostenstijgingen bij nieuwbouw gemeentehuis is bij betreffende risico al opgenomen.	20	75%	€ 2.000.000	8.1%

Risico	Gevolgen	Score	Kans	Max. gevolg	Invloed
Energiearmoede voor groepen inwoners en maatschappelijke instellingen buiten scope van de maatregelen van het kabinet (nieuw risico)	Betreft een nieuw risico die op € 800.000. Hierbij is uitgegaan van € 400.000 voor het dempen van de nadelige effecten voor inwoners en hetzelfde bedrag voor maatschappelijke instellingen. Dit is gebaseerd op ongeveer 10% van het subsidiebedrag per jaar. Betreft een structureel risico waardoor bedrag van € 0,8 miljoen vermenigvuldigd wordt met factor X2.	20	75%	€ 1.600.000	6.5%
Alg. uitkering: samen trap op en af. Wanneer er bij een laagconjunctuur bezuinigd wordt, dan nemen de middelen die het Rijk stort in het gemeentefonds evenredig af. Ook zal dan de groei v/h aantal woonruimten en inwoners afnemen.	I.v.m. een mogelijke economische recessie lopen we als gemeente risico dat de algemene uitkering gaat dalen. De impact is berekend door 2% van totale uitkering van € 91 miljoen als max. impact aan te houden. Dit risico is opnieuw in het risicoprofiel opgenomen.	15	50%	€ 2.100.000	4.9%
Wet Werk en Bijstand: meer aanvragen zonder compensatie	Bij een laagconjunctuur bestaat het risico op toenemend aantal aanvragen	15	50%	€ 2.000.000	4.6%
Verkeersonveilige situaties/fietsvoorzieningen	Verkeersonveilige situatie voor fietsers. Imagoschade. Max. risico € 4 miljoen. Kans% is voor 2023 verlaagd naar 25% vanwege verwacht positief effect van Coalitieakkoord.	10	25%	€ 4.000.000	3.9%
extra inspanningen en kosten op onderhoud kapitaalgoederen (groen, wegen, riolering, straatmeubilair, etc)	Onvoorzien en onverwacht financieel effect langere termijn	15	50%	€ 1.400.000	3.3%
SUBTOTAAL 10 GROOTSTE RISICO'S				€ 32.370.000	74,7%
OVERIGE 20 RISICO'S				€ 31.370.000	25,3%
TOTAAL ALLE RISICO'S				€ 63.740.000	100%

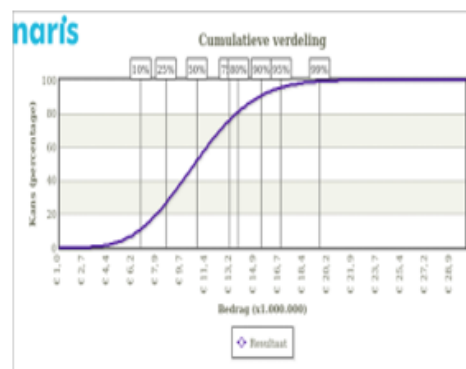
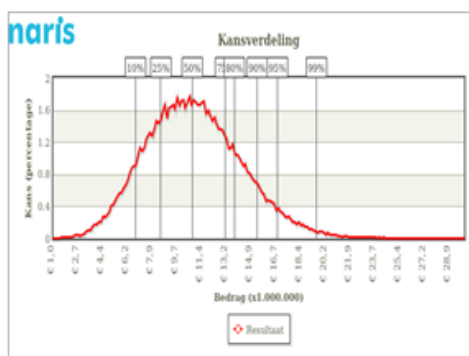
Risicokaart 2023

In het hiervoor opgenomen risicoprofiel zijn ook de onderlinge scores van de risico's opgenomen. De drie risico's met een score vanaf **20 punten** vereisen directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de gemeente Vijfheerenlanden wordt bedreigd. In dit geval gaat het om de risico's bij de nieuwe huisvesting, de prijsstijgingen in de bouwsector en energiearmoede voor groepen inwoners en maatschappelijke instellingen.

Risicosimulatie

Ook is de procentuele invloed van elk risico op het benodigd weerstandsbedrag in het risicoprofiel opgenomen. Dit percentage is de uitkomst van de computergestuurde risicosimulatie die is uitgevoerd over de ingevoerde risico's. De risicosimulatie wordt zoals eerder is aangegeven, toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 63.740.000) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Onderstaand figuur 1 en bijhorende tabel tonen de resultaten van de risicosimulatie op basis van 100.000 trekkingen.

Simulatie



Zekerheidspercentage	Bedrag
10%	€ 6.599.593
25%	€ 8.389.754
50%	€ 10.601.626
75%	€ 12.950.205
80%	€ 13.567.187
90%	€ 15.199.376
95%	€ 16.604.682
99%	€ 19.361.651

Statistieken	Waarde
Minimum	€ 805.889
Maximum	€ 29.915.894
Gemiddeld	€ 10.783.035
Standaarddeviatie	€ 3.356.920
Absolute maximum	€ 63.740.000
Trekkingen	100.000

Uit de grafieken en de bijbehorende tabel volgt dat 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van afgerond € 15.200.000 (= benodigde weerstandscapaciteit).

Beschikbare weerstandscapaciteit

De geïnventariseerde risico's vertalen zich in de weerstandsbehoefte. Tegenover deze weerstandsbehoefte staat de beschikbare weerstandscapaciteit van afgerond € 40,35 miljoen. Deze weerstandscapaciteit bestaat uit de aanwezige incidentele weerstandscapaciteit (concreet de algemene reserves van € 40,15 miljoen) en de structurele in de exploitatie opgenomen weerstandscapaciteit (de post onvoorzien: vier jaren x € 50.000 = € 0,2 miljoen).

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Weerstand	Capaciteit
Incidentele weerstandscapaciteit (= algemene reserves)	€ 40.150.000
Structurele weerstandscapaciteit (de ruimte binnen onvoorzien => 4 x 50.000)	€ 200.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 40.350.000

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen. Dit ratio wordt ook de weerstandsratio genoemd.

Ratio weerstandsvermogen (weerstandratio) =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 40.350.000	= 2,65
	Benodigde weerstandscapaciteit		€ 15.200.000	

De normtabel is door NARIS ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de weerstandsnorm.

Tabel: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	Uitstekend
B	1.4-2.0	Ruim voldoende
C	1.0-1.4	Voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	Onvoldoende
F	<0.6	Ruim onvoldoende

De ratio van de gemeente van 2,65 valt volgens de tabel in klasse A. Dit duidt op een "uitstekend" weerstandsvermogen. In vergelijking met de begroting 2022 is de ratio met 0,58 toegenomen van 2,07 naar 2,65. Deze toename wordt veroorzaakt door zowel een hogere beschikbare weerstandscapaciteit en een lager risicobedrag.

De weerstandsratio valt daarmee hoger uit dan de in het Coalitieakkoord 2022-2026 opgenomen weerstandsnorm van 2,5. Een extra surplus van 0,15 is gewenst en noodzakelijk. Naast de impact van mogelijk optredende risico's is er weerstandscapaciteit aanwezig om verschillende niet beïnvloedbare ontwikkelingen op te vangen. Ontwikkelingen, zoals een mogelijke economische recessie, de stikstofcrisis, de energiecrisis door de oorlog in Oekraïne, de vergrijzing, klimaatverandering e.d. die elk afzonderlijk grote financiële impact kunnen hebben.

Beoordeling financiële positie voor de komende vier jaren

Naast de beoordeling van het weerstandsvermogen wordt in deze paragraaf ook de financiële positie van de gemeente voor de komende vier jaren beoordeeld aan de hand de verplicht op te nemen financiële kengetallen.

In artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeente (BBV) is een verplicht voorgeschreven set van kengetallen opgenomen voor:

- De netto schuldquote
- De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
- De solvabiliteitsratio
- De structurele exploitatieruimte
- De grondexploitatie
- De belastingcapaciteit

Deze kengetallen geven in samenhang een goed inzicht in de financiële positie van een gemeente.

Om verschillende financiële kengetallen te kunnen berekenen, is een meerjarige balans benodigd. De geprognostiseerde balans voor de periode 2023 t/m 2026 is onderstaand opgenomen.

(bedragen x € 1.000)

Meerjarige balans voor 2023 t/m 2026					
Activa	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2026	
Vaste activa					
Immateriële vaste activa	21.424	21.424	21.424	21.424	21.424
Materiële vaste activa	205.156	222.753	237.568	243.844	243.844
Financiële vaste activa	46.849	26.398	26.014	25.624	25.624
Vlottende activa					
Voorraden	4.740	1.500	1.464	4.614	4.614
Voorzieningen	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	26.439	43.497	39.737	30.819	30.819
Liquide middelen	1.320	1.320	1.320	1.320	1.320
Overlopende activa	4.182	1.134	1.135	7.600	7.600
Totaal Activa	310.110	318.026	328.662	335.244	335.244
Passiva	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2026	
Vaste passiva					
Eigen vermogen (*1)	66.887	60.738	54.508	48.293	48.293
Voorzieningen	18.150	17.966	17.538	17.111	17.111
Vaste schulden	202.505	216.755	230.480	243.705	243.705
Vlottende passiva					
Netto vlottende schulden	8.641	8.641	8.641	8.641	8.641
Overlopende passiva	13.927	13.927	17.495	17.495	17.495
Totaal Passiva	310.110	318.026	328.662	335.244	335.244

De in deze balans opgenomen meerjarige ontwikkeling van onze bezittingen en schulden zijn bepalend voor onder andere de kengetallen netto schuldquote, solvabiliteit en grondexploitatie.

De financiële kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit worden berekend op basis van respectievelijk de in het financieel hoofdstuk opgenomen verzamel- en consolidatiestaat en het tarievenoverzicht in de paragraaf lokale heffingen.

Uiteindelijk geeft deze berekening de volgende uitkomsten voor 2023 t/m 2026:

Financiële kengetallen	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Netto schuldquote in %	107,7%	108,8%	119,4%	139,7%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen in %	97,4%	98,3%	108,9%	128,9%
Solvabiliteitsratio	22,1%	20,3%	18,1%	13,9%
Grondexploitatie	2,7%	0,9%	0,9%	2,8%
Structurele exploitatieruimte als percentage van inkomsten	1,4%	2,4%	2,9%	-1,0%
(Onbenutte) belastingcapaciteit woonlasten (*1)	111,1%	111,1%	111,1%	111,1%
Onbenutte belastingcapaciteit OZB als percentage van inkomsten	2,4%	0,0%	0,0%	0,0%
Saldo van baten en lasten in percentage van de inkomsten	0,9%	2,3%	2,9%	-1,1%
Financiële kengetallen	Voldoende	Matig	Onvoldoende	
Netto schuldquote in %	< 90%	90%-130%	>130%	
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen in %	< 90%	90%-130%	>130%	
Solvabiliteitsratio	> 30%	20%-30%	< 20%	
Kengetal grondexploitatie	< 20%	20%-35%	>35%	
Structurele exploitatieruimte	Begr en Mrj >0%	n.v.t.	Begr en Mrj <0%	
(Onbenutte) belastingcapaciteit woonlasten	<95%	95-105%	>105%	
Onbenutte belastingcapaciteit ozb in percentage van de inkomsten	>0%	n.v.t.	< 0%	
Saldo van baten en lasten in percentage van de inkomsten	>0%	n.v.t.	< 0%	

Netto schuldquote

De netto schuldquote beoordeelt de schuld als aandeel van de gemeentelijke baten. Daarbij ligt de nadruk bij de beoordeling op de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen. Een grote portefeuille uitgeleende gelden aan derden nuanceert namelijk het beeld. Immers uitgeleende gelden worden normaliter door de derden terugbetaald en zijn derhalve geen risico.

Als we de uitkomst van deze netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen bezien, blijven we in 2023 onder de eigen vastgelegde norm van maximaal 100%. Voor de komende jaren loopt de schuldpositie op waardoor we de eigen norm van 100% gaan overschrijden. Dit wordt vooral veroorzaakt door het in juni 2021 afgesloten financieringsarrangement met de BNG en NWB ten gevolge van de uitspraak Niemans. Dit resulteert in een stijging van de schuldenlast van circa € 44 miljoen in 2026 ten opzichte van het jaar begrotingsjaar 2023.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio wordt berekend als verhouding tussen de verschillende vermogenscomponenten. Het gaat erom inzicht te krijgen in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het kengetal geeft aan in hoeverre de in de activa geïnvesteerde vermogen door het eigen vermogen kan worden gefinancierd. Is het kengetal voor solvabiliteit kleiner dan 20%, dan is er veel vreemd vermogen aanwezig en wordt dat als onvoldoende beoordeeld.

Het laatste is in onze gemeente het geval. Zonder maatregelen daalt de solvabiliteit in de komende jaren naar zo'n 14% in 2026.

Kengetal Grondexploitatie

Het financiële kengetal 'grondexploitatie' geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Wanneer een gemeente grond tegen de veel lagere prijs van landbouwgrond heeft aangekocht, loopt ze veel minder risico dan wanneer er dure grond is aangekocht en de vraag naar woningen is gestagneerd. Hoe kleiner het aandeel van de grondpositie is ten opzichte van de totale geraamde baten, hoe kleiner het risico is op het onvermogen om verliezen te kunnen opvangen. Een uitkomst kleiner dan 20% wordt als gunstig beschouwd. Voor 2023 komt het kengetal op 2,7% uit. Dus een voldoende. In meerjarig perspectief verbeterd de ratio nog verder als gevolg van voltooiing van grondexploitaties.

Kengetal Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt ook het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Het BBV bepaalt dat een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma wordt opgenomen. Met behulp van deze

gegevens en de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves, waar op grond van het BBV eveneens een overzicht van moet worden opgenomen, wordt de structurele exploitatieruimte bepaald. De begroting sluit voor de jaren 2023 tot en met 2025 met structurele positieve saldo's. Voor het jaar 2026 wordt echter een nadelig saldo verwacht ten gevolge van het wegvallen van een deel van de rijksmiddelen uit het gemeentefonds. In 2026, het zogenaamde ravijnjaar, vallen de baten terug van € 137 naar € 47 per inwoner.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk (de woonlasten van een gezin in een gemiddelde koopwoning) zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. Net als voorgaande jaren blijkt uit de tabel dat we boven het landelijk gemiddelde zitten. De woonlasten van een gemiddeld gezin in Vijfheerenlanden komen in 2023 uit op € 1.004, het landelijk gemiddelde in 2022 is volgens de Lokale Atlas 2022 van het Coelo € 904. Dit levert een score op van 111,1% ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Onbenutte belastingcapaciteit ozb

De onbenutte belastingcapaciteit ozb wordt gerelateerd aan de norm die wordt gehanteerd om als gemeente in aanmerking te kunnen komen voor een zogenaamde artikel 12-bijdrage uit het gemeentefonds. Wil een gemeente voor een dergelijke aanvullende bijdrage in aanmerking komen, moet de gemeente een redelijk tarief ozb hanteren van minimaal 0,1729% voor 2023 over zowel de WOZ-waarde woningen en niet-woningen. Hierbij wordt uitgegaan dat er sprake is van 100% kostendekking bij de afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Het tarief voor woningeigenaren zit nog ruimschoots onder dit percentage. Voor niet-woningen hanteren we een hoger tarief. Wanneer de werkelijke opbrengst uit OZB vergelijkbaar is met de opbrengst op basis van het redelijk tarief ozb van 0,1729% is er in 2023 een onbenutte belastingcapaciteit ozb van afgerond € 4,3 miljoen, ofwel 2,4% van de totale inkomsten van de gemeente. Een uitkomst die redelijk vergelijkbaar is met de Begroting 2022.

Beoordeling financiële positie in samenhang

Wanneer we deze vijf kengetallen (de twee kengetallen inzake de schuldquote tellen we voor één) in samenhang met elkaar beoordelen, is onze financiële positie voor de komende vier jaar als matig tot onvoldoende te waarderen. Een versterking van het eigen vermogen is gewenst, wellicht noodzakelijk om onze weerbaarheid ook op de middellange termijn (van 5 tot 10 jaar) te versterken.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente Vijfheerenlanden zet zich in voor een veilige, groene en leefbare openbare ruimte. Om dit doel te bereiken investeren wij in onze kapitaalgoederen.

Deze paragraaf beschrijft de onderwerpen die gezamenlijk de kapitaalgoederen (in bezit zijnde gemeentelijk vastgoed en openbare ruimte) vormen en hoe zij worden beheerd. Dit conform de regels zoals door de gemeenteraad vastgesteld in artikel 19 van de Financiële Verordening gemeente Vijfheerenlanden.

De kapitaalgoederen zijn verdeeld in vier beheerprogramma's, waaronder elf beheerplannen vallen. Het vastgestelde beleidskader wordt verwerkt in de beheerplannen. Deze paragraaf heeft als doel inzicht te geven in het beleid en beheer betreffende het onderhoud van kapitaalgoederen.

Belangrijk is dat op hoofdlijnen het onderhoudsniveau van onze kapitaalgoederen niet verslechtert. Uitzonderingen daargelaten zoals bepaalde gebouwen waarvan de raad op voorhand is geïnformeerd. Derhalve worden eens per vier à vijf jaar de kapitaalgoederen geïnspecteerd en vloeit daar het onderhoudsniveau uit. Tussentijdse inspecties worden in beperkte mate uitgevoerd, tenzij vanuit beheer reden is om hier op over te gaan.

Beheerplannen

Het beleidskader ligt vast in de onderstaande plannen. Daar waar geen beheerplan was of nodig werd geacht, is door middel van uitvoeringsplannen het onderhoud uitgevoerd. In de financiële verordening Vijfheerenlanden is geregeld dat het beheerplan Riolering en het beheerplan Gebouwen eens in de vijf jaar geactualiseerd moeten worden en de overige plannen eens in de vier jaar.

Beheerplannen	Vast-stelling	Looptijd	Actualisatie	Voorziening	Achterstallig	Achterstand
Wegen	2021	4 jaar	2024	Nee	Nee	Ja
Civiele kunstwerken	2021	4 jaar	2024	Ja	Nee	Ja

Openbare Verlichting	2019	4 jaar	2024	Nee	Nee	Ja
Begraafplaatsen	2019	4 jaar	2024	Nee	Nee	Ja
Groen	2022	4 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Spelen	2021	4 jaar	2024	Nee	Nee	Ja
Straatmeubilair	2022	5 jaar	2027	Nee	Nee	Ja
Creatieve kunstwerken	2022	4 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Riolering (GRP)	2020	5 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Baggeren/Beschoeiing	2021	5 jaar	2025	Nee	Nee	Ja
Gebouwen/Vastgoed	2021	4 jaar	2024	Ja	Nee	Ja

Achterstand op de uitvoeringsplannen

In 2022 is veel werk van de voorafgaande jaren in uitvoering genomen. Dit was mogelijk omdat veel aanbestedingen eind 2021 en begin 2022 zijn afgerond. Desondanks is niet al het geplande werk in uitvoering gekomen waardoor we nog steeds kunnen spreken over een achterstand op de uitvoeringsplannen. Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Begin 2022 is een start gemaakt met het opstellen van integrale uitvoeringsplannen voor 2022 tot en met 2026. Hierin staan de diverse rioleringsprojecten en de daaraan gekoppelde maatregelen voor bijvoorbeeld wegen. Onder het kopje “beheerplannen | wegen” wordt hier verder op ingegaan.

In 2022 is intensief ingezet op het op orde krijgen van onze beheerdata. In 2023 werken we toe naar meer geïntegreerde projecten.

Kwaliteitsniveaus

In het algemeen wordt de openbare ruimte beheerd op kwaliteitsniveau B. Een uitzondering hierop zijn de begraafplaatsen in onze gemeente. Deze gedenklocaties worden op niveau A onderhouden. Voor het beeldkwaliteit van de openbare ruimte kennen we onderstaande niveaus:

- A+ Zeer goed
- A Goed
- B Voldoende
- C Matig
- D Slecht

Areaal

In onderstaande tabel staan de kengetallen per kapitaalgoed zoals bekend bij de begroting 2023 – 2026.

Kapitaalgoederen	Omschrijving	Aantal	Eenheid
Wegen	asfalt, elementverharding, halfverharding	255	ha
Openbare verlichting	aantal lichtpunten	13.917	stuks
Groen	gras, bemen, heesters, hagen, vaste planten, bosplantsoen, bos	283	ha
Bomen	solitaire bomen, laanbomen, straatbomen	20.827	stuks
Straatmeubilair	banken, afvalbakken, verkeersborden, palen	24.854	stuks
Hekwerken*	speelplaatsen, langs het water, etc.	9.639	m ¹
Water	watergangen	169	km
Riolering	vrijval riolering	383	km
Riolering	drukriolering, persleiding	207	km
Gemalen	minigemalen, gemalen, bergbezinkvoorziening, vacuümstations etc.	1.395	stuks
Baggeren	te baggeren watergangen	55.922	m ¹
Beschoeiing	hardhout, kunststof etc.	42.514	m ¹
Speelplaatsen	speelplaats met verschillende speeltoestellen	196	stuks
Speeltoestellen	voor diverse leeftijdscategorieën	1.006	stuks
Gebouwen	schoolgebouwen, kerktorens, stadhuisen, dorpshuizen	120	stuks
Civiele kunstwerken	bruggen, duikers, steigers, kademuuren etc.	195	stuks
Creatieve kunstwerken	Beeldende kunst	83	stuks

* historische hekwerken van bouwkundige aard zijn ondergebracht bij gebouwen

Voorzieningen beheer en onderhoud kapitaalgoederen

Vorzieningen (x € 1.000)	Saldo Dotaties Onttrekking Vrijval				Saldo
	31-12-2021		31-12-2022		
Kunstwerken	15	108	38	0	85
Onderhoud Brede Scholen	281	64	13	0	332
Onderhoud gebouwen van stichtingen	245	86	15	0	316
Onderhoud gemeentelijke vastgoed	2.266	425	572	0	2.119
Totaal voorzieningen ter egalisatie	2.807	683	638	0	2.852

In de raadsvergaderingen van 4 februari 2021 en 8 juli 2021 zijn de meerjaren-onderhoudsprogramma's Kunstwerken en Vastgoed vastgesteld. Bij dat besluit zijn deze voorzieningen gevormd.

Opgenomen in de exploitatie

(bedragen x € 1.000)

Hoofdthema	Subthema	2023	2024	2025	2026
Onderhoud	Wegbeheer	1.924	1.930	1.982	1.982
Onderhoud dagelijks en groot onderhoud	Civiele kunstwerken	98	159	90	139
Storting voorziening	Civiele kunstwerken	108	108	108	108
Onderhoud	Openbare verlichting	297	297	297	297
Totaal hoofdthema wegen		2.427	2.494	2.477	2.526
Onderhoud	Groenbeheer	1.744	1.772	1.770	1.770
MJOP (prognose)	Groenbeheer	300	300	300	300
Onderhoud	Sportvelden	213	213	213	213
Onderhoud	Speelruimteplan	104	114	89	84
Totaal hoofdthema Groen		2.361	2.399	2.372	2.367
Onderhoud	Rioolbeheer	794	794	794	794
Onderhoud	Baggeren/beschoeiingen	560	560	560	560
Totaal hoofdthema Water		1.354	1.354	1.354	1.354
Onderhoud dagelijks en groot onderhoud	Gebouwen	1.469	1.101	1.412	872
Storting voorziening	Gebouwen	613	680	619	619
Totaal hoofdthema Gebouwen		2.082	1.781	2.031	1.491
Totaal onderhoud kapitaalgoederen		8.224	8.028	8.234	7.738

Beheerplannen

Wegen

In 2023 beheert de gemeente Vijfheerenlanden 2,5 miljoen m². Het wegenbeleidsplan 2021-2025 is gebaseerd op een areaal van 2,2 miljoen m². In 2022 is vol ingezet om de beheerdata qua eigendom en gegevens op orde te krijgen.

In september 2022 is de Globale Visuele Weginspectie opgeleverd. Dit ijkmoment waarop de werkelijke technische kwaliteit wordt vergeleken met de vastgestelde beeldkwaliteit (B), wordt in de jaarrekening 2022 gepresenteerd. Op basis van deze nieuwe informatie wordt u als raad verder geïnformeerd over het kwaliteitsverloop van het wegenareaal. In 2024 wordt de weginspectie eerder in het jaar gepland om eventuele financiële effecten mee te kunnen nemen in de kadernota 2025 / begroting 2025.

Civiele kunstwerken

Ook in 2023 zetten we intensief in op het reinigen van bruggen en steigers waardoor we de levensduur verlengen. Dit draagt bij aan een aantrekkelijke openbare ruimte. Dit jaar wordt het renoveren van de kademuur in Leerdam afgerond. Het betreft een gemetselde kademuur van ca. 240 m1 op betonpalen met betonnen sloof waarvoor een loopsteiger en houten damwand zit.

Openbare Verlichting

De openbare verlichting wordt beheerd conform de uitgangspunten die staan beschreven in het beleid-, beheer- en vervangingsplan 2020-2024. Het dagelijks beheer en onderhoud wordt uitgevoerd door bureau OVL. Alle nieuwe verlichting die wordt geplaatst is voorzien van led en van een connectiviteit module waarmee de lichtmasten op afstand worden uitgelezen en waardoor storingsen direct inzichtelijk zijn bij Bureau OVL. Voor 2023 staat gepland om 209 verouderde masten en 597 verouderde armaturen te vervangen verspreid over het gebied van Vijfheerenlanden.

Straatmeubilair

Het complete areaal is inzichtelijk gemaakt. Eind 2021 is de inventarisatie en inspectie van het straatmeubilair afgerond. Begin 2022 is vervolgens een beleid- en beheerplan straatmeubilair opgesteld voor de periode 2023-2027. In het plan staan de uitgangspunten en de financiële consequenties voor het beheer en onderhoud opgenomen. In het tweede kwartaal van 2022 zijn alle areaalgegevens geïmplementeerd in het Beheersysteem.

Groen

Er wordt gewerkt aan het Vijfheerenlanden groenbeheerplan. Dit bestaat uit de groenstructuurvisie, groen- en bomenbeleid, biodiversiteit herstelplan (deze is al vastgesteld door de gemeenteraad) en het groen beheerplan.

Waar ecologisch beheer in voorgaande jaren nieuw was, wordt dit steeds meer de standaard. We werken aan een nieuw maaibestek voor het maaien van de gazons. Ook hierin proberen we een ecologische component in te voegen.

Afgelopen jaar zijn wij aangesloten bij de groene stad challenge. Binnen deze challenge wordt onder andere gekeken waar overbodige verharding omgevormd kan worden naar groen, waar mogelijk extra bomen geplant kunnen worden en waar traditionele parkeervakken omgevormd kunnen worden naar groenparkeren. Binnen projecten proberen we zoveel mogelijk uitvoering te geven aan de uitkomsten van deze challenge.

In de wintermaanden van 2022/2023 wordt uitvoering gegeven aan het vergroenen van het bedrijventerrein in Vianen. De huidige gazons krijgen toevoegingen van bomen, struikgroepen, hagen en plantgroepen. Dit als bevordering van de biodiversiteit maar ook voor de uitstraling en leefbaarheid op het bedrijventerrein.

Speelruimteplan

In 2022 is er verder gegaan met de uitwerking van de renovatie ronde van de speelplaatsen in de wijk Vianen Centrum en de kern Hagestein. Het participatie traject is breed uitgezet door middel van enquêtes. Voor Hagestein ligt er inmiddels een goedgekeurd ontwerp en zal er op korte termijn opdracht gegeven worden tot uitvoering. Voor Vianen Centrum wordt er, op basis van de informatie uit de enquête, aan een eerste ontwerp gewerkt welke vervolgens weer wordt teruggekoppeld aan de buurt.

De renovatieronde voor de wijk Leerdam Noord is opgestart en op korte termijn gaat hier het participatietraject voor starten.

Binnen het project Achter de Pijp in Leerdam wordt komende zomer de speelplaats gerealiseerd. Ook de speelplaats die onderdeel is van de renovatie werkzaamheden van Park Monnikenhof in Vianen wordt gerealiseerd. De renovatie van de speelplaats aan de Doelakkerweg in Ameide is onderdeel van het vervangingsproject van de riolering en is in uitvoering.

Een van de twee jaarlijkse inspectie rondes is reeds uitgevoerd en de reparaties van de urgente gebreken zijn in uitvoering. Ook blijven we repareren op basis van meldingen uit de buurt en vanuit de medewerkers in de buitendienst.

Creatieve kunstwerken

In 2023 voeren we regulier onderhoud uit aan onze creatieve kunstwerken. Dit betekent het schoonmaken en herstellen daar waar nodig. We voeren patineerwerkzaamheden uit aan diverse bronzen beelden en vervangen sokkels. Daarnaast gaan we twee driedimensionale beelden herstellen aan de Tiendweg in Leerdam en nabij het Meesplein in Leerdam opnieuw herstellen.

Riolering

In 2023 wordt vervolg gegeven aan het uitvoeringsplan 2021-2025 zoals vastgesteld in het Beheerplan Stedelijk Water en het vigerende Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Speerpunt is de aanpak van wateroverlastlocaties binnen de gemeente Vijfheerenlanden. Dit gebeurt in het centrum van Vianen door rioolvervangings in het westelijke deel van het centrum. Daarnaast vindt in de diverse kernen en locaties binnen de gemeente vervanging van riolering voor een gescheiden rioolstelsel plaats. Een groot vervangingsproject in 2023 is wijk De Hagen (Herenbuurt en Vogelbuurt) in Vianen. Tevens vindt een vervolg plaats met de aanleg van wadi's en het vergroenen van parkeerplaatsen voor extra waterberging en tegengaan van bodemverdroging.

Gemalen

In 2022 is gestart met het renoveren van circa 100 minigemalen, met een doorloop naar 2023. Verder wordt begin 2023 gestart met het renoveren van rioolgemaal de Meent in Leerdam. In 2023 wordt 20 kilometer persleiding gereinigd.

Watergangen

We hebben de verplichting om gemeentelijke watergangen langdurig op diepte te houden. Daarom baggeren we planmatig, maar niet jaarlijks. De werkzaamheden voeren we uit aan de hand van het nieuwe baggerbeheerplan. We voeren baggerwerkzaamheden uit in onder andere de omgeving van sportpark Blankenstein in Vianen.

Er vindt overleg plaats met Waterschap Rivierenland voor de overdracht van stedelijk water. Dit houdt in dat Waterschap Rivierenland een aantal watergangen in de kernen van gemeente Vijfheerenlanden gaat overnemen. De verwachting was dat dit in 2022 zou zijn overgedragen, maar dit wordt naar alle waarschijnlijkheid eerste kwartaal 2023.

Beschoeiingen en oevers

Er is gestart met het vervangen van een deel van de beschoeiing van de stadsgracht Vianen en langs de Meent in Leerdam. Dit project loopt door in 2023. Ook wordt in de wijk Amaliastein een deel van de beschoeiing vervangen. Verder worden er op verschillende locaties in de gemeente natuurvriendelijke oevers gerealiseerd.

Verschillen in areaal

In de areaalgegevens zijn verschillen zichtbaar met voorgaande jaren. Deze verschillen zijn te verklaren door de inventarisaties in het veld en de bijbehorende mutaties in de beheerpakketten. In 2023 is ons complete areaal geïnventariseerd.

Gebouwen

De komende jaren actualiseren we onze energie labels van de gebouwen waar nodig om inzicht te krijgen in de huidige situatie. Met deze informatie zijn we beter in staat om te kijken naar quick-wins om te verduurzamen. De afgelopen jaren hebben we al diverse panden voorzien van zonnepanelen en verwijderen we cv-ketels voor warmtepompen.

Om invulling te geven aan de verduurzamingsopgave wordt er in 2023, indien hiervoor krediet beschikbaar is gesteld, gestart met het opstellen van een routekaart verduurzaming maatschappelijk vastgoed. Dit document geeft inzicht op welke wijze de gemeentelijke gebouwen verduurzaamd kunnen worden, tegen welke kosten en op welk moment. Gezien de landelijke en Europese doelen wordt er gekozen voor energie neutrale gebouwen waar mogelijk. Aangezien het hier een omvangrijke opgave betreft zal een voorstel hierover in 2023 aan de raad worden voorgelegd.

Naast deze opdrachten wordt er ook regulier onderhoudswerk uitgevoerd. Voor 2023 staan een aantal zaken gepland die al een langere looptijd hebben en al in 2022 of eerder zijn opgestart.

Investerings 2023-2026

In 2022 is gewerkt aan een integraal meerjaren uitvoeringsplan voor de openbare ruimte. Hierin zijn de projecten opgenomen die integraal uitgevoerd moeten worden, dus bijvoorbeeld het vervangen van riolering gaat samen met het vervangen en verbeteren van de wegfundatie. Het resultaat van dit project draagt bij aan wat we de komende vijf jaren gaan doen en daarmee ook beter kunnen bijdragen in de informatiewaarde naar bijvoorbeeld bestuur/raad. Soortgelijke stappen worden ook binnen gebouwenbeheer opgezet.

Paragraaf Financiering

Inleiding

Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Dit doen we binnen de wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido). Het doel van deze wet is om op een verantwoorde, prudente en professionele wijze de inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie (financieringsactiviteiten) van de gemeente te regelen.

Met de komst van de Wet Fido zijn voor de gemeentelijke treasuryfunctie duidelijker kaders geboden ten aanzien van risicobeheersing en transparantie. Risicobeheersing richt zich daarbij vooral op rente- en kredietrisico's.

Kaders

De gemeentelijke treasuryfunctie wordt uitgevoerd op basis van het Treasurystatuut. Dit statuut is op 21 maart 2019 vastgesteld in de gemeenteraad.

De financieringsparagraaf bevat conform het BBV de beleidsvoornemens voor het risicobeheer van de financieringsportefeuille. Dit onderdeel geeft een samenvatting van het (verwachte) risicoprofiel van de gemeente. Onder risico's worden verstaan renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's, koersrisico's, debiteurenrisico's en – voor zover van toepassing – valutarisico's. Voor de financieringsrisico's kan op voorhand in principe worden aangegeven welke bedragen maximaal met elk risico gemoeid zijn. De financieringsparagraaf dient in te gaan op de eisen die de Wet Fido stelt.

Er moet uit blijken dat de uitvoering van de financieringsfunctie uitsluitend de publieke taak dient, dat het beheer prudent is en dat aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm wordt voldaan.

Doelstelling beleid

Het beleid is erop gericht om inzicht te hebben in de lange termijn ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente. Het aangaan en verstrekken van geldleningen alsmede het verstrekken van garanties. Dit laatste is alleen toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak. Hierbij mogen geen overmatige risico's worden gelopen. Het gebruik van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm is bedoeld als normstellend.

De doelstelling van de Treasury- c.q. financieringsfunctie is, dat deze uitsluitend de publieke taak dient en dat een prudent beleid gevoerd wordt binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet Fido.

Risicobeheer

Risicomangement

Risicomangement is het identificeren en kwantificeren van risico's en het vaststellen van beheersmaatregelen. Hiermee worden activiteiten bedoeld waarmee de kans van optreden of de gevolgen van risico's worden beïnvloed. De risico's die binnen onze gemeente worden gelopen bij de uitvoering van de treasurytaak bestaan voornamelijk uit renterisico's. Om die risico's te beperken en te beheersen geldt er een kasgeldlimiet en is er een renterisiconorm ontwikkeld.

Daarnaast verdient vooral het kredietrisico aandacht. Dit is het risico dat de gemeente loopt wanneer geldleningen worden verstrekt aan rechtspersonen die in voorkomende gevallen in financiële problemen zouden kunnen komen. In het Treasurystatuut zijn algemene uitgangspunten opgenomen om dit risico te beperken.

Renterisico vlottende schuld (kasgeldlimiet)

Dit instrument dient om de omvang van de kortlopende financieringsmiddelen te kunnen bewaken. De kasgeldlimiet is een percentage van de omzet van de gemeente dat de ruimte voor korte financiering aangeeft. De limiet heeft betrekking op leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar (vlottende schuld) en bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het begrotingsjaar (lasten vóór bestemming, dus afgezien van stortingen in reserves). Wanneer de vlottende schuld dit percentage van 8,5% overschrijdt moet er worden geconsolideerd oftewel er moet vlottende schuld worden omgezet naar vaste (langlopende) schuld. Daarnaast kan overschrijding leiden tot een strengere toezichtregime. De kasgeldlimiet is vastgesteld aan de hand van de betreffende ministeriële regeling bij de Wet Fido.

Berekening kasgeldlimiet (x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Begrotingstotaal	183.000	174.000	171.000	174.000
Toegestane kasgeldlimiet	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Kasgeldlimiet in bedrag	15.555	14.790	14.535	14.790

Medio juni 2021 is er een financieringsarrangement met geldverstrekkers afgesproken. Hierdoor verwacht de gemeente binnen de kasgeldlimiet te blijven.

Leningenportefeuille (opgenomen)

Met bovengenoemd financieringsarrangement heeft de gemeente oude leningen omgezet naar twee leningen (€ 160 miljoen bij de BNG en € 10 miljoen bij de Nederlandse Waterschaps Bank met een looptijd van 40 jaar) tegen een rentepercentage rond de 0,7%. Een lening bij een derde partij was niet meegenomen. Deze lening met een restant hoofdsom van € 2 miljoen heeft een rentepercentage van 0,49% en een restant looptijd tot en met 2026.

Voor de jaren 2022-2027 wordt per jaar een bedrag van € 20 miljoen, met rentetarieven van 0,765% in 2022 tot 1,045% in 2027, opgenomen voor investeringen. Hiermee is de financieringsrente voor een lange periode vastgelegd.

Als gevolg van regelgeving in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt geen bespaarde rente over reserves en voorzieningen ten gunste van de exploitatie gebracht.

Renterisico's vaste schuld (renterisiconorm)

Een renterisico kan in principe worden gedefinieerd als het bedrag aan leningen dat in een bepaald jaar aan renteaanpassing onderhevig is. De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een looptijd vanaf 1 jaar (vaste schuld). Het doel hiervan is om tot een zodanige opbouw van de leningenportefeuille te komen dat het renterisico vanwege renteaanpassing en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt. De nadruk ligt op spreiding van de renterisico's. Indien een leningenportefeuille gelijkmatig is opgebouwd, is ook het renterisico over de vaste schuld in de tijd gelijkmatig

gespreid. Ongewenste financiële gevolgen van rentewijzigingen worden hierdoor beperkt. De norm houdt in dat de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Berekening renterisiconorm (x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
1 Renteherzieningen	-	-	-	-
2 Aflossingen	5.250	5.750	6.250	6.750
3 Renterisico (1+2)	5.250	5.750	6.350	6.750
4a Begrotingstotaal	183.000	174.000	171.000	174.000
4b Percentage cf. ministeriele regeling	20%	20%	20%	20%
4 Renterisiconorm (4a x 4b)	36.600	34.800	34.200	34.800
5 Ruimte (4 Renterisiconorm – 3 Renterisico)	31.350	29.050	27.850	28.050

De gemeente heeft geen leningen, waarop een renteherziening kan plaatsvinden. De aflossingen betreffen de voor rekening van de gemeente zelf aangetrokken leningen. Door het financieringsarrangement is er een gelijkmatige spreiding van de aflossingsverplichtingen ontstaan.

Kredietrisico's

Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren. Ten eerste is er het risico dat direct wordt gelopen vanwege door de gemeente verstrekte leningen en uitgezette beleggingen. Ten tweede zijn er indirecte kredietrisico's. Dit is aan de orde bij verstrekking van en verstrekte gemeentegaranties (ook wel borgstellingen genoemd).

Kredietrisico op leningen en beleggingen

De gemeente Vijfheerenlanden heeft vanuit haar publieke taak leningen (door)verstrekkt en beleggingen gerealiseerd. In de betreffende tegenpartijen kan onderscheid worden gemaakt in de status van kredietwaardigheid. In het hierna volgende overzicht zijn de uitgezette gelden vermeld.

Uitzettingen (uit hoofde van de publieke taak x € 1.000)	Totaal
1 Leningen aan Stichtingen/Hypotheke	12.179
2 Stimuleringsleningen (SvN)	4.566
4 Deelnemingen / beleggingen	12.384
Totaal	29.129

Onderstaand de specificatie van de beleggingen/deelnemingen in de begroting 2023.

Omschrijving deelneming (x € 1.000)	Deelneming
Aandelen Stedin	6.570
Aandelen cumulatief preferent Stedin	3.860
Aandelen BNG	193
Aandelen Oasen	25
ROM-S Participatie Gemeente Zederik BV	4
ROM-S Participatie Gemeente Leerdam BV	5
Aandelen ROM-S Beheer BV	696
Deelneming Merwede Linge Lijn	31
Lening glasmuseum (achtergesteld)	1.000
Totaal	12.384

Genoemde deelnemingen worden vanwege de uitvoering van de publieke taak aangehouden. Over het aandelenbezit wordt koersrisico gelopen. De aandelen worden echter niet op de beurs verhandeld.

waardoor optredende waarde fluctuaties niet zo grillig verlopen. De waarde wordt meer bepaald door de intrinsieke waarde van het bedrijf en niet door "vraag en aanbod" op de beurs.

Kredietrisico ten aanzien van gemeentegaranties (borgstellingen)

De gemeente Vijfheerenlanden staat jegens geldgevers borg voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen, die door organisaties, instellingen of verenigingen zijn aangetrokken en die activiteiten verzorgen, welke in het verlengde liggen van de gemeentelijke publieke taak. De gemeente Vijfheerenlanden staat borg voor leningen van de woningstichtingen in Vijfheerenlanden voor een totaalbedrag van € 6,9 miljoen per ultimo 2021. Naast bovengenoemde borgstellingen staat de gemeente Vijfheerenlanden ook garant voor leningen voor particulier woningbezit. Nieuwe garantstellingen worden sinds 1994 niet meer verstrekt. Het restant aan leningen bedraagt € 2,0 miljoen en loopt ieder jaar verder terug. De totale achtervangpositie bedraagt € 291 miljoen ultimo 2021. Het risico dat een 'achtervanger' loopt is zeer beperkt. Sinds de oprichting in 1983 is de Stichting WSW nog nooit aangesproken op zijn borgverplichting.

Renteschema

In deze paragraaf wordt in onderstaande tabel renteschema inzicht verschaft in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente wordt toegerekend.

	Renteschema (x € 1.000)		Bedrag
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	lang	1.432
		kort	0
			1.432
b.	De externe rente baten		-319
	Totaal door te rekenen externe rente		1.113
c.	De rente die aan de grexen moet worden doorberekend		-86
	Saldo door te rekenen externe rente		1.027
d.	Rente over eigen vermogen		0
	Rente over voorzieningen		0
	De aan taakvelden toe te rekenen rente		1.027
e.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (renteomslag)		-1.140
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury		-113

In de begroting 2023 hanteren we voor te activeren kapitaaluitgaven 0,5% rente. We rekenen geen rente toe aan de (algemene) reserves. Aan voorzieningen wordt geen rente toegerekend. Over de boekwaarde van de grondexploitaties wordt een percentage toegerekend op basis van het gemiddelde percentage over de langlopende leningen (verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen).

Naast het berekende renteresultaat van € 113.000 worden ook de netto dividendopbrengsten voor een bedrag van € 371.000 op taakveld 0.5 Treasury opgenomen. Het taakveld 0.5 Treasury heeft hiermee een batig saldo € 484.000.

Relatiebeheer

De huisbankier van de gemeente Vijfheerenlanden is de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Bij de BNG wordt ook een rekening courant aangehouden voor het schatkistbankieren. Daarnaast wordt een rekening courant bij de Rabobank aangehouden.

Overig

We streven naar een licht positief saldo in de rekening courant. Hierbij geldt dat er boven een positief saldo bij de BNG van € 250.000 een creditrente betaald moet worden. Saldi, bij de BNG, hoger dan € 250.000 worden dagelijks afgeroomd naar de rekening courant Schatkistbankieren. Hier is geen creditrente verschuldigd. Bij het beoordelen van het saldo wordt rekening gehouden met de (verwachte) in- en uitgaande geldstromen.

Paragraaf Bedrijfsvoering Algemeen

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is om inzicht te geven in de in 2023 te realiseren resultaten met betrekking tot de gemeentelijke bedrijfsvoering. De gemeente Vijfheerenlanden werkt ook in de bedrijfsvoering

volgens onze kernwaarden: de 'Vijf van Vijfheerenlanden': wendbaar, verbindend, betrouwbaar, resultaatgericht en duurzaam.

Werkdruk

Vanaf eind 2021 is er bij de gemeente Vijfheerenlanden in toenemende mate sprake van personeelstekorten. Ook is er sprake van sterk stijgende kosten (inflatie) en tekorten in grondstoffen. Dit is een probleem dat landelijk wordt ervaren en in alle economische sectoren. De personeelstekorten worden veroorzaakt door langdurig ziekteverzuim (mede als gevolg van de naweeën van COVID-19), de krapte op de arbeidsmarkt (zowel wat betreft de werving van vaste medewerkers als van inhuurmedewerkers) en zich voordoende nieuwe (en landelijke) maatschappelijke vraagstukken, zoals de opvang van ont-heemden. Voorbeelden zijn doorlopende en toenemende opgaven op het gebied van het onderdak bieden aan Oekraïense vluchtelingen en statushouders dan wel asielzoekers. Dit in combinatie met een toenemende behoefte aan huisvesting voor doelgroepen als starters, spoedzoekers en arbeidsmigranten. De gemeente heeft een inspanningsplicht voor voldoende woongelegenheden. Ook voor deze specifieke doelgroepen. De zeer krappe woningmarkt maakt dat oplossingen moeilijk zijn en veel inzet en creativiteit vragen.

Als gevolg van één en ander is in een groot aantal onderdelen van onze organisatie de werkdruk te hoog opgelopen. Dit heeft er in 2022 toe geleid dat er keuzes zijn gemaakt en werkzaamheden zijn geprioriteerd c.q. uitgesteld. Wij sluiten niet uit dat dergelijke keuzes ook in 2023 opnieuw moeten worden gemaakt.

Huisvesting voor doelgroepen

De omvang van de asielopgave in Nederland is ongekend. Zo heeft elke Veiligheidsregio de taak om boven op de 225 plaatsen crisishulpverlening (CNO) nog eens 225 plekken te realiseren. Ook is de taakstelling voor het huisvesten van statushouders verhoogd naar landelijk 20.000 voor de 2e helft van 2022. In 2023 liggen de getallen nog hoger. Het Rijk ziet mogelijkheden om een deel van deze opgave in te vullen via het concept van flexwoningen. Hierbij is twee-derde van het aantal te realiseren woningen bedoeld voor andere doelgroepen waarvoor het momenteel lastig is om passende huisvesting te realiseren (waaronder starters) en een-derde voor statushouders. Voor wat betreft het aanbieden van onderdak aan Oekraïense vluchtelingen is het nodig om nog eens aantallen te realiseren in duurzame opvang, die vergelijkbaar zijn met de eerste opgave om Oekraïners onderdak te bieden. Het kabinet heeft aangegeven gemeenten financieel te ondersteunen bij deze opgaven

Ook de gemeente Vijfheerenlanden levert zijn bijdrage in crisishulpverlening van asielzoekers en het huisvesten van statushouders (mensen met een verblijfsvergunning). Daarnaast heeft Vijfheerenlanden in toenemende mate opgaven op het gebied van beschermd wonen, huisvesting van arbeidsmigranten, daklozen en spoedzoekers. Ook heeft Vijfheerenlanden vrijwillig op zich genomen om extra statushouders (50-70) te huisvesten. Al deze bijzondere opgaven trekken niet alleen een wissel op de samenleving maar ook op onze organisatie. Tot nu toe hebben we de opvang van Oekraïners, het mogelijk maken van een CNO, de versnelde opvang van statushouders en de zoektocht naar mogelijke locaties voor alle opgaven "erbij gedaan". Daardoor hebben we (zoals hiervoor al verwoord) prioriteiten moeten stellen in de uitvoering van onze geplande werkzaamheden. Het punt waar in 2022 alle activiteiten zijn samengekomen ligt bij de directie van de organisatie, waardoor ook in dat onderdeel van de organisatie de belasting veel te hoog is geworden. Naar verwachting zal de druk alleen maar hoger worden en zal deze meerdere jaren voortduren. De opgave is daarmee als structureel te kenschetsen. Om aan deze opgaven tegemoet te komen is een uitbreiding van de organisatie noodzakelijk op meerdere vlakken. Denk aan projectleiding, juridisch advies, planologie, communicatie, beleidswerk op het gebied van wonen, asiel en onderwijs, uitvoering en locatieonderzoek. De kosten van deze uitbreiding zijn becijferd op circa € 1,2 miljoen. Wij verwachten dekking te vinden in Inkomsten opvang Oekraïners, de subsidieregeling flexwonen extra statushouders, de door het Kabinet recent toegezegde bijdragen en in de begroting opgenomen middelen voor speciale doelgroepen.

Covid-19

Het coronavirus is niet weg. Weliswaar is de maatschappelijke impact van het virus op dit moment beperkt, desondanks ervaren wij nog steeds binnen onze organisatie extra ziekteverzuim als gevolg van het virus. Bij enkele medewerkers is er sprake van een langzaam herstel. Daarom houden we ontwikkelingen rondom het virus scherp in de gaten. Een nieuwe variant kan in 2023 weer aanleiding geven tot beperkingen met betrekking tot het op locatie werken.

Personeel

(Strategische) personeelsplanning-/beleid

Er is sprake van grote krapte op de arbeidsmarkt. Landelijk hebben veel sectoren hiermee te maken. En dus ook de overheid en de gemeente Vijfheerenlanden. De gemeente Vijfheerenlanden kent bij een aantal teams een tekort aan medewerkers. Dit betreft bijvoorbeeld ervaren beleidsmedewerkers, ver-

gunningverleners, toezichthouders en ICT-medewerkers. Om de bezetting desondanks zo goed als mogelijk op peil te houden, leggen we de focus op actieve (en waar mogelijk ook innovatieve) werving van medewerkers en aan het binden en boeien van medewerkers.

Bij de werving van nieuwe medewerkers zetten wij daarbij meerdere mogelijkheden in. Zo worden social media ingezet om ook latent werkzoekenden te bereiken en zijn en worden wervingsteksten vernieuwd om als werkgever meer aansprekend en aantrekkelijk te zijn. Ook investeren wij in het zelf opleiden van nog relatief onervaren medewerkers (juniors) en gaan wij deelnemen in een regionale traineepool. Ook passen wij waar nodig functies aan om deze geschikt te maken voor nieuwe medewerkers. Ook zetten wij in op het behoud van zittende medewerkers. Zo werken we met arbeidsmarkttoelagen, zorgen we voor een interessanter takenpakket, bieden we werkend leren/lerend werken aan en helpen wij actief medewerkers door te groeien in de organisatie. Ook verkennen we actief wat voor hen nodig is om bij Vijfheerenlanden te blijven werken. Daarbij hanteren wij een maatwerkbenadering.

Beheersing van ziekteverzuim

Sinds het laatste kwartaal van 2021 kampt de gemeentelijke organisatie met een ziekteverzuim dat hoger is dan het streefpercentage van 5%. Dit is onder meer het gevolg van de naweeën van COVID-19. De cijfers voor Vijfheerenlanden komen globaal overeen met het gemiddelde van de Nederlandse gemeenten. In 2021 bedroeg dit in Vijfheerenlanden 5,6% en landelijk 5,8% bij gemeenten. In 2022 is dit percentage (vooral langdurig verzuim) verder toegenomen, zowel landelijk als ook in Vijfheerenlanden. Dit heeft gevolgen voor de werkdruk van onze teams en voor de omvang van de inhuurkosten. De ontwikkeling van het ziekteverzuim is mede afhankelijk van de ontwikkeling van COVID-19 en is derhalve slechts deels door de gemeente Vijfheerenlanden beïnvloedbaar. Dit geldt ook voor niet-werk gerelateerd ziekteverzuim, wat het grootste deel van het langdurig verzuim in onze organisatie is.

Het ziekteverzuimbeleid is de afgelopen jaren vooral gericht op de aanpak van verzuim en verschuift inmiddels naar het plegen van meer inzet op preventie. Daartoe is in de tweede helft van 2022 een bedrijfsmaatschappelijk werker gestart om medewerkers te ondersteunen én het management te adviseren. Er zal echter ook geïnvesteerd worden op extra ondersteuning van het management bij de aanpak van het langdurig verzuim.

Financiën en control

Nieuw financieel systeem

Medio 2022 is het financieel systeem nieuw aanbesteed. Het nieuwe systeem gaat bijdragen aan onze doelstelling om de financieel-administratieve en planning & control processen verdergaand te digitaliseren, waarbij invulling wordt gegeven aan de wens om financieel-inhoudelijke en planning & control informatie breder en gebruiksvriendelijker binnen onze organisatie te ontsluiten. De door Unit4 aangeboden oplossing ERPx is als winnaar uit de aanbesteding gekomen. ERPx is een nieuwe oplossing waarbij de mogelijkheden van financieel-, inkoop- en projectmanagement en FP&A (financiële planning en analyse) zijn samengebracht binnen een geïntegreerd cloudplatform dat voorziet in real-time informatie. Deze kan met behulp van tools en innovatieve functionaliteiten optimaal worden ontsloten. Het nieuwe financieel systeem gaat bijdragen aan het financieel bewustzijn van onze gemeentelijke organisatie. Het implementatieproces zal echter complex zijn en ook veel interne inzet vragen. Daar staat echter meer functionaliteit, mogelijkheden tot maatwerk en daarmee gebruiksgemak, tegenover. Gelet hierop hebben wij er voor gekozen om de implementatie zorgvuldig uit te voeren en als implementatiedatum 1 januari 2024 aan te houden.

Ontwikkeling P&C cyclus

In 2022 is gestart met de doorontwikkeling van de gemeentelijke P&C cyclus. Dit heeft geleid tot een houtskoolschets voor een vernieuwde P&C cyclus die begin september 2022 met de commissie AZ en de Auditcommissie is besproken. Bij beide commissies blijkt draagvlak te bestaan voor de aanpassingen. De houtskoolschets bestaat uit de volgende uitgangspunten. Dit betreft uitgangspunten die in 2023 inhoudelijk verder worden uitgewerkt:

1. Eén bestuursrapportage die opgesteld wordt vanuit het principe van "management by exception". Deze komt jaarlijks in september in de raad ter behandeling. En één (financiële) slotwijziging die in december in de raad wordt behandeld.
2. Een steviger onderscheid tussen kadernota en programmabegroting, waarbij de Kadernota zich alleen richt op kaderstellende besluiten, die verder inhoudelijk worden uitgewerkt in de programmabegroting.
3. Een betere aansluiting tussen programma's en paragrafen. Daardoor wordt dubbele informatie voorkomen en kan de focus bij de programma's liggen op besluitvormingsinformatie en effectsturing (kpi's) en in de paragrafen op achtergrondinformatie.
4. Een nieuwe indeling van de zes programma's waardoor deze beter aansluiten bij de inrichting van de organisatie, bij de indeling van de drie raadscommissies én bij de paragrafen. In deze Programmabegroting 2023 is deze nieuwe indeling al toegepast.

5. Een goede inhoudelijke beoordeling op de door [waarstaatjegemeente.nl](http://www.waarstaatjegemeente.nl) gebruikte indicatoren en een keuze welke indicatoren beleidsrelevant zijn voor de gemeente Vijfheerenlanden.
6. Het behandelen van P&C documenten in alle vakcommissies van de raad (voor wat betreft de relevante onderdelen). Dit zal in overleg met de Griffie vorm worden gegeven.

Inkopen en aanbesteden

In 2022 is het inkoopbeleid geactualiseerd. Dit geactualiseerde beleid wordt vanaf 2023 toegepast. De belangrijkste aanpassingen betreffen het (interne) goedkeuringsproces en de drempelbedragen. Zo moeten voortaan inkoopstrategieën voor Europese aanbestedingen en afwijkingen van inkoopstrategieën worden goedgekeurd door het DMT overleg (het wekelijkse overleg van directie en netwerkmanagers). Bij de drempelbedragen zijn de drempelbedragen voor social return en duurzaamheid aangepast. Bij social return bijvoorbeeld van € 200.000 naar € 100.000. Dit betekent dat meer aanbestedingen gaan worden beoordeeld op de aspecten social return en duurzaamheid.

Communicatie, informatiebeleid en automatisering

Communicatie

In 2023 starten wij met het vervangen van onze verouderde website. Met de nieuwe website gaan wij de digitale dienstverlening vergroten en aan onze inwoners een gepersonaliseerde website aanbieden voor alle aandachtsgebieden van de gemeente. Daarmee voldoen wij ook aan de toegankelijkheidseisen die de wet stelt. De nieuwe website moet inwoners en ondernemers eenvoudig op weg helpen in hun behoefte aan informatie met betrekking tot de gemeentelijke aandachtsgebieden.

I-visie en meerjarenplan automatisering

In drie stappen werken wij met een meerjarenplanning toe naar een "digitaal volwassen VHL" in 2025. Hierbij houden wij rekening met de doelstellingen van de Visie op informatievoorziening gemeente Vijfheerenlanden 2021-2024. Het jaar 2023 staat in het teken van stap één "Het digitale VHL-fundament" en het eerste deel van de tweede stap "een digitaal verbonden VHL". Bij de uitvoering van de meerjarenplanning gebruiken wij een dynamische projectenplanning.

Het plaats- en tijdonafhankelijk werken is helemaal in onze organisatie doorgevoerd. We streven naar een nog hoogwaardiger voorzieningenniveau om de medewerkers te ondersteunen in het werken op afstand en op locatie. De ingezette beweging naar de Cloud ontwikkelen wij verder door. Gezien de huidige ontwikkelingen in de markt is hier mogelijk aanvullend budget voor nodig. In 2023 worden - naast een deel van de werkplekken - ook belangrijke netwerkinfrastructuur-onderdelen (hardware en software) vervangen. Door daarbij extra capaciteit in te zetten zijn wij beter in staat om de toenemende risico's op het gebied van informatieveiligheid tot een minimum te beperken.

Om het dienstverleningsconcept van VHL op het gewenste niveau te houden onderzoeken we op dit moment of de telefonie-omgeving voldoet aan de huidige eisen van dienstverlening.

Grip op informatie

Informatie wordt niet altijd centraal opgeslagen. In 2023 willen wij meer grip krijgen op informatie die buiten het zaakstelsel wordt opgeslagen. In 2022 is daarom een project gestart om - door het opstellen van beheerplannen per stelsel - inzicht te krijgen in het antwoord op de vraag welke systemen archiefwaardige informatie bevatten.

Informatie speelt een steeds grotere rol in de maatschappij. Wetten als de Wet elektronische publicaties, de Wet open overheid en dergelijke, zorgen ervoor dat steeds meer informatie actief door de gemeente beschikbaar moet worden gesteld. Als organisatie willen we dat de informatie die we verstrekken betrouwbaar is. Wij werken aan een kwaliteitssysteem waarmee getoetst kan worden of informatie voldoet aan vooraf gedefinieerde eisen en waarmee de kwaliteit systematisch kan worden verbeterd.

E-depot

Voor het bewaren en beschikbaar stellen van archieven ouder dan 20 jaar die voor permanente bewaring in aanmerking komen zijn wij aangesloten bij de Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Archief Zuid Utrecht (RAZU). Opslag van de dossiers gebeurt in archiefbewaarplaatsen die moeten voldoen aan strenge regels op het gebied van beveiliging. Ook digitale informatie die voor permanente bewaring in aanmerking komt moet op een zodanige wijze worden bewaard dat de informatie ook over 100 jaar nog raadpleegbaar is. Hiervoor hebben de deelnemende gemeenten het RAZU opdracht gegeven een zogenaamd e-depot te ontwikkelen. In 2023 zullen wij actief deelnemen in de ontwikkeling en implementatie van dit e-depot.

Privacy en Informatiebeveiliging

In 2023 gaan we binnen de bewustwordingscampagne '5 voor Veilig' verder met het trainen en bewust maken van onze collega's. Specifieke aandacht is er voor het implementeren van de uitkomsten rondom de interne audit Wet politiegegevens. Daarnaast zal er bij automatisering meer aandacht zijn voor de borging van beveiliging binnen de doorlopende werkprocessen.

In de basis is de gemeente een dienstverlenende organisatie waar veel data in om gaan. Dagelijks worden grote hoeveelheden data geproduceerd op basis waarvan de werkzaamheden van de gemeente worden uitgevoerd. Gezien de ontwikkeling die de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden rondom cybercriminaliteit is het beschermen van deze data een belangrijke taak van de gemeentelijke organisatie. In 2023 gaan wij daarom een aantal projecten en programma's hieromtrent intensiveren. Daaronder bijvoorbeeld de bewustwording onder onze medewerkers. Hierbij maken we zowel gebruik van e-learning voor onze medewerkers als van een aantal meer ludieke acties. Verder gaan wij aan de hand van de beheerplannen op onze applicaties controleren in hoeverre onze bestaande maatregelen afdoende zijn en waar nog verbetering mogelijk is. Informatiebeveiliging is een continu veranderend taakveld. Dit is een uitdaging voor de gemeente en vraagt alertheid van onze collega's en ook de nodige investeringen om grotere risico's te dekken.

Overige onderwerpen

Nieuwe huisvesting

In oktober 2021 heeft de raad besloten om het stadskantoor in Leerdam te verbouwen tot gemeentehuis voor Vijfheerenlanden. Hiertoe zal het huidige pand aan het Reilinghplein grootschalig worden gerenoveerd en worden uitgebreid aan de zijde van het treinstation. Het nieuwe gemeentehuis wordt Energie Neutraal (ENG) uitgevoerd. Medio 2022 is de bouworganisatievorm vastgesteld en is gekozen voor een traditionele bouworganisatievorm. In 2022 wordt het programma van eisen opgesteld voor de diverse aspecten van het nieuwe gemeentehuis waarna door de architect een schetsontwerp wordt uitgewerkt. In het proces leidend tot het schetsontwerp worden ook de mogelijkheden tot huisvesting van de bibliotheek binnen het nieuwe gemeentehuis in beeld gebracht. Vervolgens zal met het schetsontwerp als uitgangspunt in 2023 de architect het voorontwerp en vervolgens het definitief ontwerp verder gaan uitwerken. Dit DO wordt door de raad vastgesteld, waarbij ook het krediet wordt aangevraagd. Na dit besluit wordt gestart met het opstellen van de bestekken en technische tekeningen. Parallel aan dit totstandkomingsproces vindt in 2023-2024 de planontwikkeling plaats voor de achterblijfclocaties te Vianen en Meerkerk. Voor Meerkerk is er een sterke relatie met het opstellen van de dorpsvisie Meerkerk.

Wet Open Overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (de Woo) in werking getreden. Deze wet is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) en heeft als doel overheden transparanter te maken. In 2022 is een start gemaakt met de projectmatige implementatie van de Woo en het vaststellen van het gemeentelijk ambitieniveau. Vanuit het Rijk worden incidentele en structurele middelen beschikbaar gesteld om binnen onze organisatie systemen te verbeteren en te onderhouden, medewerkers op te leiden en processen aan te passen. In 2023 en verder wordt uitvoering gegeven aan de verdere gefaseerde Woo-implementatie aan de hand van het bedoelde ambitieniveau.

Vervallen van Tijdelijke wet verkiezingen COVID-19 (Tvv)

Deze wet is per 1 juli 2022 vervallen. Alle maatregelen uit deze wet (zoals de gezondheidsmaatregelen en het vervroegd stemmen) zijn daarmee ook vervallen. Wel zijn er ontwikkelingen die het mogelijk maken om ook bij toekomstige verkiezingen het hoofd te bieden aan de impact van een pandemie. Bij de Raad van State ligt een wetsvoorstel voor advies, dat een grondslag in de Wet publieke gezondheid creëert voor eventuele hygiëne- en persoonlijke beschermingsmaatregelen in het stemblok. Ook is bij de Tweede Kamer een initiatiefwetsvoorstel ingediend om vervroegd stemmen definitief vast te leggen in de Kieswet. Het is echter nog niet zeker of beide Kamers met dit wetsvoorstel instemmen. En zo ja, of dat wetsvoorstel tijdig vóór de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen op 15 maart 2023 in werking treedt. Eventuele meerkosten en eventuele compensatie hiervan door het Rijk zijn op dit moment niet aan te geven.

Transformatie Sociaal Domein

In het kader van de uitvoering van de Sociaal Maatschappelijke Agenda (SMA) hanteren wij in 2023 het programmaplan als instrument om de weerbaarheid, zelfredzaamheid en samenredzaamheid van onze inwoners te bevorderen. De uitvoering van de SMA heeft ook flinke consequenties voor onze organisatie. Dit heeft allereerst te maken met het hebben van heldere prestatieafspraken met voorliggende voorzieningen en welzijnsorganisaties. Zij werken preventief, bieden laagdrempelig of informeel ondersteuning waar nodig zodat de inwoner naar vermogen mee kan doen. Daarbij hoort, dat wij de samenwerking tussen het in 2023 door te ontwikkelen sociaal team (jeugdconsulenten en maatschappelijk werkers), de Wmo consulenten, Welzijn en Avres, verder gaan versterken. Het doel hiervan is te komen tot integraal werkende en goed geëquipeerde teams. Daarbij beoordelen wij ook de span of control van de verantwoordelijk leidinggevenden.

In het kader van "zicht op kosten" zetten wij in 2023 de ingezette lijn van beheersmaatregelen voort. In de samenwerking tussen het sociaal team en RBL gaan wij strakker sturen op de inzet van zorg door gecontracteerde partijen. Daartoe voeren wij accountgesprekken met aanbieders en houden hen aan

de gemaakte contractafspraken. Tevens zetten we fors in op het voeren van casusregie door de sociaal teams. Dit heeft ook tot doel om de wachtlijsten tot wettelijke termijnen terug te brengen. Daarbij kijken wij ook (binnen de kaders van rechtmatigheid) naar manieren op procedures en werkprocessen te vereenvoudigen of te versnellen door een integrale en praktische benadering te kiezen. In 2023 gaan wij ook verder met de invoering van het nieuwe cliëntervaringsonderzoek (CEO) voor Wmo en Jeugd, middels de tool Ervaringswijzer.

Om de informatievoorziening verder te verbeteren, starten wij in het vierde kwartaal 2022 met het verder ontwikkelen van een dashboard sociaal domein. Dit is een meerjarig ontwikkeltraject dat loopt tot en met 2026. Daarna volgen borging en doorontwikkeling op basis van voortschrijdend inzicht. Wij gaan ook beter en eerder samenwerken met de toezichthouders Zorgfraude en werken aan bewustwording in het sociaal team en bij de Wmo consultants. Het doel hiervan is om signalen van mogelijk on-eigenlijk gebruik van een voorziening (zowel zorg in natura als Pgb) sneller te kunnen onderzoeken zodat fraude wordt voorkomen. De regionale pilot zorgfraude loopt in maart 2023 af. Daarna wordt besloten, hoe zorgfraude in de regio toekomstbestendig aan te pakken.

Invoering Omgevingswet

Op 1 januari 2023 treedt naar verwachting de Omgevingswet in werking. In dat geval treedt dan ook de Wet Private kwaliteitsborging in werking. In 2023 gaan de hiermee te maken hebbende teams de consequenties van beide wetten verwerken in hun werkprocessen en producten. Denk daarbij aan de aansluiting van onze systemen op het Digitaal Stelsel Omgevingswet, het tot vaststelling brengen van de omgevingsvisie en de uitwerking daarvan naar het omgevingsplan. Deze laatste activiteit vraagt om extra ambtelijke inzet in de periode tot 2029.

De invoering van beide wetten heeft ook consequenties voor de bedrijfsvoering van het ruimtelijk proces. Deze consequenties brengen wij nader in beeld om zodoende de verschuivingen in het taakveld ook in termen van formatie en budget te kunnen onderbouwen. De relatie tussen de veranderende inzet van het ambtelijk apparaat en de (afnemende) mogelijkheden tot het heffen van leges krijgen daarbij nadrukkelijk aandacht. Het effect van genoemde veranderingen in het werkveld zal tot een herziening van de begroting leiden bij de kadernota 2024.

Beheer openbare ruimte

In de eerste jaren van Vijfheerenlanden is het beleid betreffende het beheer van de openbare ruimte vrijwel volledig geharmoniseerd. Daarbij zijn de arealen van de drie voormalige gemeenten als uitgangspunt genomen. Toegevoegd zijn de nieuw gerealiseerde arealen. Bij de hieruit voorgekomen nieuwe beheerplannen is de stand van zaken van de arealen per 1 januari 2020 als uitgangspunt genomen. Bij de uitvoering van de beheerprogramma's wordt echter regelmatig geconstateerd, dat niet in alle gevallen het aangetroffen areaal in de staat is zoals verwacht mag worden volgens de in de beheersystemen opgenomen gegevens. Daarom is besloten dat, nu het beleid betreffende het beheer van de openbare ruimte vrijwel volledig is geharmoniseerd en ook het beheersysteem (GBI) technisch is ingericht en de werkprocessen hierop zijn aangesloten, de in het beheersysteem opgenomen data te controleren op juistheid en volledigheid. Dit proces is in 2022 gestart en wordt in de loop van 2023 afgerond.

Artikel 213a onderzoeken

Inleiding

In artikel 213a van de Gemeentewet is vastgesteld dat het college periodiek onderzoek verricht naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door hem gevoerde bestuur. Ook is vastgesteld dat het college schriftelijk verslag uitbrengt aan de raad over de resultaten van de uitgevoerde onderzoeken. In 2023 zijn wij voornemens onderstaande twee onderzoeken uit te voeren:

Integraliteit van beleid

Beleidsvorming is een belangrijk onderdeel van het gemeentelijk takenpakket. Om te komen tot goed beleid is het van belang om bij beleidsvorming ook de inhoudelijke samenhang tussen beleidsterreinen te beschouwen. Dit, om te komen tot afgestemd beleid of beter nog: integraal beleid. Beleidsvorming moet echter ook op efficiënte wijze kunnen plaatsvinden. Dat betekent dat er ook wel sprake moet zijn van inhoudelijke focus bij beleidsvorming. Onderzocht wordt hoe de gemeente Vijfheerenlanden op efficiënte wijze tot integraal beleid kan komen.

Integraliteit van uitvoering van beleid

In de uitvoering van beleid wordt meer en meer vertrouwd op de kracht van de 0e lijn. Dit om via vroegtijdige signalering tot een tijdige aanpak van potentiële problemen te komen. Daarmee wordt ook voorkomen dat problemen (door een te late signalering) naar de 1e of zelfs 2e lijn moeten worden geschoven. Een goed functionerende 0e lijn draagt dus bij aan effectievere en efficiëntere uitvoering van beleid. Voorbeelden van gebieden waar een goed functionerende 0e lijn zeer effectief kan zijn, betreffen ouderenzorg, jeugdzorg, leefstijl, sport en bewegen, achterstandsproblematiek, huiselijk geweld, eenzaamheid en dergelijke. Onderzocht wordt op welke onderdelen van de 0e lijn de gemeente Vijfheeren-

landen actief investeert en in hoeverre deze onderdelen van de 0e lijn in de praktijk ook effectief zijn in het vroegtijdig signaleren van vraagstukken en problemen.

Verplichte onderdelen paragraaf bedrijfsvoering

In artikel 20 van de Financiële Verordening heeft uw raad vastgesteld dat het college in de paragraaf bedrijfsvoering zowel bij de begroting als bij de jaarstukken verplicht is om de volgende bedrijfsvoering informatie op te nemen:

Omschrijving	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Salariskosten (in € 1.000)	26.605	31.567	32.823
Omvang personele formatie (in fte)*	386,0	387,3	418,86
Omvang personele bezetting (in fte)*	348,8	-	357,84
Kosten inhuur derden (in € 1.000)	4.341	2.000	1.319
Ziekteverzuimpercentage (in %)	5,6	5,0	5,0
Huisvestingskosten (in € 1.000)	1.087	1.800	1.800
Automatiseringskosten (in € 1.000)	2.729	3.400	3.535
Omvang personele formatie Griffie (in fte)	4,5	4,6	4,6
Omvang raads- en griffiebudget (in € 1.000)	1.349	1.378	1.367
Omvang budget rekenkamer (in € 1.000)	36	62	58
Omvang budget accountant (in € 1.000)	200	94	94
Omvang formatie College (in fte)	6,9	6,9	6
Omvang budget College (in € 1.000)	787	770	827

* de omvang van de personele formatie en bezetting is een momentopname omdat deze continu aan wisselingen onderhevig is. De gepresenteerde omvang is van medio mei 2022 en is de stand van het moment dat de in de begroting opgenomen personeelsbegroting is opgesteld.

Toelichting

De omvang van de personele bezetting is toegenomen. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van het overkomen van de jeugdprofessionals vanuit de samenwerkingspartner naar de gemeente in 2022. Dit betekent dat we deze diensten niet meer inkopen (via een bijdrage aan de Stichting Jeugdprofessionals), maar zelf uitvoeren.

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is om inzicht te geven in de verbonden partijen van de gemeente Vijfheerenlanden. De gemeente is namelijk verantwoordelijk voor:

- de aansturing van de verbonden partij;
- de controle op de verbonden partij;
- de financiële consequenties vanuit de verbonden partij voor de eigen organisatie; en
- de maatschappelijke consequenties die voortvloeien uit de verbonden partij.

Wettelijk kader

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) Provincies en Gemeenten verplicht gemeenten tot het opnemen van verantwoordingsinformatie over verbonden partijen in de P&C-documenten (begroting/jaarrekening). Een verbonden partij is "een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie onderscheidenlijk gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft". Een bestuurlijk belang is "zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht". Bestuurlijk belang wordt uitgevoerd door zitting in het Dagelijks Bestuur, Algemeen Bestuur, Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) of Raad van Commissarissen (RvC) bij de desbetreffende verbonden partij. Een financieel belang is "een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt".

Belang van de verbonden partijen voor de gemeente

De reden voor de gemeente om met een verbonden partij in zee te gaan is om beleidsdoelstellingen op de meest doelmatige wijze uit te laten voeren, zoals de gemeente dat voor ogen heeft. Het gaat hier om het behartigen van het publieke belang in samenwerking met de verbonden partij. Het aangaan van een relatie met een verbonden partij levert voor de gemeente de kennis en kunde om een publieke taak te vervullen. Daarnaast kan de samenwerking ook financiële voordelen opleveren (efficiëntere manier van werken door de verbonden partij, lastenverlichting door schaalvoordelen of doordat kosten

gezaamenlijk gedragen kunnen worden omdat de verbonden partij voor meerdere gemeenten werkzaam is).

Sturing en monitoring

Vanwege bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen is het gewenst om verbonden partijen te sturen en te monitoren. Besluiten worden genomen in het bestuur van de verbonden partijen en niet in de gemeenteraad zelf. Op basis van het bestuurlijk belang voert de gemeente invloed uit in het Dagelijks Bestuur, Algemeen Bestuur, Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA) of Raad van Commissarissen (RvC) bij de desbetreffende verbonden partij. De raad kan ook een zienswijze indienen bij de P&C-producten van de verbonden partij. Op deze manier wordt geborgd dat de gemeentelijke belangen in acht worden genomen en worden behartigd door de verbonden partij.

Overzicht verbonden partijen

In het vervolg van de paragraaf worden de verbonden partijen ingedeeld conform artikel 15 van het BBV ingedeeld in de onderstaande categorieën:

- Gemeenschappelijke regelingen;
- Vennootschappen en coöperaties;
- Stichtingen en verenigingen;
- Overige verbonden partijen.

Per verbonden partij wordt vermeld op welke wijze wij een belang hebben en welk belang wordt gediend, welk financieel belang er mee gemoeid is en wat de eventuele risico's en ontwikkelingen zijn.

Gemeenschappelijke regelingen

Veiligheidsregio Utrecht (VRU)	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	Het doel van de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Utrecht is om de kwaliteit van de crisisbeheersing en noodhulpverlening in de regio Utrecht te verbeteren.
Programma	Programma B Beheer en gebruik openbare ruimte
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Utrecht nemen deel aan de gemeenschappelijke regeling.
Openbaar belang	Veiligheid
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur wordt gevormd door de burgemeesters van de deelnemende gemeenten, namens de gemeente Vijfheerenlanden is dat burgemeester Fröhlich.
Financieel belang	De gemeente betaalt jaarlijks een bijdrage op basis van de ijkpunten van het gemeentefonds, subcluster Brandweer en Rampenbestrijding. De grote bijdrage in 2023 is € 3.744.000 (GBTP & IGPP).
Risico's	De VRU definieert € 524.000 aan risico's. De weerstandscapaciteit van de VRU bedraagt € 1,4 miljoen. De veiligheidsregio kan worden geconfronteerd met onvoorziene kosten binnen het begrotingsjaar als gevolg van exogene ontwikkelingen (zoals premiestijgingen, claims, kostenfluctuaties die samenhangen met incidenten en crises).
Ontwikkelingen 2023	Uitvoering van het Beleidsplan VRU 2020-2023.

Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU)	
Vestigingsplaats	Zeist
Doel	GGDrU levert een bijdrage aan vijf maatschappelijke effecten: <ol style="list-style-type: none"> 1. Inwoners wonen, leven, gaan naar school en werken in een veilige omgeving waar aandacht is voor gezondheid en elkaar. 2. Een gezonde en veilige start voor elk kind. 3. Iedereen kan zich ontwikkelen en ontplooiën. 4. Iedereen kan meedoen. 5. Bedreigingen van de publieke gezondheid worden bestreden.
Programma	Programma C Sociaal Domein
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Utrecht nemen delen aan de gemeenschappelijke regeling.

Openbaar belang	Bescherming en bevordering van de volksgezondheid op basis van de Wet publieke gezondheid.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur van de GGDrU door wethouder K. Bel.
Financieel belang	De begrote bijdrage (voor alleen de wettelijke taken) voor 2023 is € 2.036.365
Risico's	De GGDrU heeft in de jaarrekening 2021 risico's geïnventariseerd tot een hoogte van € 1.128.000. Tegenover de risico's staat een weerstandsvermogen van € 2.592.203. Daarmee is de verhouding (beschikbaar/nodig) 2,298. Hiermee zijn de genoemde risico's financieel ruim afdoende afgedekt. Uit het laatste bestuurlijk gedeelde Ombuigingenplan blijkt echter dat de Algemene Reserve naar verwachting de komende jaren zal teruglopen naar een saldo van circa €850.000 wat in de buurt komt van het minimum niveau van de benodigde weerstandscapaciteit op basis van de huidige risico-inventarisatie.
Ontwikkelingen 2023	Begin 2023 stelt de GGDrU de bestuursagenda 2023-2027 vast. In deze bestuursagenda staat de koers die het nieuwe bestuur de komende jaren wil gaan varen en hoe GGDrU hier invulling aan gaat geven, zodat zij een eigen-tijdse dienstverlening kan blijven bieden.

Reinigingsdienst Waardlanden	
Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	Reinigingsdienst Waardlanden verzorgt de inzameling van huishoudelijk afval en grondstoffen (zoals papier en glas) voor de gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden. De werkzaamheden zijn gericht op het zo veel mogelijk hergebruiken van grondstoffen en het voorkomen van (rest)afval. Ze zetten zich ervoor in dat het afval goed wordt gescheiden en dat producten en materialen worden hergebruikt of gerecycled. Zo wordt er verantwoord omgegaan met schaarse grondstoffen en met energie. Dit levert grote milieuwinst op. Ook verzorgt Waardlanden de informatievoorziening en voorlichting aan inwoners over het scheiden van afval/grondstoffen.
Programma	Programma B Beheer en gebruik openbare ruimte
Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld Giessendam, Molenlanden en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Het verwijderen van het huishoudelijk afval, als bedoeld in de Wet Milieubeheer van de deelnemende gemeenten, is de belangrijkste taak van de dienst.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden wordt vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door wethouder T. Meijdam.
Financieel belang	De begrote totale bijdrage voor 2023 is € 7.300.000
Risico's	De risico's van Waardlanden kunnen geschaard worden onder de normale bedrijfsrisico's en worden berekend op €827.000. Waardlanden beschikt over een weerstandsvermogen van €1.300.000
Ontwikkelingen 2023	In 2023 wordt in Vijfheerenlanden stap 1 en 2 uit de strategienota tot uitvoering gebracht. Dit betekent dat het deelgebied van de voormalige gemeente Vianen overgaat op 'omgekeerd inzamelen' en dat alle ondergrondse containers in Vijfheerenlanden worden afgesloten en voorzien van een passysteem. De evaluatie van stappen 1 en 2 is de basis voor de besluitvorming over de invoering van stap 3 (Diftar). Waardlanden zal in 2023 dus op een andere manier gaan werken. Dit betekent dat er meer focus komt op het flankerend beleid en de uitvoering daarvan (handhaving, communicatie en controle).

Gevudo	
Vestigingsplaats	Dordrecht
Doel	De Gevudo heeft tot doel het behartigen van aandeelhoudersbelangen van de deelnemers in NV HVC en het daarbij uitoefenen van stemrecht in de aandeelhoudersvergaderingen van NV HVC.
Programma	Programma B Beheer en gebruik openbare ruimte

Deelnemende partijen	De gemeenten Alblasterdam, Dordrecht, Gorinchem, Hardinxveld Giessendam, Hendrik Ido Ambacht, Molenlanden, Papendrecht, Sliedrecht, Vijfheerenlanden en Zwijndrecht.
Openbaar Belang	De GR Gevudo neemt namens de gemeenten deel in andere rechtspersonen met een soortgelijk of aanverwant doel in afvalverwerkingsactiviteiten op (boven) regionale schaal. In 2005 is besloten tot verkoop van NV Gevudo aan de huisvuilcentrale (HVC) in Alkmaar. Door de verkoop van de N.V. Gevudo aan de HVC neemt de GR Gevudo namens de deelnemende gemeenten met 529 aandelen (van circa 15% aandelen A) deel in de HVC.
Bestuurlijk belang	De GR Gevudo levert 1 commissaris in de huisvuilcentrale (HVC). De gemeenschappelijke regeling Gevudo kent 3 bestuursorganen: het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter. Wethouder T. Meijdam vertegenwoordigt de gemeente in het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De begrote provisie voor 2023 is € 119.000
Risico's	Gevudo is een houdstermaatschappij en voert zelf geen operationele taken uit. De liquiditeitspositie van Gevudo is daarom nauwelijks nog van belang. De risico's van Gevudo vanuit de HVC komen echter voor rekening van de deelnemers.
Ontwikkelingen 2023	-

ODRU	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	Een gemeente is verplicht de uitvoerende milieutaken onder te brengen bij een omgevingsdienst. Vijfheerenlanden doet dat, samen met veertien andere gemeenten, bij de Omgevingsdienst regio Utrecht (ODRU). De belangrijkste taken zijn vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu. Daarnaast adviseert de ODRU ook bij bestemmingsplannen en bij het opstellen van (milieu)beleid.
Programma	Programma D Ruimtelijke ontwikkeling
Deelnemende partijen	De gemeenten Bunnik, De Bilt, De Ronde Venen, IJsselstein, Montfoort, Oudewater, Renswoude, Rhenen, Stichtse Vecht, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Vijfheerenlanden, Wijk bij Duurstede, Woerden en Zeist.
Openbaar belang	Missie van de ODRU: Samen met onze gemeenten werken we aan een veilige, duurzame en gezonde fysieke leefomgeving voor onze inwoners en bedrijven. Dit doen we op een maatschappelijk bewuste manier.
Bestuurlijk belang	De Omgevingsdienst heeft een Algemeen Bestuur. De colleges van de deelnemende gemeenten wijzen elk een lid en plaatsvervangend lid aan. De gemeente Vijfheerenlanden wordt in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door de wethouder milieu J. van der Velden. Hij is tevens lid van de auditcommissie. De burgemeester vervult de rol van technisch/onafhankelijk voorzitter.
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2023 op basis van de DVO is € 1.355.754. De bijdrage bestaat uit de kosten voor de uren die in de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) zijn vastgelegd. Daarbij gaat het vooral om de wettelijke (basis)taken en de zogeheten koerstaken, taken waarvan de deelnemende gemeenten gezamenlijk hebben afgesproken die bij de ODRU neer te leggen. Daarnaast worden er aanvullende uren afgenomen voor niet wettelijke (menu)taken als milieu-advisering bestemmingsplannen. Het geheel wordt vastgelegd in het jaarlijkse Uitvoeringsprogramma (UVP).
Risico's	De ODRU heeft in de geactualiseerde notitie Weerstandsvermogen de risico's in kaart gebracht en gekwantificeerd op € 809.000. Bij vaststelling van de jaarrekening 2021 is besloten om € 106.000 van het resultaat te doteren aan de Algemene Reserve om de weerstandscapaciteit op het benodigde op peil te krijgen.
Ontwikkelingen 2023	De in 2022 regionaal voorbereide en door alle deelnemende gemeenten (provinciebreed) vastgestelde Uitvoerings- & Handhavingstrategie (U&H-strategie) zal verder doorontwikkeld worden. De huidige vastgestelde Koers loopt in 2022 af. Het nieuwe Algemeen Bestuur gaat bekijken of er een aangepaste Koers 2023-2026 moet komen en zo ja, welke aanpassingen benodigd zijn.

OVL	
Vestigingsplaats	Hardinxveld-Giessendam
Doel	Kerntaak van Bureau OVL is het uitvoeren van het beheer van de openbare verlichting en de centrale aansturing en bewaking op de uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden hieraan. Bureau OVL fungeert op dit terrein ook als het kenniscentrum voor de deelnemers en voert in opdracht projecten voor de gemeenten uit.
Programma	Programma B Beheer en gebruik openbare ruimte
Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld-Giessendam, Hendrik-Ido-Ambacht, Molenlanden, Papendrecht en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Beheer openbare verlichting.
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouders van de deelnemende gemeenten vormen het Algemeen Bestuur. De gemeente Vijfheerenlanden wordt in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd door wethouder T. Meijdam
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2023 is € 155.150
Risico's	Op de balans is er een algemene risico-pot opgenomen als weerstandvermogen van € 53.000,- met daarnaast een bestemmingsreserve "interne financiering" ad €47.000. De risico's zijn begroot op € 53.000
Ontwikkelingen 2023	Binnen Bureau OVL is een verbetertraject gestart, zodat er voor 2023 een solide structuur is neergezet.

Avres	
Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	Avres helpt inwoners zich te ontwikkelen op gebied van werk, geld en sociaal netwerk. Door: <ol style="list-style-type: none"> 1. Mens centraal Ontwikkeling op gebied van werk, sociale omgeving, invulling van vrije tijd en ontwikkeling van sociale vaardigheden. 2. Ontwikkeling Gericht op bereikbaar maken van betaald werk en vergroten van zelfredzaamheid. 3. Netwerkorganisatie Optreden als verbinder van mogelijkheden in een netwerk van partners
Programma	Programma C Sociaal domein
Deelnemende partijen	De gemeenten Molenlanden, Gorinchem en Vijfheerenlanden nemen deel in deze gemeenschappelijke regeling.
Publiek belang	Avres behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten bij de uitvoering van hun taken in het kader van de Wet Werk en Bijstand, de Participatiewet, de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) en andere regelingen op het gebied van het gemeenschappelijk sociale zekerheidsbeleid.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden is in het Dagelijks Bestuur vertegenwoordigd door wethouder J. van Montfoort en in het Algemeen Bestuur door wethouder J. van Montfoort en wethouder K. Bel.
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2023 is € 22.193.524
Risico's	De weerstandscapaciteit bedraagt € 5,4 mln.. Het totaal van de geïdentificeerde risico's bedraagt € 3,2 mln., de weerstandscapaciteit is voldoende voor de risico's (170%). De gewenste dekkinggraad ligt tussen 140% en 200%.
Ontwikkelingen 2023	Avres geeft vanuit de ambitie/visie "Samen werken we vanuit aandacht en ontwikkeling aan kansen en perspectief voor onze inwoners", invulling aan taken en opgaven die voortvloeien uit (wettelijke) beleidskaders. Daarbinnen is momenteel veel beweging. Hierbij kunnen worden genoemd: Verwachte aanpassingen in de Participatiewet; De invoering van de Wet inburgering; De revitalisering van de Sociale Werkvoorziening; en de gevolgen van de transitie van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis.

Regionaal Archief Zuid-Utrecht (RAZU)	
Vestigingsplaats	Wijk Bij Duurstede
Doel	<ol style="list-style-type: none"> 1. De zorg voor en het beheer van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten, zoals nader omschreven in de Archiefwet 1995. 2. Het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de deelnemende gemeenten voor zover deze niet zijn overgebracht. 3. Het stimuleren van de lokale en regionale geschiedbeoefening en het daartoe aanleggen, beheren en bewaren van een zo compleet mogelijke collectie bronnen op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis.
Programma	Programma E Ontplooiing
Deelnemende partijen	De gemeenten Bunnik, Houten, Utrechtse Heuvelrug, Rhenen, Wijk bij Duurstede en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Toegankelijkheid voor inwoners en andere belangstellenden/belanghebbenden. Het historisch archief op een goede manier behouden.
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouders van de deelnemende gemeenten vormen het Algemeen Bestuur. Burgemeester S. Fröhlich vertegenwoordigt daarin de gemeente Vijfheerenlanden.
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2023 is € 292.759
Risico's	Het RAZU heeft op de balans geen eigendommen, zodat in dat opzicht geen risico aanwezig is. Een eventueel negatief exploitatiesaldo wordt door de deelnemende gemeenten afgewikkeld conform de artikelen 26 tot en met 28 van de gemeenschappelijke regeling (GR). In feite is daarmee een groot deel van de risico's afgedekt.
Ontwikkelingen 2023	In 2022 stelt het RAZU een nieuw beleidsplan voor de periode 2023-2026 op. Omdat de accenten en het ambitieniveau van de taakuitvoering pas bij de vaststelling van het beleidsplan bekend zijn, is de voorliggende Programmabegroting 2023-2026 beleidsarm. Er wordt vanuit gegaan dat het nieuwe beleidsplan niet leidt tot een substantiële verhoging van de begroting van het RAZU in 2023. Mocht er wel sprake zijn van afwijkingen ten opzichte van deze begroting, dan worden deze in een voorgestelde begrotingswijziging 2023 aan het bestuur voorgelegd.

Regio AV	
Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	De GR AV omvat de gemeenten Gorinchem, Molenlanden en Vijfheerenlanden. Deze gemeenten werken op een aantal maatschappelijke opgaven met elkaar, provincies, waterschap, maatschappelijke organisaties, bedrijven, inwoners en omliggende gemeenten en samenwerkingsverbanden samen in het kader van het programma 'Grenzeloos Samenwerken'.
Programma('s)	Programma A Bestuur, dienstverlening en organisatie
Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Molenlanden en Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	Inhoud geven aan samenwerking op bovenlokale thema's betreffende verkeer en vervoer, volkshuisvesting, economie, toerisme, ruimte, duurzaamheid, cultuur en maatschappelijke ondersteuning.
Bestuurlijk belang	De gemeente Vijfheerenlanden is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door de burgemeester S. Fröhlich en wethouder T. van Maanen. De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het Dagelijks Bestuur.
Financieel belang	De begrote inwonersbijdrage deelname regio AV voor 2023 is € 108.723. De bijdrage aan de RMA-opgaven bedraagt € 197.500
Risico's	De reservepositie en dekkingsgraad zijn de laatste jaren mager geweest, maar door een aantal financiële meevallers kan de dekkingsgraad op peil zijn in 2023.
Ontwikkelingen 2023	De actualisatie van de RMA is een belangrijke opmaat naar de bestuursperiode 2023-2026. Voor de nieuwe colleges, raden, strategische partners en maatschappelijke partijen moet duidelijk zijn waar de ambities voor de regionale samen-

	<p>werking voor de nieuwe bestuursperiode liggen en wat we daarmee willen bereiken. Verder zijn belangrijke ontwikkelingen om ons heen gaande. We weten dat de Drechtsteden zich heroriënteren op regionale samenwerking en daarbij ook onze richting uitkijken. Maar ook aan de Utrechtse kant en richting het Groene Hart zijn ontwikkelingen gaande die onze regionale samenwerking kunnen versterken. We blijven hierop alert en onze RMA-opgaven erop afstemmen.</p>
--	---

Vennootschappen en coöperaties

Oasen NV	
Vestigingsplaats	Gouda
Doel	Oasen is een maatschappelijk drinkwaterbedrijf. Oasen zorgt op duurzame wijze voor het drinkwater in Zuid Westelijk Nederland, waaronder Vijfheerenlanden.
Programma('s)	Programma F. Financieel gezond
Deelnemende partijen	Gemeenten in zuidelijk en oostelijk deel van Zuid-Holland.
Publiek belang	De N.V. Oasen is de maatschappij die is belast met de drinkwatervoorziening in het zuidelijk en oostelijk deel van Zuid-Holland.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als één van de 21 aandeelhouders stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 55 van de 748 aandelen Oasen, naar rato van het aantal inwoners. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij Oasen. Oasen keert op basis van haar statuten geen dividend uit.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Overige informatie	www.oasen.nl

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Doel	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Programma('s)	Programma F. Financieel gezond
Deelnemende partijen	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap. Aandelen BNG Bank luiden op naam en zijn niet beursgenoteerd.
Openbaar belang	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als aandeelhouder stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 83.265 van de 55.690.720 aandelen BNG. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij BNG. BNG Bank baseert dividendvoorstellen op haar kapitaalbeleid. Over de boekjaren 2019 en 2020 bedroeg het uitkeringspercentage 50% van de netto winst.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Overige informatie	www.bngbank.nl

NV Stedin Groep

Vestigingsplaats	Rotterdam
Doel	Via energienetwerken zorgt Stedin voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland.
Programma('s)	Programma F. Financieel gezond
Deelnemende partijen	Gemeenten in Zuid-Holland, Zeeland, Utrecht, Noord-Holland en Noordoost Friesland.
Openbaar belang	Stedin is verantwoordelijk voor het transport van elektriciteit en gas naar circa 2,3 miljoen huishoudens en industriële klanten.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft als een van de 44 aandeelhouders stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (A.v.A). Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in de A.v.A.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden heeft 95.787 van de 4.970.978 gewone aandelen Stedin en 8.030 van de 416.068 cumulatief preferente aandelen (uitgegeven in 2021). De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij Stedin. Stedin keert jaarlijks dividend uit. De uitkering op gewone aandelen is afhankelijk van de winst. De uitkering op de cumulatief preferente aandelen staat is gegarandeerd, ingeval de winst niet toereikend is, ontstaat er een rentedragende vordering op Stedin. In 2023 vindt zeer waarschijnlijk een nieuwe aandelenuitgifte plaats om in de lange termijn financieringsbehoefte van Stedin te voorzien. Hiervoor wordt ook gekeken naar nieuwe deelnemers, waaronder het Rijk. Dit betekent een verwatering van de positie van de bestaande aandeelhouders.
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Overige informatie	www.stedin.net

MerwedeLingelijn (MLL) Beheer B.V.

Vestigingsplaats	Gorinchem
Doel	De BV MerwedeLingelijn (MLL) is opgericht voor de aanleg van de MLL tussen Dordrecht en Geldermalsen om de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid van de deelnemende gemeenten te vergroten. De BV is verantwoordelijk voor het beheer van deze lijn.
Programma('s)	Programma F. Financieel gezond
Deelnemende partijen	Provincie Zuid-Holland; Gemeenten Dordrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Molenlanden, Gorinchem, Vijfheerenlanden en Geldermalsen
Openbaar belang	Openbaar vervoer
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt in het bestuur van MLL Beheer vertegenwoordigd door wethouder J. van Montfoort.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden is aandeelhouder voor een aandelenkapitaal van € 34.250,-
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waarvoor maatregelen getroffen moeten worden.
Ontwikkelingen 2023	De voorbereidingen van een station Gorinchem-Noord lopen door.
Overige informatie	www.merwedelingelijn.nl

C.V. Regionale Ontwikkelmaatschappij Schelluinen-West (ROM-S)/Beheer BV ROM-S

Vestigingsplaats	Schelluinen
Doel	Er zijn drie hoofdactiviteiten, de realisatie van het transport- en logistiek centrum Schelluinen-West, de realisatie en exploitatie van regionale vrachtwagenparkeerterreinen en de herontwikkeling van vertreklocaties.
Programma('s)	Programma A Bestuur, dienstverlening en organisatie
Deelnemende partijen	De gemeenten Gorinchem, Hardinxveld Giessendam, Molenlanden, Vijfheerenlanden, BNG Gebiedsontwikkeling B.V. en BNG Bank B.V. te 's-Gravenhage (moedermaatschappij BNG Gebiedsontwikkeling B.V.)

Openbaar belang	Primaire doelstelling van ROM-S is om bedrijven in de logistieke sector uit de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden te herhuisvesten op Schelluinen-West, waarmee de druk op het Groene Hart wordt weggenomen. Daarnaast is het doel een gezonde economische ontwikkeling van de regio.
Bestuurlijk belang	Wethouder T. van Maanen vertegenwoordigt de gemeente in de raad van commissarissen van de ROM-S Beheer BV. De concerncontroller van de gemeente Vijfheerenlanden vertegenwoordigt de gemeente in ROM-S CV.
Financieel belang	Onze gemeente neemt voor 12,375% deel in het kapitaal van de ROM-S.
Risico's	Verdere vertraging van de afronding ROM-S.
Ontwikkelingen 2023	Gelet op de huidige stand van zaken wordt ingeschat dat de verdere afronding ROM-S in het 2e halfjaar 2022 door de gemeente Molenlanden wordt overgenomen en het samenwerkingsverband in diezelfde periode doch uiterlijk per 31 december 2022 (of zoveel eerder als mogelijk) wordt geliquideerd en afgerekend. Omdat dit nog onzeker is nemen we deze wel nog op in de verbonden partijen paragraaf voor de begroting 2023.

Stichtingen en verenigingen

Stichting Inkoop Bureau Midden Nederland (IBMN)	
Vestigingsplaats	Vianen
Doel	Het IBMN wil financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen behalen voor haar leden, maar inkoop ook inzetten als strategisch en tactisch instrument voor waarde creatie. De dienstverlening is gericht op de professionalisering van het inkoop- en aanbestedingsbeleid van elke deelnemende gemeente. De inkopers begeleiden zowel individuele als gezamenlijke inkoop- en aanbestedingstrajecten, helpen bij het opstellen van het inkoop- en aanbestedingsbeleid en fungeren als vraagbaak/helpdesk op het gebied van inkoop- en aanbesteding.
Programma	Programma A Bestuur, dienstverlening en organisatie
Deelnemende partijen	Deelnemers zijn de gemeenten IJsselstein, Leusden, Molenlanden, Montfoort, <u>Scherpenzeel</u> , Vijfheerenlanden en <u>Woudenberg</u> . Gemeenschappelijke regelingen: Avres, RMN en RSDKRH.
Openbaar belang	Voordelen behalen door efficiënte en effectieve inkoop en zo kosten reduceren. Daarnaast zorg dragen voor een rechtmatige inkoop die voldoet aan gemeentelijke, nationale en Europese aanbestedingsregels.
Bestuurlijk belang	De gemeentesecretaris vertegenwoordigt de gemeente Vijfheerenlanden in het Algemeen Bestuur.
Financieel belang	De begrote bijdrage voor 2023 is € 30.958,50
Risico's	De gemeente 5HL heeft een verplichte afname van 180 uur tegen het maximale uurtarief van 118 euro. IBMN heeft, op basis van een risico analyse, een afdoende weerstandsvermogen (€ 206.000) waarmee de mogelijke risico's voor de gemeente zijn afgehecht. Eventuele juridische bijstand voor claims van derden naar aanleiding van afgesloten inkoopcontracten komt voor rekening van de gemeente.
Ontwikkelingen 2023	-

Stichting WerkWIJSS (Beschut)	
Vestigingsplaats	IJsselstein
Doel	De stichting WerkWIJSS is na de ontvlechting van PAUW-bedrijven op 1 januari 2019 gestart met haar taak om beschutte werkplekken aan te bieden aan inwoners die daarvoor door de gemeenten worden aangedragen.
Programma	Programma C Sociaal Domein
Deelnemende partijen	Deelnemers zijn de gemeenten Nieuwegein, Lopik, IJsselstein, Stichtse Vecht en Vijfheerenlanden
Openbaar belang	WerkWIJSS biedt mogelijkheden voor iedereen die zelf moeilijk aan een reguliere, betaalde baan kan komen. Denk hierbij aan mensen met een arbeidsbeperking,

	langdurig werklozen, bijstandsgerechtigden, statushouders of vroegtijdig schoolverlaters. WerkwIJS richt zich primair op mensen die woonachtig zijn in de gemeenten IJsselstein, Nieuwegein, Lopik, De Ronde Venen, Stichtse Vecht en Vijfheerenlanden.
Bestuurlijk belang	De stichting heeft een eigen bestuur. Wethouder J. van Montfoort vertegenwoordigt de gemeente Vijfheerenlanden in de Raad van Commissarissen.
Financieel belang	De begrote financiële bijdrage 2023 is € 63.998
Risico's	In 2020 is aan de hand van een risicoanalyse vastgesteld dat het weerstandsvermogen van WerkwIJS € 120.917 dient te bedragen met een variabele marge van maximaal 40%. Dit betekent dat het weerstandsvermogen zich in de bandbreedte € 120.917 --€ 169.284 zou moeten bevinden. Eind 2020 is het aanwezige vermogen boven het afgesproken maximum uitgekeerd aan de deelnemende gemeenten. In 2021 daalt het weerstandsvermogen met het exploitatieverlies van € 17.833 naar € 151.451; binnen de bandbreedte. Gegeven het over 2022 nu verwachte exploitatieverlies van € 44.675 zou dit betekenen dat eind 2022 het vermogen aangevuld zou moeten worden met € 14.141 tot de ondergrens van € 120.917. De Begroting 2023 is sluitend en brengt dus geen wijziging met zich mee met betrekking tot het weerstandsvermogen. Een nieuwe beoordeling van risico's en benodigd weerstandsvermogen zal plaatsvinden wanneer er meer duidelijkheid is over de implementatie van de aanbevelingen vanuit het rapport inzake de SW evaluatie.
Ontwikkelingen 2023	Uitvoeren van bedrijfsplan 2023. Het bedrijfsplan 2023 bouwt verder op de ingezette koers zoals is beschreven in het bedrijfsplan 2022, dat in maart 2021 is vastgesteld.

Overige verbonden partijen

U10 ¹	
Vestigingsplaats	Utrecht
Doel	Netwerksamenwerking op de terreinen economie, ruimtelijk ontwikkeling, verkeer en vervoer, sociaal domein en energietransitie om de maatschappelijke uitdagingen van de regio Utrecht om te zetten in kansen.
Programma	Programma A Bestuur, dienstverlening en organisatie
Deelnemende partijen	De U10 bestaat uit de volgende gemeenten: Bunnik, De Bilt, De Ronde Venen, Houten, IJsselstein, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Vijfheerenlanden, Wijk bij Duurstede, Woerden en Zeist.
Openbaar belang	De U10 is een netwerkorganisatie waar op de diverse beleidsterreinen gekeken wordt naar meerwaarde in samenwerking en gelijke aanpak. Per onderwerp wordt binnen de bestuurstafels gezocht naar gemeenten die daarin willen samenwerken. De deelnemende gemeenten participeren ook in de Economic Board Utrecht (EBU) samen met private partijen. Op deze drie thema's zijn convenanten gesloten: <ul style="list-style-type: none"> samenwerking op het gebied van verkeer- en vervoer brede samenwerking binnen de U10 aansluiting bij de Economic Board Utrecht (EBU) De gemeenten werken samen op de werkprocessen: Beleidsontwikkeling, Uitvoering, Dienstverlening, Bedrijfsvoering en Informatievoorziening.
Bestuurlijk belang	Het college is vertegenwoordigd door meerdere wethouders aan de diverse bestuurstafels. BT Gezonde woon- en leefomgeving T. Meijdam BT Klimaat neutrale regio J. van der Velde BT Economische positionering T. van Maanen BT Duurzame bereikbaarheid J. van Montfoort BT Groen en Landschap T. van Maanen

1) U10 is geen formele verbonden partij maar een netwerk waarin gemeenten samenwerken op basis van een convenant. Gemeenten betalen een contributie. Er zijn geen formele P&C documenten.

	BT Huisvesting aandachtsgroepen K. Bel
Financieel belang	De begrote inwonersbijdrage deelname regio U10 voor 2023 is € 92.000. De begrote bijdragen voor deelname aan de overige onderdelen U10 voor 2023 is € 116.000
Risico's	De deelname is vrijwillig, er is geen financieel risico voor de uitvoeringsorganisatie, omdat sprake is van netwerksamenwerking.
Ontwikkelingen 2023	In 2023 zal de uitrol van het Integraal Ruimtelijk Programma worden gegeven. Dit is de uitvoering van het ruimtelijk perspectief. Alle bouwstenen* van het perspectief zullen verdere uitvoering krijgen in samenhang met de omgevingsvisie Vijfheerenlanden. Ook zal er aandacht zijn voor verbinding onder de bouwstenen. Een voorbeeld van een ontwikkeling waarin dit wordt gecombineerd is de regiopoort Vianen. * Wonen, werken, mobiliteit, energie, groen en landschap

RBL (Regionale Backoffice Lekstroom) ²	
Vestigingsplaats	Houten
Doel	De RBL voert namens de gemeente de inkoop en administratieve dienstverlening uit t.b.v. de uitvoering van de Jeugdwet. Vanaf 2021 neemt onze gemeente ook deel aan inkoop Wmo individuele begeleiding, maar de backoffice van WMO doet VHL zelf.
Programma('s)	Programma C Sociaal Domein
Deelnemende partijen	De gemeenten Houten, IJsselstein, Lopik, Nieuwegein en Vijfheerenlanden
Openbaar belang	Het inkopen van individuele en collectieve begeleiding Wmo en specialistische jeugdhulp en uitvoeren van administratieve werkzaamheden (accounthouderschap) t.b.v. de uitvoering van de Wet op de Jeugdhulp.
Bestuurlijk belang	Er is een Bestuurlijk Platform Sociaal Domein (BPSDL). Dit platform heeft geen besluitvormende bevoegdheden. Hieraan nemen onze wethouders K. Bel en J. van Montfoort deel. Het platform heeft de volgende taken: Het vervullen van het bestuurlijk opdrachtgeverschap voor de gastheergemeente. Vervolgens wordt aangegeven dat het BPSDL akkoord geeft op een aantal stukken om deze door te leiden naar de colleges voor besluitvorming. Daarnaast is er een ambtelijk platform van gemeentesecretarissen (GSO) met een aantal taken. Zie artikel 4, 2e li Geen besluitvormende taken, wel ambtelijk opdrachtgeverschap RBL. De directie van de gemeente Vijfheerenlanden vertegenwoordigt de gemeente in de Gemeentesecretarissen overleg Lekstroom (GSO).
Financieel belang	De begrote financiële bijdrage 2023 is € 562.000 voor bedrijfsvoeringskosten. Vijfheerenlanden betaalt voor de Wmo voor het coördineren en verzorgen van (boven)regionale verwerving, inkoop en subsidie, het verzorgen van contractmanagement en beheer (inclusief accounthouderschap richting zorgaanbieders) en betaalt niet mee aan de administratieve uitvoering van de Wmo (wordt in eigen beheer uitgevoerd). De uitvoeringslasten van de jeugdhulp verlopen via RBL, omdat RBL zorg inkoop namens en voor rekening van de gemeente. De uitvoeringslasten 2023 van de jeugdhulp is € 15.100.000
Risico's	Bij de uitvoering van gemeentelijke taken door RBL is sprake van een drietal risico's. – Ten eerste een financieel risico. Het risico bestaat dat de kosten van uitvoering van taken (uitvoeringskosten) hoger zijn dan verwacht (a.g.v. bijv wijzigingen wet- en regelgeving en extra taken die bij RBL worden belegd) waardoor de rekening bij de samenwerkende gemeenten wordt neergelegd.

2) RBL is niet formeel een verbonden partij van de gemeente Vijfheerenlanden. De gemeente Vijfheerenlanden heeft geen bestuurlijk belang heeft in RBL. De relatie is vormgegeven door middel van een samenwerkings- en dienstverleningsovereenkomst. Gezien het financieel belang, is RBL daarentegen wel opgenomen in de paragraaf verbonden partijen.

	<p>– Ten tweede een rechtmatigheidsrisico. RBL handelt namens de gemeenten en op het moment dat dit onrechtmatig gebeurt, heeft dat gevolgen voor de rechtmatigheidsverklaring van Vijfheerenlanden.</p> <p>Beide risico's kunnen zo klein mogelijk worden gehouden, het - naast de samenwerkingsovereenkomst - verder formaliseren van de samenwerking middels een Dienstverleningsovereenkomst (DVO) met de gemeente Houten, goede informatie-uitwisseling tussen RBL en de gemeente (via rapportages en overlegmomenten) en door controles op de (rechtmatige) uitvoering van gemeentelijke taken te organiseren.</p> <p>Een mogelijk derde risico, die van stijgende zorgkosten, is een meer algemeen risico dat in de risicoparagraaf van de begroting thuishoort.</p>
Ontwikkelingen 2023	<p>De belangrijkste ontwikkelingen zijn dat de inkoopprocedures in 2023 worden afgerond en worden geïmplementeerd in de werkwijze van ons sociaal team en team Wmo consulenten (met uitzondering van collectieve begeleiding dat wordt geïmplementeerd in 2024).</p> <p>Daarnaast is van belang dat in het Coalitieakkoord 2022-2026 is aangegeven dat de coalitie zich sterk wil maken voor de vorming van een gemeenschappelijke regeling om de juridische basis te verbeteren en afspraken nog beter te borgen.</p>

Stichting Gebiedsmarketing ³	
Vestigingsplaats	Vianen
Doel	Het toeristische bezoek aan het gebied Tussen Lek & Linge te vergroten. Daarvoor zet de stichting strategische gebiedsmarketing in. De positionering van het gebied Tussen Lek & Linge en van de in het gebied liggende steden Leerdam en Vianen, maken daar onderdeel van uit. De activiteiten richten zich op de stijging van het imago van het gebied en het vergroten van de kracht van het netwerk. Middelen die hiervoor worden ingezet zijn samenwerking met toeristische partners, promotie en productontwikkeling.
Programma	Programma E Ruimtelijke Ontwikkeling
Deelnemende partijen	De Stichting Gebiedsmarketing werkt o.a. samen met de ondernemers(verenigingen) en gemeente Vijfheerenlanden.
Openbaar belang	De gebiedsmarketingstichting Tussen Lek en Linge zal letterlijk en figuurlijk de verbinding maken tussen alle elementen die de cultuur, natuur en historie in het gehele gebied Vijfheerenlanden te bieden heeft en de aantrekkelijkheid hiervan op een toegankelijke wijze onder de aandacht brengen van potentiële bezoekers en bewoners in het gebied.
Bestuurlijk belang	Vijfheerenlanden is niet vertegenwoordigd in het bestuur, gezien deze stichting onafhankelijk is van de gemeente.
Financieel belang	De gemeente Vijfheerenlanden begroot een subsidie ter waarde van € 300.000 in 2023.
Risico's	De risico's van Stichting Gebiedsmarketing kunnen geschaard worden onder de normale bedrijfsrisico's.
Ontwikkelingen 2023	<p>Een aantal duidelijke speerpunten, geformuleerd door de nieuwe stichting, zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Het merk Tussen Lek & Linge betekenis geven en op de kaart zetten – De merkwaarden uitdragen (sprankelend, onthaastend en puur) – Merken van Leerdam en Vianen integreren in merk Tussen Lek en Linge – Toeristische bezoekers trekken – Verbinding maken met toeristische ondernemers en aanverwanten – Netwerk opbouwen – Marketingteam opbouwen
Overige informatie	www.bezoeklekenlinge.nl

3) Stichting Gebiedsmarketing is officieel geen verbonden partij van de gemeente Vijfheerenlanden gezien we geen bestuurlijk belang hebben binnen de stichting. Conform artikel 4:23 Awb nemen we Stichting Gebiedsmarketing partij op in de paragraaf verbonden partijen om deze subsidie rechtmatig te kunnen verlenen.

Tabel met eigen vermogen, vreemd vermogen en rekeningresultaat 2021

In onderstaande tabel is het verloop van het eigen vermogen en het vreemd vermogen per verbonden partij over het jaar 2021 opgenomen. Daarnaast is het resultaat over dat jaar vermeld. De bedragen zijn in miljoenen euro's.

Verbonden partij	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat
	01-01-2021	31-12-2021	01-01-2021	31-12-2021	
VRU	17,73	23,24	47,18	62,71	3,102
GGDrU	5,14	4,11	35,52	49,26	0,565
Waardlanden	1,5	1,27	22,06	22,28	0,233
ODRU	1,16	1,71	7,86	3,33	0,770
OVL	0,014	0,14	0,29	0,58	0,125
AVRES	15,59	15,81	21,18	11,57	2,822
Razu	0,23	0,28	0,64	1,01	0,089
Regio AV	0,60	0,30	1,07	1,04	0,019
Oasen	116,74	122,43	178,86	188,12	5,685
BNG	5.097	5.062	155.262	143.995	236,000
Stedin	2.891	3.270	4.681	4.912	21,000
IBMN	0,21	0,20	0,13	0,14	0,004
Gevudo	0,03	0,03	0	0,46	0
ROM-S	0,04	0,05	0,06	0,53	0,007
WerkwIJSS	0,21	0,15	0,31	0,34	0,018
MerweddeLingelijn	0,25	0,25	0,11	0,11	0

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Gemeentelijke grondexploitaties zijn een van de meest risicovolle activiteiten van een gemeente omdat er veel geld en risico's mee gemoeid zijn. Het is dus belangrijk om jaarlijks een duidelijk en adequaat beeld te geven van alle huidige en toekomstige grondexploitaties. In deze paragraaf wordt daarom ingegaan op de financiële uitkomsten, de reserveposities en de aanwezige risico's bij de diverse grondexploitaties van de gemeente Vijfheerenlanden. Voordat concreet op de financiële resultaten van deze medio 2022 voor het laatst geactualiseerde grondexploitaties wordt ingegaan, worden kort de gehanteerde financiële uitgangspunten en wettelijke kaders beschreven.

Visie grondbeleid

Eén van de middelen van een gemeente om ruimtelijke doelstellingen te verwezenlijken bij het uitvoeren van het omgevingsbeleid van de overheid is het grondbeleid. In het kader van het omgevingsbeleid wordt de maatschappelijk gewenste bestemming van de grond vastgelegd. Dit gebeurt via een plan of besluit op basis van de Wet ruimtelijke ordening (Wro). De gemeenteraad heeft een kaderstellende en controlerende functie ten aanzien van het grondbeleid en dit komt tot uiting in de nota grondbeleid.

Op 1 januari 2021 zijn de nota's grondbeleid van de voormalige gemeenten komen te vervallen. In 2022 is een aanvang gemaakt met het opstellen van de nieuwe nota. Deze nota moet aansluiten op de Woonvisie, Economische visie, Duurzaamheidsbeleid en de Omgevingsvisie van onze gemeente. Daarbij worden ook de doelstellingen uit het coalitieakkoord mee gewogen. Een nieuwe nota grondbeleid wordt vermoedelijk aan het eind van 2022 aan de raad aangeboden.

In deze nota grondbeleid worden de hoofdlijnen van het grondbeleid opgesteld. Die hoofdlijnen vormen dan de basis voor onder andere een financiële bijdrage in een anterieure overeenkomst, het kostenverhaal, een grondslag voor voorkeursrecht of een grondslag voor onteigening. Tijdens het opstellen van deze paragraaf was er nog geen vastgestelde nota grondbeleid beschikbaar, maar de gegevens in deze begroting zijn wel verwerkt op basis van de verwachte uitkomsten van de nog vast te stellen nota.

Ook in de nieuwe nota grondbeleid zal het uitgangspunt voor de gemeente Vijfheerenlanden zijn om een zo sterk mogelijke mate van regie te hebben, zonder daarbij grote en/of onbeheersbare risico's te lopen. Faciliterend als het kan om de doelen te bereiken en actief als dat beter past bij de opgave en

de gemeentelijke begroting daar dekking voor geeft. Het is een keuze die per project/ontwikkeling gezien moet worden. De term situationeel grondbeleid past het beste bij deze visie op het grondbeleid.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Sinds de wijziging van het BBV in 2016 heeft de commissie BBV diverse uitingen gedaan en een veelheid aan vragen beantwoord over grondexploitatie en grondbeleid en daarmee samenhangende problematiek. Om dit complexe vraagstuk overzichtelijk te houden is besloten de verschillende uitingen samen te voegen in één document. Met de nieuwe notitie "Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019)" is daar invulling aan gegeven. Daarbij zijn niet alleen de bestaande notities over grondexploitatie en faciliterend grondbeleid aangevuld en geactualiseerd, maar zijn ook hoofdstukken toegevoegd over het belang van het grondbeleid en de paragraaf grondbeleid. Hiermee wordt specifiek ingegaan op de informatiebehoefte voor de raad.

In de notitie geeft de commissie BBV aan op welke wijze betreffende onderwerpen in de begroting en de jaarrekening verwerkt en verantwoord kunnen of moeten worden. Kunnen, omdat de regelgeving meerdere verwerkingsopties toestaat en moeten als de regelgeving verplicht tot een bepaalde verwerkingswijze. De BBV-notitie bevat dan ook aanbevelingen en stellige uitspraken voor de juiste toepassing en uitvoering van het BBV, voor Vijfheerenlanden zijn de belangrijkste:

1. Een 10-jaarstermijn voor BIE (Bouwgrond In Exploitatie)-grondexploitaties was en blijft in beginsel bestaan. Benadrukt wordt dat een langere looptijd dan 10 jaar onder voorwaarden was en blijft toegestaan.
2. Nieuwe categorie grond, bestemd voor concrete gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente, de zogenoemde 'warme gronden'.
3. Tussentijdse winstneming; met inachtneming van het realisatiebeginsel bestaat een verplichting de tussentijdse winst te verantwoorden. Als eenduidige systematiek is daartoe de Percentage of Completion (POC) methode voorgeschreven.
4. De gemeente heeft de vrijheid om ten aanzien van de sturing en beheersing keuzes te maken. Het gaat dan bijvoorbeeld om interne spelregels over bevoegd- en verantwoordelijkheden, de inrichting van informatie- en administratieve systemen en het ontwerpen van verdeelsleutels om gezamenlijke kosten toe te rekenen.
5. Bij de kostentoe rekening wordt het verplicht aan te sluiten op de kostenverhaalsmogelijkheden zoals benoemd in de Wet ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening.
6. De toe te rekenen rente moet worden gebaseerd op de werkelijke rente over het vreemd vermogen. Deze rente kan afwijken van de zogenaamde omslagrente.
7. De discontovoet is opgegeven op 2,0% in plaats van het gemeente-specifiek percentage (veelal debetrente-percentage).

Ten aanzien van deze punten kan vermeld worden dat er in de gemeente Vijfheerenlanden, op dit moment, geen grondexploitaties zijn met een looptijd langer dan 10 jaar. De grondexploitaties zijn opgesteld overeenkomstig de verplichte kostensoortenlijst van het Besluit Ruimtelijke Ordening (Bro). De rente sluit aan bij de leningportefeuille. In Vijfheerenlanden wordt voor een negatieve grondexploitatie de verliesvoorziening getroffen op het niveau van het saldo contante waarde.

Financiële uitgangspunten

Bij de grondexploitaties zijn de navolgende financiële en wettelijk voorgeschreven kaders toegepast:

1. Eens per jaar wordt de grondexploitatie geactualiseerd.
2. Bij de kostentoe rekening aan de grondexploitaties wordt aangesloten bij de kostenverhaalsmogelijkheden zoals opgenomen in de Wet Ruimtelijke Ordening.
3. Voor de gemeente Vijfheerenlanden geldt dat de rente die toe te rekenen is aan de grondexploitaties 1% bedraagt.
4. Een grondexploitatie heeft betrekking op een meerjarige periode. Aan de hand van een inflatiepercentage voor zowel de kosten- als de opbrengstenposten wordt in de grondexploitatie een budget opgenomen voor deze tijdseffecten. Voor de grondportefeuille geldt een algemene set parameters. Onderstaande tabel geeft een overzicht weer van de parameters voor de kosten en opbrengsten:

Parameter	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Kosten	4,00%	3,00%	3,00%	2,00%	2,00%	2,00%
Opbrengsten	2,50%	2,00%	2,00%	1,50%	1,50%	1,50%
Rente kosten	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
Rente opbrengsten	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%	1,00%
Discontovoet	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

Afhankelijk van specifieke afspraken en contracten in een project kan hiervan worden afgeweken.

5. Indien voor een exploitatie een tekort wordt voorzien, wordt voor dekking van het tekort een voorziening gevormd.
6. De netto contante waarde betekent dat de eindwaarde wordt teruggerekend naar heden door deze te corrigeren voor de rente. Dit is nodig voor het inzicht in de vermogenspositie van de gezamenlijke grondexploitaties op één dezelfde datum. De verwachte resultaten kunnen zo worden afgezet met de stand van de reserves en voorzieningen per diezelfde datum.
7. Aan strategische gronden worden de kosten toegerekend aan de zogenaamde Materiële Vaste Activa (MVA). Bij het omzetten van deze gronden naar een grondexploitatie worden deze kosten toegerekend. Indien dit niet het geval is worden deze kosten ten laste van de exploitatie of een reserve gebracht.

Resultaten grondexploitatie

De grondexploitatie valt uiteen in een aantal complexen. Voor al deze complexen wordt jaarlijks op basis van de uitgangspunten van de vastgestelde bestemmingsplannen en de financiële uitgangspunten van het vigerende grondbeleid een prognose gemaakt van de te verwachten resultaten. Hierbij wordt bovenal uitvoering gegeven aan de wijzigingen zoals voorgesteld door de commissie BBV. De frequente actualisatie van de exploitatieopzetten waarborgt een continu inzicht in de financiële positie van de grondexploitatie.

In het navolgende overzicht zijn de verwachte resultaten van de in exploitatie zijnde complexen vermeld (bedragen x € 1.000):

Complex	Boekwaarde 1-1-2022	Eindwaarde NCW	Looptijd tot en met
Broekgraaf	5.565	-399	2029
Voorzieningencluster	832	-1.814	2025
Meerkerk-Zuid/De Weide 2	3.703	-4.422	2026
Sluiseiland	-830	-2.712	2014
Gaasperwaard	2.173	-1.760	2023
Totaal	11.443	-11.107	

De eindwaarde is de uitkomst van het gehele project. Zoals beschreven in punt 3 van de aanbevelingen uit het BBV is voor de projecten Gaasperwaard en Sluiseiland tot en met 2020 winst genomen. In de boekwaarden van Gaasperwaard en Sluiseiland zijn hiervoor bedragen van € 2.149 (Gaasperwaard) en € 2.413 (Sluiseiland) opgenomen. Deze verlagen de totale eindwaarde NCW van € 11.107 tot € 6.545 nog te realiseren. Bij het opstellen van de jaarrekening 2022 worden deze bedragen weer aangepast.

Toelichting projecten

Project Broekgraaf

De woningbouwontwikkeling in Broekgraaf is in volle gang. Meer dan de helft van het woningbouwprogramma is gerealiseerd of in aanbouw. Het Chw (Crisis en herstelwet) bestemmingsplan Broekgraaf is begin 2022 onherroepelijk geworden. Hiermee kan het plan volledig worden afgebouwd. De komende tijd wordt verder gewerkt aan de bouwproductie voor de komende jaren. De gemeente zal voor de verkoop van de grond afspraken maken met de twee bouwclaimpartners en de rest van de gronden via uitvragen openbaar op de markt aanbieden. Parallel wordt hard gewerkt aan de ontsluiting van Broekgraaf. De ontwikkeling van de fietstunnel aan de noordzijde van het plangebied is in volle gang.

Voorzieningencluster

Aangrenzend aan de wijk Broekgraaf wordt het Voorzieningencluster gerealiseerd. Hier worden verschillende functies en voorzieningen gerealiseerd: De sportvelden voor Leerdam Sport worden heringericht (in uitvoering), er komt een Kindcentrum Broekgraaf, een zorgcluster met huisarts en aanverwante zorgvoorzieningen, 18 zorgwoningen voor Stichting Mus en sociale en reguliere woningbouw. De bouw van de school staat gepland voor eind 2022/begin 2023. Met de bouw van de eerste woningen zal in 2023 een aanvang worden gemaakt. Het Voorzieningencluster maakt onderdeel uit van de herziening van het bestemmingsplan Broekgraaf dat inmiddels onherroepelijk is.

Meerkerk-Zuid/De Weide II

Het woningbouwproject Weide II ligt ten zuiden van Weide I in Meerkerk tussen de Bazeldijk en Burggraaf, dichtbij de afslag Meerkerk op de A27. Tussen 2023 en 2027 worden 150 verschillende soorten woningen gebouwd, waarvan 45 woningen in de sociale huur sector. Verwacht wordt dat inschrijven voor de woningen mogelijk is vanaf 2023.

Het Woningbouwproject Weide II bevindt zich in de aanbestedingsfase. Aan het eind van deze fase is een projectontwikkelaar geselecteerd. De aanbestedingsfase duurt naar verwachting tot medio 2022. Door corona en de complexiteit van de aanbesteding duurt het helaas wat langer dan voorzien.

Sluiseiland

De ontwikkeling van Sluiseiland bevindt zich in de uitvoeringsfase. De 176 woningen op het eiland worden in verschillende fases, Zuid, Noord en Midden, ontwikkeld. Bovendien is het type woningen zeer divers. Er komen stadswoningen, herenhuizen en appartementen. Tot slot verrijzen er 39 woon-eenheden in Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (oplevering eind zomer 2022). Alle woningen hebben voldoende mogelijkheden om te parkeren.

Fase 1 Kop Zuid: 26 stadswoningen en 6 appartementen (opgeleverd en bewoond).

Fase 2 Centraal: 14 herenhuizen en 15 appartementen (oplevering zomer 2022).

Fase 3 Kop Noord: 44 appartementen (oplevering zomer 2023).

Fase 4 Sluismeester: 32 herenhuizen (start bouw zomer 2022, oplevering 2023).

Voor Sluiseiland Midden is met het waterschap overeenstemming bereikt over de uitgangspunten voor de dijkversterking en die is inmiddels gerealiseerd. De grondoverdracht heeft voor de laatste delen plaats gevonden, waarna vergunning gevraagd kon worden aan het waterschap. Verwacht wordt dat de werkzaamheden niet voor het hoogwaterseizoen gereed kunnen zijn. Dit betekent dat met de dijkversterking en de bouw van de woningen pas na 1 april 2022 gestart kon worden.

Gaasperwaard

De grondexploitatie Gaasperwaard nadert zijn einde. Er resteert nog 1 perceel van 2.200 m² (totaal circa 2,4 ha) die onder optie/gesprek is en naar verwachting nog in 2022 wordt uitgegeven. De kavel is kleiner dan de 3.925 vierkante meter waar mee gerekend is in het verleden. Opzet was om ook een gedeelte van het water te verkopen. De koper zou dan 'over het water heen' kunnen bouwen. Uit overleg met Rijkswaterstaat is gebleken dat dit niet mogelijk is. Daarnaast liggen aan de randen van deze kavel kabels en leidingen waarvan we de grond niet willen verkopen. Ook wordt de kavel kleiner doordat er aan de randen bomen op het perceel staan; ook deze grond willen/ mogen we niet verkopen. Uiteindelijk blijft er ongeveer 2.200 vierkante meter over.

Strategische gronden

Naast de actieve grondexploitaties beschikt de gemeente Vijfheerenlanden over meerdere gronden waarvoor (nog) geen concrete plannen zijn- of kunnen worden uitgewerkt. Deze gronden maken deel uit van de materiële vaste activa (MVA) van de gemeente. Aan deze gronden kunnen geen kosten en/of inkomsten worden toegerekend en de gronden maken derhalve geen onderdeel uit van de begroting.

Uitbreiding bedrijventerrein Meerkerk IVa

Op 30 maart 2016 heeft de raad een voorbereidingskrediet voor de uitbreiding van bedrijfsterrein Meerkerk IVa beschikbaar gesteld. De strategie voor de verdere ontwikkeling van het gebied is op 21 juni 2016 door het college vastgesteld. Onderdeel van deze strategie is het aankopen van een perceel in particulier bezit, zodat een te ontwikkelen kavel zou ontstaan van circa 5ha. De grond ten zuiden van het plangebied is sinds 3 april 2018 in bezit van de gemeente.

Inmiddels is het 'stedenbouwkundig en beeldkwaliteitplan werklandschap Meerkerk IVa door de gemeenteraad vastgesteld. In dit plan is beschreven wat de beoogde sfeer van het gebied is en hoe zich dat vertaalt naar eisen aan de inrichting van de openbare ruimte en bebouwing. Op dit moment is een bureau bezig met het verrichten van de benodigde onderzoeken en wordt het voorontwerpbestemmingsplan opgesteld.

Killesteijnstraat Lexmond

Het plangebied is gelegen tussen de Kortenhoevendijk en Killesteijnstraat. De gemeente is voornemens om deze locatie in overleg met een woningcorporatie en een marktpartij te ontwikkelen. Er komen vrije sector woningen en sociale woningen als afronding van de bestaande woonbuurt. Er vindt onderzoek plaats naar de ruimtelijke/stedenbouwkundige inpassing van de nieuwbouwplannen en de manier waarop het watersysteem ingericht moet worden.

Uitvoering passief grondbeleid

Hoef en Haag

Hoef en Haag voorziet in de ontwikkeling van ongeveer 1.800 woningen. De realisatie is opgedeeld in twee fasen. De eerste fase betreft ongeveer 1.500 woningen en is volop in uitvoering. Binnenkort wordt gestart met de realisatie van de laatste fase van deze 1.500 woningen. Inmiddels zijn de voorbereidingen voor de resterende 300 woningen gestart en is de daarvoor noodzakelijke bestemmingsplanwijziging in procedure gebracht. Deze procedure 1e herziening bestemmingsplan loopt nog.

Van de 1.800 woningen is medio 2022 ongeveer de helft gerealiseerd.

Hoef en Haag is geen gemeentelijke grondexploitatie. De ontwikkelaar, Hoef en Haag C.V., voert voor zijn rekening en risico de grondexploitatie. Omdat niet alle te ontwikkelen gronden in het bezit waren van de C.V. is door de gemeente een wettelijk verplicht exploitatieplan vastgesteld dat periodiek geactualiseerd moet worden. De laatste actualisatie is door de gemeenteraad vastgesteld op 1 oktober 2020. Inmiddels heeft de C.V. alle benodigde gronden kunnen verwerven waardoor deze automatisch onder

de werking van de met de C.V. gesloten anterieure overeenkomst zijn komen te vervallen. Dit betekent dat bij de eerst volgende herziening van het bestemmingsplan een exploitatieplan niet langer vereist is en het huidige exploitatieplan komt te vervallen.

Weerstandvermogen

Na het vaststellen van de jaarrekening 2021 is het saldo van de Algemene Reserve Grondexploitaties € 3.346.000. Daarbij is er vanaf 2022 een bedrag van € 1.129.000 geormerkt voor diverse projecten en wordt er in 2022 nog een correctie op de winstneming voor de grondexploitatie Gaasperwaard voorzien van € 500.000.

Hierna resteert er nog een bedrag van € 1.717.000 resteert voor de mogelijke dekking van eventuele risico's op de grondexploitaties.

Bijlage 1 Investeringsplanning

Pr.	Onderwerp	2023	2024	2025	2026
A	Vervanging iPads gemeenteraad				55.000
A	Vernieuwing webs ite	800.000			
B	Vervanging lichtmasten	124.800	46.500	122.000	120.555
B	Vervanging armaturen	318.500	316.500	440.650	309.550
B	Aanleg wegen bij projecten	375.476	698.692	473.533	658.730
B	Verbetering wegfundering	622.024	991.808	784.467	1.091.270
B	Ford Transit – s trooiervoertuig (VT-937-Z)	70.000			
B	Ford Transit – s trooiervoertuig (V-791-JS)		70.000		
B	Zoutmenginstallatie				30.000
B	Vervanging tractor New Holland (TN-75-N MRK), openbaar groen		50.000		
B	Renault Master 6-zits (85-BHP-4)				50.000
B	Renault Master 6-zits (84-BHP-4)				50.000
B	Vervangen Toyota Dyna (7-VDK-54) LRD				45.000
B	Vervangen Toyota Dyna (82-VZG-5) MRK				45.000
B	Vervangen Toyota Dyna (87-VZG-5) MRK				45.000
B	Vervangen Toyota Dyna (89-VZG-5) MRK				45.000
B	Vervangen Toyota Dyna met kraan (93-VZG-5) MRK				50.000
B	Biodiversiteits herstel omvorming verharding naar groen	144.000	144.000	144.000	144.000
B	Vervanging speelvoorzieningen	293.350	249.350	260.300	274.550
B	Aanleg ecologische bermen	55.000	55.000	55.000	55.000
B	Vervangen, aanleg en renovatie riolering	11.840.000	2.376.000		1.730.000
B	Klimaatadaptieve maatregelen	400.000	400.000	400.000	400.000
B	Vervangen, aanleg, renovatie riolering gemalen en drukgemalen	685.000	685.000	685.000	605.000
B	Vervanging van oeverbeschermingen in het kader van hemelwaterafvoer	400.000	400.000	400.000	400.000
B	Vervanging riolerings bus VW Crafter ZDR			60.000	
B	Vervanging doorspuitunit wegdekreiniger (88-WJ-TJ)			40.000	
B	Aanleg drainage begraafplaats en	45.000	25.000	25.000	
E	Inrichting schoolplein OR KC Broekgraaf	197.472			
E	Inrichting Gymzaal KC Broekgraaf		74.265		
E	Voorbereidingskrediet Calvijschool	370.000			
E	Voorbereidingskrediet De Rank Vianen	320.000			
E	Voorbereidingskrediet OBS Springplank	100.000			
E	Brederodes veld 1 kunstgras toplaag			250.000	
E	Brederodes veld 1 kunstgras onderlaag			400.000	
E	Brederodes veld 4, kunstgras toplaag			250.000	
E	Brederodes veld 4, kunstgras onderlaag			400.000	
E	MHC Vianen, waterveld			350.000	
E	Viko/Omega veld 1, zand kunstgras			350.000	
E	Viko/Omega veld 2, zand kunstgras			350.000	
E	Everstein veld 2, kunstgras toplaag	250.000			
E	Everstein veld 2, kunstgras onderlaag	400.000			
E	VV Ameide veld 2, natuurgras			80.000	
E	Vervanging kunstgrasveld Ameide toplaag				255.000
E	Vervanging kunstgrasveld Ameide onderlaag				400.000
E	Voorbereidingskrediet toekomst Sportcentrum Berenschot Leerdam	300.000			
E	Onderhoud sportvelden, Isaki tractor			50.000	
F	Vervanging laptops en toebehoren	150.000	125.000	150.000	125.000
F	Vervanging smartphones	100.000	70.000	100.000	200.000
F	Vervanging infra draadloos netwerk			40.000	
F	Vervanging werkplekken	37.500	37.500	37.500	40.000
F	Vervanging netwerk infrastructuur	41.000	30.000	59.000	
Totaal		18.439.122	6.724.615	6.736.450	7.223.655

Voor het in 2020 vastgestelde Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting moeten nog formeel de kredieten beschikbaar worden gesteld. Hier volgen conform artikel 5.3 van de Financiële Verordening nog separaat raadsvoorstellen voor. Ook voor deze kredieten geldt dat de kapitaallasten al zijn verwerkt in de begroting 2023-2026. Het betreft de volgende kredieten:

Pr.	Onderwerp	2023	2024	2025	2026
E	Uitbreiding BS Het Liesveld Ameide Kandelaar	1.850.000			
E	Renovatie Calvijnschool			4.580.000	
E	Opknappen gebouw El Boukhari		400.000		
E	Renovatie De Ark	2.940.000			
E	Nieuwbouw Hagestein		4.000.000		
E	Duurzaamheid en gebouwencheck	750.000	1.000.000		
E	Toelage duurzaamheid (66,6% van verschil BENG-ENG)	237.600	115.500		
E	Aanvraag screens tegen zonlicht school Ameide	35.000			
E	Aanbrengen personenlift De Brug	40.500			
E	SUVIS aanpassing ventilatie OHV	700.000			
E	Uitbreiding Noachschool	1.650.000			
E	1e inrichting Mr Vosschool	53.438			
E	Renovatie De Rank en (SKCN) Meerkerk				5.020.000
E	Renovatie De Rank Vianen		3.970.000		
E	Aankoop tijdelijke onderwijshuisvesting	1.480.000	1.260.000	670.000	
E	Vervangende nieuwbouw De Springplank				2.620.000
Totaal		9.736.538	10.745.500	5.250.000	7.640.000

Bijlage 2 Verplichte prestatie-indicatoren per programma

Pr.	Indicator	Vijfheerenlanden	Landelijk gemiddelde
A	Formatie realisatie	418,86	
A	Bezetting realisatie	357,84	
A	Apparaatskosten begroot (per inwoner)	710	
A	Externe inhuur begroot (% van loonsom)	3,9	
A	Externe inhuur begroot (totale kosten)	1,3 mln.	
A	Overhead begroot (% van begroting)	11	
B	Verwijzingen Halt, per 1.000 jongeren	5	8
B	Winkeldiefstallen, per 1.000 inwoners	0,5	1,8
B	Geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners	3,2	4,3
B	Diefstallen uit woning, per 1.000 inwoners	1,2	1,3
B	Vermielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte), per 1.000 inwoners	54	6,1
B	Omvang huishoudelijk restafval, kg per inwoner	223	170
C	Niet-sporters	56,40%	48,70%
C	Banen, per 1.000 inwoners (van 15-64 jaar)	796,8	805,5
C	Netto arbeidsparticipatie	72,80%	70,40%
C	Personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners	248,9	431,2
C	Lopende re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners (15-64 jaar)	123,4	202
C	Jongeren met jeugdhulp, % van jongeren tot 18 jaar	10,80%	12,90%
C	Jongeren met jeugdbescherming	1,10%	1,20%
C	Jongeren met jeugdreclassering	0,30%	0,30%
C	Jongeren met een delict voor de rechter	1,00%	1,00%
C	Achterstand onder jeugd - kinderen in uitkeringsgezin	4,00%	6,00%
C	Achterstand onder jeugd - werkloze jongeren	1,00%	2,00%
C	Clënten met een maatwerkarrangement WMO, per 10.000 inwoners	640	?
D	Functiemenging	54,40%	53,30%
D	Vestiging (van bedrijven), per 1.000 inwoners (van 15 t/m 64 jaar)	168,4	165,1
D	Hemieuwbare elektriciteit	17,70%	26,90%
D	Nieuw gebouwde woningen	16,8	8,9
D	Demografische druk	77,70%	70,30%
E	Absoluut verzuim, per 1.000 leerlingen	1,9	2,5
E	Relatief verzuim, per 1.000 leerlingen	11%	19%
E	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkw alificatie	1,70%	1,90%
F	Gemiddelde WOZ-waarde	€ 283.000	€ 290.000
F	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	€ 920	€ 844
F	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 1.004	€ 929
	Peildatum www.waarstaatjegemeente.nl	22-9-2022	